

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALTUN YARUK'UN SEKİZİNCİ KİTABI (1-1069)
ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ**

KÜBRA GÜRSOY

2501170108

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ FERYAL KORKMAZ

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : Kübra GÜRSOY Numarası : 2501170108
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : Eski Türk Dili Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Feryal KORKMAZ
Tez Savunma Tarihi : 24.07.2019 Saati : 11:00
Tez Başlığı : "Altun Yaruk'un Sekizinci Kitabı (1-1069) Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, soruların cevaplarına alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Dr. Öğr. Üyesi Feryal KORKMAZ		Kabul
2- Dr. Öğr. Üyesi Özcan TABAKLAR		Kabul
3- Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Fikret TURAN		
2- Prof. Dr. Mesut ŞEN		

ÖZ
ALTUN YARUK'UN SEKİZİNCİ KİTABI (1-1069) ÜZERİNE
SÖZ DİZİMİ İNCELEMELERİ
KÜBRA GÜRİSOY

Altun Yaruk Sudur, Eski Uygur Türkçesinin en önemli Budist eserlerinden biridir. On kitaptan oluşan eser üzerinde çeşitli çalışmalar mevcuttur. Burada, bizim çalışmamız söz dizimi üzerinedir ve üç bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde Uygurlar ve edebiyatları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde söz dizimi hakkında birtakım görüşler ve sınıflandırmalar anlatılmıştır. Üçüncü ve son bölümde çalışmanın esas konusu olan Altun Yaruk'un Sekizinci Kitabı (1-1069) üzerine söz dizimi incelemesi yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise yapılan incelemeler değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın yapılmasındaki amaç Altun Yaruk Sekizinci Kitap'tan yola çıkarak Eski Uygur Türkçesinin cümle bilgisini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Eski Türkçe, Eski Uygur Türkçesi, Altun Yaruk, Budist Uygur edebiyatı, söz dizimi, kelime grupları.

ABSTRACT
**A SYNTACTIC STUDY ON THE EIGHTH BOOK OF GOLDEN
LIGHT (ALTUN YARUK) (1-1069)**
KUBRA GURSOY

Golden Light (Altun Yaruk Sudur) is one of the most important Buddhist texts. A variety of studies have been done on the work which consists of ten volumes. As for this study which has three chapters, I have focused on the syntax of the work. In the first chapter, some information about Uyghurs and their literature has been given. In the second chapter, I have described some views on syntax and different syntactic classifications. In the last chapter, I have made a syntactic study on the eighteenth book of Golden Light. In the conclusion, I have reviewed what I have studied in this thesis. The main purpose of this study is to demonstrate the syntax of Old Uyghur Turkic, based on the eighth book of Golden Light.

Key Words: Old Turkic, Old Uyghur Turkic, Altun Yaruk, Golden Light, Uyghur Literature, syntax, word groups

ÖNSÖZ

Altun Yaruk'un Sekizinci Kitabı (1-1069) Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri adlı bu çalışma Altun Yaruk'tan hareketle Eski Uygur Türkçesinde cümle bilgisini açıklamayı amaçlamaktadır. Daha önce Altun Yaruk'un yedinci ve dördüncü kitapları üzerine yapılan söz dizimi incelemeleri bu yola ışık tuttuğu için önem arz eder. Ayrıca bu çalışmalar parçadan bütüne doğru, eserdeki cümle bilgisi özelliklerini ayrıntılı olarak göstermesi bakımından da son derece önemlidir. Söz konusu çalışmalar bizde bu serinin tamamlanmasına katkı sağlama isteği uyandırmıştır. Sekizinci Kitap oldukça hacimli bir bölüm olduğundan dolayı eserin 1-1069 arası satırların söz dizimi incelemesi benim tarafımdan, 1070-2133 arası satırların incelemesi ise İstanbul Üniversitesi Eski Türk Dili Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Fatma Nur Turan tarafından yapılmıştır.

Bu çalışmayı hazırlarken maddi ve manevî desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme, daima beni yüreklendiren Sahra Mezarıcı'ya, söz dizimi üzerine yaptıkları tezleriyle yolumu aydınlatan Ar. Gör. Berker Keskin ve Ar. Gör. Mizan Coşkun Özgür'e teşekkür ederim. Ar. Gör. Abdullah Esen'e de yardımları için çok teşekkür ederim. İlgisi, sabrı ve bilgi birikimiyle her konuda ufkumu açan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Özcan Tabaklar'a müteşekkirim.

Ve her zaman benden desteğini ve yardımlarını esirgemeyen hem hocalığı hem de insanî vasıflarıyla kendisini örnek aldığım kıymetli hocam ve tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Feryal Korkmaz'a minnetle teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul, 2019

Kübra Gürsoy

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
İŞARETLER.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UYGURLAR VE EDEBİYATLARI

1.1. Uygur Tarihi.....	4
1.2. Uygur Edebiyatı.....	6
1.3. Altun Yaruk.....	8
1.3.1. Altun Yaruk Sekizinci Kitap.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALTUN YARUK'UN SEKİZİNCİ KİTABI (1-1069) ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ

3.1. Cümle.....	14
3.2. Cümlelerin Tasnifi.....	14
3.3. Söz Dizimi İncelemesi:.....	15
SONUÇ.....	350
KAYNAKÇA.....	355

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1:Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta cümlelerin tasnifi.....	13
Tablo 1: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yapılarına göre cümleler.....	352
Tablo 2: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yüklem türüne göre cümleler	352
Tablo 3: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yüklem yerine göre cümleler.....	353
Tablo 4: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta anlamına göre cümleler.....	353
Tablo 5: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'taki kelime grupları.....	354

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
B	: Berlin nüshası
Bkz.	: Bakınız
CDU.	: Cümle dışı unsur
ÇE	: Çekim edatı
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
F	: Fiil
Haz.	: Hazırlayan
İ	: İsim
N.	: Nesne
Ö.	: Özne
Pb	: Petersburg nüshası
S	: Sıfat
s.	: Sayfa
TN	: Tamlanan
TY	: Tamlayan
Y.	: Yüklem
YF	: Yardımcı fiil
Y.T.	: Yer tamlayıcısı
Z.	: Zarf
vb.	: Ve benzeri

İŞARETLER

< > B nüshasında çeşitli sebeplerden dolayı yazılmayan kısımların Pb nüshasından yararlanılarak tamamlandığını gösterir.

<< >> Ek fiil eklendiğini gösterir.

GİRİŞ

Tarihi Türk dilleri içerisinde Köktürk Türkçesi ve Eski Uygur Türkçesi, Eski Türkçe devrinin iki dönemini teşkil eder. Her ne kadar aynı dönem içinde tasnif edilseler de bu iki yazı dili bazı yönlerden birbirinden ayrılır. Bunda Uygurların dinî inanışlarındaki çeşitliliğin ve bu çeşitliliğin beraberinde getirdiği kültürel değişikliklerin önemli bir etkisi olmuştur. Dinî çeşitlilik çeviri edebiyatının gelişmesine sebep olmuş, bu yolla pek çok eser Uygur Türkçesine çevrilmiştir. Böylece Köktürk Türkçesinin yalın anlatımı yerini çeviriler sayesinde mecaza dayalı kavramlara, iç içe birleşik cümlelere, anlatımı etkili kılan tekrar gruplarına bırakmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere dil, sosyal ve kültürel hayatla sıkı bir bağ içindedir. Öyle ki toplumsal hayatta oluşan herhangi bir değişiklik dilin seyrini de değiştirmiştir. Bu arka planı bilmek Altun Yaruk Sekizinci Kitap üzerine yapılan söz dizimi incelemesini daha iyi anlayabilmek adına önem arz ettiğinden dolayı çalışma şu üç ana bölüm altında incelenmiştir:

Birinci bölüm: Uygurlar ve Edebiyatları;

Bu bölüm Uygur Tarihi, Uygur Edebiyatı ve Altun Yaruk olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlıkta Uygurların tarihî serüveni hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. İkinci alt başlıkta Uygur edebiyatının oluşmasına etki eden unsurlardan bahsedilmiş ve bu bağlamda edebî eserleri sınıflandırılmıştır. Üçüncü alt başlıkta ise Altun Yaruk incelenmiştir. Bu alt başlık da kendi içinde Altun Yaruk Sekizinci Kitap adı altında incelenmiştir. Burada 15-20 arası bölümleri kapsayan Sekizinci Kitap'ın içeriği anlatılmıştır. Bu kısımda incelenen cümlelerin daha iyi kavranabilmesi adına özet niteliğinde bir tablo oluşturulmuştur.

İkinci bölüm: Söz Dizimi Üzerine Görüşler;

Bu bölümde çalışmada yararlanılan önemli araştırmacıların yapmış oldukları cümle tanımlamaları ve tasnifleri verilmiştir.

Üçüncü bölüm: Altun Yaruk'un Sekizinci Kitabı (1-1069) Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri;

Bu bölüm ise cümle, cümlelerin tasnifleri ve söz dizimi incelemesi olmak üzere üç alt başlıktan oluşmaktadır. Bölümün birinci ve ikinci alt başlıklarında incelenen metinden hareketle cümle tanımlaması yapılmış ve Eski Uygur Türkçesinin cümle yapısı göz önünde bulundurulduğunda, çalışmada tercih edilen tasnifin en uygun olduğu kanaatine varılmıştır. Üçüncü alt başlıkta çalışmanın esas konusu olan ilgili eserde belirlenen satırların söz dizimi incelemesi yapılmıştır. Öncelikle eserde yer alan her bir cümle müstakil olarak verilmiş, Türkiye Türkçesine aktarılmış ve öğelerine ayrılmıştır. Cümleler yapısına, yerine, anlamına ve türüne göre incelenmiş ve ardından kelime grupları bulunmuştur.

Araştırma sırasında bulunan bulgular sonuç kısmında değerlendirilmiş, ekler kısmında ise ortaya çıkan istatistik gösterilmiştir.

Altun Yaruk'un Sekizinci Kitabı'nın ilgili satırlarının söz dizimi incelemesi yapılırken şu yöntem izlenmiştir:

Bilindiği üzere Altun Yaruk'un Berlin ve Petersburg olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Bu çalışma Berlin nüshası üzerinedir. Berlin nüshasında çeşitli sebeplerden dolayı yazılamayan kısımlar mevcuttur. Bu durum metni anlamayı zorlaştırmakla beraber metinde kopukluklar meydana getirmiştir. Buna çözüm yolu olarak boşlukları Petersburg nüshasından tamamlayarak tamir etme yolu izlenmiştir. Bazı yerlerde boşluk olmasa dahi, anlamsal problemler ortaya çıktığından dolayı metnin genel akışındaki kısımlara dayanarak Petersburg nüshasından eklemeler yapılmıştır. Metnin söz dizimi incelemesinin ancak bu şekilde doğru olarak yapılabileceği düşüncesinden hareketle bu yolun izlenmesi uygun görülmüştür.

Anlamsal olarak sorun teşkil etmeyen boşluklar da vardır. Söz dizimi incelemesi açısından sorun teşkil etmeyeceği düşünülen boşluklar tamamlanmamıştır. Eklemelerin minimum düzeyde tutulması arzulanmıştır.

Eski Uygur Türkçesi gramerini Türkiye Türkçesi gramer kurallarından tamamen ayırmak elbette ki doğru değildir. Fakat tamamen Türkiye Türkçesiyle düşünmek de pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Eserde geçen cümlelere anlam verirken Türkiye Türkçesiyle düşünmemeye dikkat edilmiştir. Çünkü tarihin

seyrinde Türkçe aynı kalmamıştır, değişmiştir. Metnin Türkiye Türkçesi çevirisine göre söz dizimi incelemesi yapılsaydı sonuç bittabi farklı olurdu.

BİRİNCİ BÖLÜM

UYGURLAR VE EDEBİYATLARI

1.1. Uygur Tarihi

Uygur ismi Çin kaynaklarında Hui-ho, Huei-hu, Hoei-ho, Wei-ho, Wei-wu gibi pek çok şekilde yazılmaktadır. “Çin’deki Türk Tabgaç hanedanlığı sırasında Uygurlar Kao-che adıyla anılmıştır ve daha sonra da 5. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Tölöslerin bir kabilesi olarak geçmektedirler.”¹

Çin’in kışkırtmalarının da etkisiyle Uygurlar; Basmıl ve Karluklarla birlikte Köktürlere karşı mücadele etmişlerdir. Yaptıkları ayaklanma neticesinde 742’de Köktürk kağanı Kutlug’u, 743’te Ozmış’ı, 744’te ise Pai-mei’i öldürmüşlerdir. Zamanla Uygurların, kağanlığı elinde tutan Basmıllarla da arası açılmış, Karlukların da desteğini alarak Basmılları da bozguna uğratmışlardır. Köktürk hâkimiyeti altında birçok boyla beraber yaşayan Uygurlar 745 yılında Köktürk devletini yıkarak tam bağımsızlıklarını ilan etmişler ve Ötüken Uygur devletini kurmuşlardır.

“Uygurların, Karluk ve Basmıllara göre daha kuvvetli olmasının sebebi hiç şüphesiz eski devirlere göre daha kalabalık olan Dokuz Oğuz boylarının kendi yanlarında yer almalarıdır.”² Uygurların “On Uygur” olarak anılmalarının sebebi de Dokuz Oğuz boylarına onuncu boy olarak katılmış olmalarındandır. Bahsi geçen Dokuz Oğuz boyları şunlardır: “Bugu, Kun, Bayırku, Tonra, İzgil, Çi-pi, A-pu-se, Kulun-vu-ku, Ediz.”³ Zikredilen boyların desteğiyle birlikte devletin ilk kağanı Kutlug Bilge Kül olmuştur. O, iki yıl boyunca devletin sınırlarını genişletmiş, 747 yılında ölümünün üzerine yerine oğlu Moyun Çor geçmiştir. Moyun Çor 755’e kadar Çikler, Tatarlar, Karluklar, Basmıllar, Türgişler gibi toplulukları yenerek devlet içindeki tehlikeleri kontrol altına almış, iç huzuru sağlayarak ülke sınırlarını genişletmiştir. Bu

¹ Saadetin Gömeç, **Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1997, s. 13.

² Ahmet Taşağıl, **Kök Tengri’nin Çocukları**, 9. Baskı, İstanbul, Bilge Kültür Sanat, 2017, s. 200.

³ Ahmet Bican Ercilasun, **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, 15. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları, 2015, s.217.

dönemde Çin’le ticaret artmış, ülke refahı gelişmiştir. 751 yılında Çinlilerin Araplara karşı mağlubiyeti ile Orta Asya’daki Çin tehlikesinin de azaldığı söylenebilir.

Moyun Çor’un 759 yılında ölmesiyle birlikte yerine oğlu Böğü Kağan geçmiştir. 762’de Çin’in ülkesinde çıkan An Lu-shan isyanını engellemek için Böğü Kağan’dan yardım istemesi Uygur tarihi için ayrıca önem arz eder. Çünkü Böğü Kağan Çinli Mani rahiplerden etkilenir ve Manihaizm’i ülkesinin resmi dini yapar. Bu dinin beraberinde getirdiği yasaklar Uygurların savaşçı özelliklerinin zayıflamasına sebep olur.

“Belki de siyasi açıdan düşünülerek Çin’deki Budizm’e karşı Maniheizm’in tercih edilmiş olma ihtimali de vardır. Çünkü, en büyük rakip Çin’in Budist kültürü her an Uygurların asimilasyonu açısından tehlikeli olabilirdi.”⁴

Babası gibi Böğü Kağan’ın da en önemli gayelerinden biri ülkesini her bakımdan kalkındırmak istemesidir. Çin ile olan ilişkileri her zaman bu doğrultuda ilerlemiştir. Takas usulüyle at karşılığında ipek kumaşlar alması, Çin’den gelin alması, vergi istemesi ve hediyeler kabul etmesi gibi pek çok olay ülkesinin çıkarları gereğidir ki bütün bunlar güçlenip hakimiyet alanının genişlemesini sağlamıştır. 778 yılına dek Uygurların Çin üzerindeki siyasi ve ekonomik üstünlüğü devam etmiştir.

Böğü Kağan 780’de vezir olan Ton Baga Tarkan tarafından öldürülmüştür. 789 yılına kadar kağanlık yapan Ton Baga Tarkan (Alp Kutlug Bilge) döneminde Çin politikası boyut değiştirmiştir. Güçlenen Çin’e karşı bir nevi geri çekilme politikası izlenmiştir. Yıkılış tarihi olan 840 yılına kadar Uygur devleti, Çin’in entrikalarının da sebebiyle pek çok kağan değişikliği yaşamıştır. Sosyal ve siyasi pek çok olumsuz durum neticesinde 840 yılında son Uygur kağanı olan Hazar Tegin’in Kırgızlar tarafından öldürülmesiyle Kırgızlara yenilen Uygurlar vatanlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Uygurların bir kısmı Kansu’ya diğer bir kısmı ise Hoço’ya göç ederek yeni devletler kurmuşlardır.

⁴ Taşağıl, a.g.e., s. 204.

Uygurların Çin'in Kansu bölgesine giderek kurdukları devletin adı Kansu Uygur Devleti'dir. Sarı Uygurlar diye de anılırlar.

“Sarı Uygurlar siyasi olarak 940'tan sonra Hitayların, 1028'den sonra Tangutların, 1226'dan sonra Cengiz devletinin nüfuz sahası içinde idiler. Bugün halen kuzeybatı Çin'de yaşamaktadırlar.”⁵

Yaptıkları göç sonucu Uygurların büyük çoğunluğu ise Tarım bölgesine giderek Hoço Uygur Devleti'ni kurmuşlardır. Pek çok önemli şehre sahip olan devlet, ticarî ve kültürel anlamda da bir hayli ilerlemiştir. Manihaizm yerini Budizm'e bırakmış, bununla beraber Hristiyanlık ve İslamiyet de Uygurlar arasında yayılmaya başlamıştır. Hoço Uygur devleti 1120 yılında Kara Hitay'ların, 1209 yılında Cengiz Han'ın, 1368 yılında ise Çin'in egemenliği altına girmiştir.

1.2. Uygur Edebiyatı

Eski Uygur Türkçesi döneminde bir önceki döneme göre dilde pek çok gelişme ve çeşitlenme yaşanmıştır. Bunda Uygurların Çinçe, Sanskritçe, Toharca, Soğdca gibi dillerden yaptıkları tercüme faaliyetlerinin ve Manihaizm, Budizm Nasturîlik gibi pek çok dinî inanış ile etkileşim hâlinde olmalarının pek tabii ilgisi vardır. Bu doğrultuda Uygurların diline soyut, mecaza dayalı kavramlar, deyimler girmiş, dilin anlatım gücü gelişmiştir. Dini inanışlarının çeşitliliği edebî eserlerinin konularını da etkilemiştir. Bunun yanı sıra buldukları konum itibarıyla Çinliler, Soğdlar başta olmak üzere pek çok milletle ticari ilişkilerde bulunmalarının da kültürlerinde önemli etkisi olmuş, böylece pek çok din dışı edebî ürün ortaya çıkmıştır. Bu bilgileri göz önünde bulundurarak Uygurların edebiyatı hakkında şöyle bir tasnif yapılabilir:

1. Uygur Kağanlığı Dönemindeki Kitâbeler:

⁵ Gülçin Çandarlıoğlu, Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü: Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre, İstanbul, **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı**, 2004, s. 35.

Uygur Kağanlığından kalma ilk eserler Köktürk alfabesiyle taşlar üzerine yazılmış Tes, Taryat, Şine Usu, Karabalgasun, Süci, Gürbelcin, Hoytu Tamir, gibi kitâbelerdir.

2. Manihaizm ile ilgili Metinler:

Manihaist metinlerin çoğu Mani alfabesiyle yazılmıştır ve bu dine ait bilgileri konu edinir.

“Günümüzde büyük çoğunluğu Avrupa kütüphanelerinde bulunan Manihaist el yazmaları inançla ilgili metinler, ilahiler, dualar, günah çıkarma ile ilgili deyişler, ilmihaller, öğüt risaleleri, mektuplar, tefsirler, tarihî ve mitolojik türden masallar, duvar resimleri ve minyatürlerden oluşmaktadır.”⁶

Bu dinin etkisiyle oluşturulan eserlerin başında *Irk Bitig* adlı fal kitabı gelmektedir. Manihaizm öğretilerinin yer aldığı bu kitap çeşitli fallardan oluşur. *Huastuanift* adlı tövbe duası ise Mani dininin 762 yılında devlet dini olarak kabul edilmesinden sonra yazılmış önemli eserlerden biridir.

3. Budizm ile ilgili Metinler:

Uygurlar Budizm’i benimsedikten sonra bu dinin öğretileri eserlerin ana temasını oluşturmuştur. Budist Uygur metinlerinde manzum parçalar genellikle dörtlüklerden oluşur. Bunlar mensur metinlere oranla daha azdır. Şinasi Tekin mensur metinleri Vinayalar, Sūtralar, Abidarmalar olmak üzere üç bölümde toplamıştır.⁷ Bu eserlerin çoğu Çince’den çevrilmiştir.

Vinayalar Budist rahiplerin günlük hayatını ve Budizm’in kurallarını anlatır. *Karmavâcana*, *Pravâranâ*, *Vinayavibhanga* gibi eserler bu türdendir.

Sūtralar Budist rahiplerin vaazlarını içerir. Bu dinin inanç esasları bu vaazlarda anlatılır. Sudur deyince akla ilk olarak hacimce de en büyük olan *Altun Yaruk* gelir. *Sekiz Yükmek*, *Asil Dinin Nülüfer Çiçeği*, *İnsadi Sudur*, *Yitiken Sudur*, *Kşanti Kılğuluk* *Nom Bitig* gibi sudur kitapları da vardır.

⁶ Serkan Şen, *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*, 2. Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları, 2006, s. 37.

⁷ Şinasi Tekin, “Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller-Vezinler)”, Ankara, Türk Kültürü Araştırmaları, 1965, ---

Abidarmalar ise Budizm'in metafizik yönünü ele alır. *Abidarim Kunlig Koşavarti Şastir ve Küentso Biyografisi* bu türün örnekleridir.

4. Hristiyanlık ile ilgili Metinler:

Hristiyanlara ait “Çin’de bulunmuş XIII-XIV. Yüzyıllardan kalma Nesturi mezar taşları ve belgeler Nui Ruji tarafından kitaplaştırılmıştır.”⁸ “Turfan çevresinde İncil’den Uygurcaya çevrilmiş bazı parçalar bulunmuştur.”⁹

5. İslamiyet ile ilgili Metinler:

13. yüzyılda Uygur sahasında İslamiyet’in yayılmasıyla birlikte Müslümanlara ait eserler de ortaya çıkmıştır. Şiir biçiminde olan bu parçalar Reşit Rahmeti Arat’ın *Eski Türk Şiiri* adlı kitabında yer almaktadır.

6. Din Dışı Metinler:

Uygurların din dışı metinleri hukuk, astronomi, sağlık, edebiyat, fal vb. hayatın çeşitli alanlarını konu edinmiştir. Uygurlardan kalma dava dilekçeleri, takas ve alım satıma dayalı sözleşmeler, lirik- epik şiirler, hastalıkların tedavisini konu edinen tıbbi metinler gibi pek çok konuda eser mevcuttur.

Eski Uygur ticari belgeleri de oldukça önem arz etmektedir.

“Bu belgeler yalnızca dönemin Türk dilinin anlaşılmasını değil, aynı zamanda ticaretin hangi kurallar çerçevesinde ne şekilde yapıldığını göstererek tarihî ve hukukî açıdan günümüze kadar önemli pek çok bilginin aktarılmasını sağlamaktadır.”¹⁰

1.3. Altun Yaruk

Budist Uygur metinlerinin en hacimli olarak nitelendirilen, aslı Sanskritçe olan *Altun Yaruk* adlı sudur kitabı ilk olarak Çinceye, Çinceye de Uygurcaya çevrilmiştir. Uygurcaya çeviren kişi Şinko Şeli Tutung’dur. Uygurca tam adı “*Altun önlüg y(a)ruk*

⁸ Serkan Şen, **a.g.e.**, s. 38.

⁹ Ahmet Bican Ercilasun, **a.g.e.**, s. 262.

¹⁰ Feryal Korkmaz, Berker Keskin, “İpek Yolundaki Eski Uygur Ticari İlişkileri”, **Uluslararası İpek Yolu Sempozyumu: Türkiye ile Kore Arasında Uygurların Etkileşimi Bildirileri**, İstanbul, 2018, s. 105.

yalırlıklıg kopda kötrülmüş nom éligi”dir. On kitap ve bu kitapların içinde yer alan otuz bir bölümden oluşan eserin Petersburg ve Berlin olmak üzere bilinen iki nüshası vardır.

“Budizm’in dini akidelerine felsefesine dair, türlü türlü mevzudaki dini düsturlar, ağır cümlelerle geniş bir şekilde izah edilerek tekrarlanmıştır. Mümkün olduğu kadar sarıh bir dilde, Türkçenin kendi bünyesinden yapılmış olan ıstılahlar, tâbirler kullanılarak çok ağır bahisleri içine almıştır.”¹¹

Eserde, dinin öğretisi ve esasları Buda’nın öğrencileriyle yapmış olduğu soru cevaba dayalı konuşma üzerinden verilmiştir. Bu konuşmaların arasında anlatımı etkili kılan çeşitli şiir ve hikâyeler de yer almaktadır.

1.3.1. Altun Yaruk Sekizinci Kitap

Altun Yaruk Sekizinci Kitap adlı eserin Petersburg ve Berlin nüshalarının karşılaştırmalı ilmî yayını en son Engin Çetin tarafından yapılmıştır. Bu eser 15-20 arası bölümleri kapsamaktadır. “Bu kitabın ilk bölümü olan on beşinci bölümün ilk kısmı eserin Yedinci Kitabının son bölümüdür.”¹²

On beşinci bölüm; Petersburg nüshasının ilk iki sayfasının eksik olması sebebiyle bu bölümün başlığı bilinmemektedir. Berlin nüshasıyla karşılaştırıldığında eksik kısımlarda Kondini Brahman’ın arz ettiği, Tanrı kızı Saravasti’ye övgüsünü dile getirdiği görülür.

On altıncı bölüm; *şirikini atl(ı)g t(e)ñri kızı ötüğ ötünmek atl(ı)g altı y(é)g(İ)rmünç bölük*: Bu bölümde Altun Yaruk’u öğrenen ve öğreten her canlının öğretilerde yer alan buyrukları yaptıklarında ıstıraplardan kurtulacaklarından, dileklerine kavuşup büyük sevaplara erişeceklerinden bahsedilir.

On yedinci bölüm; *şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı ed tavarıg üştemek atl(ı)g yéti y(é)girminç bölük*: Bu bölümde de Tanrı kızı Şirikini, Buda’ya arz eder. Kendisine ibadet edenlerin sevap kazanacaklarını söyleyerek sözüne başlar. Öğretilere uygun yaşayanların eksiklerinin giderileceğini, maddi ve manevi olarak bolluk berekete

¹¹ Saadet Çağatay, **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1978, s. 19.

¹² Engin Çetin, **Altun Yaruk Sekizinci Kitap**, Adana, Karahan Kitapevi, 2017, s. 3.

erişeceklerini söyler. Tanrı Buda, Şirikini'nin öğretisi mücevherini yaymak için dile getirdiği bu sözlerinden dolayı onu kutlar ve bu bölüm bu şekilde biter.

On sekizinci bölüm; *vasundari atl(i)g yer hatunu ötüg ötünmek atl(i)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük*: Bu bölümde Yer Hatunu Vasundari söz isteyerek Buda'ya arz eder. Öğretisi mücevherinin bulunduğu her ne kadar yer varsa oralara gidip hizmet edeceğinden bahsederek arzına başlar. Öğretinin olduğu her yeri bereketli kılacağını, huzurlu edeceğini söyler. Bundan dolayı canlıların öğretiye büyük bir saygıyla hizmet etmeleri gerektiğinden bahseder. Ardından Tanrı Buda öğretinin gereklerini yerine getirenlerin tanrılar yerinde doğacaklarını bildirir. Vasundari'yi kutlar ve bölüm sona erer.

On dokuzuncu bölüm; *sançanaçayı atl(i)g t(e)nriler uruñutu ötüg ötünmek atl(i)g tokuz y(è)g(i)rminç bölük*: Tanrılar generali Sançanaçayı'nin bulunduğu büyük bir cemaat topluluğu ile birlikte ayağa kalkarak Buda'ya hürmetle yöneldiklerinden bahsedilerek bölüme başlanır. Yirmi sekiz sınıf cinler topluluğuyla beraber nerede bu öğretisi kitabını okuyan, dinleyen bir canlı bulunuyorsa oraya gideceklerini, orayı huzura kavuşturacaklarını söyler. Öğretiyi vaaz eden vaizlerin de her türlü sıkıntısını gidereceğini, onları bilgeliğe eriştireceğini bildirir. Bu bölüm de Buda'nın Sançanaçayı'yi kutlamasıyla son bulur.

Yirminci bölüm; *èligler hanlarnuñ köni törüsin aymak atl(i)g y(è)g(i)rminç bölük*: Bu bölümde Yer Hatunu Vasundari tekrar söze girer. Öğretiye uymayan hükümdarların ülkesini iyi yönetemeyeceğini söyleyerek Buda'dan bunu onlara bahşetmesini ister. Bunun üzerine Tanrı Buda, hükümdar Baladivaçi'nin oğluna ülkenin idaresi görevini verir. Baladivaçi'ye ise Raçaşastır adlı öğretisi kitabından bahseder. Bu kitapta herkesin öğretiye uyması gerektiği, uymayanların sonunun kötü olacağı gibi bilgiler anlatılır. Bu bölüm de bu şekilde sona erer.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Altun Yaruk Sekizinci kitap (1-1069 satırları) üzerine söz dizimi incelemesi yapılan bu çalışmada cümleleri tahlil etmek ve bununla beraber ortaya çıkan kelime gruplarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu bölümde, çalışmada izlenilen yolun daha iyi anlaşılması adına cümle bilgisi hakkında bazı görüşlere değinmenin uygun olacağı düşünüldüğünden Muharrem Ergin, Tahsin Banguoğlu, Tahir Nejat Gencan, Muhammet Yelten, Mustafa Özkan-Veysi Sevinçli ve Leyla Karahan'ın cümle tanımlamalarına, bilhassa yaptıkları cümle tasniflerine yer verilmiştir.

Muharrem Ergin'e göre "Cümle bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm hâlinde ifade eden kelime gurubudur."¹³ Cümlenin temel görevinin hüküm bildirmek olduğunu söyleyen Muharrem Ergin buna göre cümleyi yüklemine göre; fiil ve isim cümlesi, yapısına göre; basit cümle ve birleşik cümle olarak sınıflandırır. Birleşik cümleyi ise şartlı birleşik, ki'li birleşik ve iç içe birleşik olarak üç alt başlık altında ele alır.

Tahsin Banguoğlu'na göre "Kendi Kendine yeten bir yargı bir cümle sayılır."¹⁴ Tahsin Banguoğlu cümleyi basit ve birleşik olmak üzere iki ana başlık altında sınıflandırır. Bu sınıflandırmayı yargı kavramıyla ele alır. Ona göre cümle "Bir tek yargıdan ibaret olabileceği gibi iki, üç ve daha ziyade yargının birleşmesinden de meydana gelmiş bulunabilir."¹⁵ Yargı sayısına göre cümleyi basit cümle ve birleşik cümle olarak sınıflandırır. Basit cümleyi; fiil ve isim cümlesi, birleşik cümleyi; anlam açısından birleşik cümle ve şekil açısından birleşik cümle olarak inceler. Anlam açısından birleşik cümleyi; yan yana birleşik cümle ve alt alta birleşik cümle, şekil açısından birleşik cümleyi; tümlene birleşik cümle (şart cümlesi, ilinti zamiri cümlesi, bağlam cümlesi), karmaşık birleşik cümle (ad fiil cümlesi, sıfat fiil cümlesi, zarf fiil cümlesi) olarak ele alır.

¹³ Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Basım, Yayın Tanıtım, 2013, s. 385.

¹⁴ Tahsin Banguoğlu, **Türkçenin Grameri**, 10. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015, s. 522.

¹⁵ Banguoğlu, **a.g.e.**, s. 523.

Tahir Nejat Gencan'a göre cümle "Bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisine tümce denir."¹⁶ Tahir Nejat Gencan zikrettiğimiz diğer araştırmacılardan farklı olarak tümce tabirini kullanır ve söz diziminin ana konusunun tümce olduğunu söyler. Tümceleri yüklemelerine göre; eylem tümcesi ve ad tümcesi, anlam özelliklerine göre; olumlu tümce, olumsuz tümce ve soru tümcesi, dizilişlerine göre; kurallı tümce ve devrik cümle, yapılarına göre; yalınç tümce, bağımsız önermelerden birleşmiş tümce ve birleşik tümce olarak sınıflandırır. Birleşik tümce adı altında fiilimsileri yardımcı cümle olarak alır ve bunlara girişik tümce ismini verir.

Muhammet Yelten'e göre "Bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir hayali, bir olayı, bir isteği ve bir hükmü eksiksiz olarak bildiren kelime veya kelime topluluğuna cümle denir."¹⁷ Ona göre aralarında anlamsal uyum bulunan kelimeler bir düzen içinde yan yana gelerek cümleyi oluşturur. Cümleyi türüne göre; isim ve fiil cümlesi, yerine göre; kurallı (düz) cümle ve devrik cümle, yüklem anlamına göre; olumlu cümle, olumsuz cümle, soru cümlesi ve ünlem cümlesi, yargı türüne göre; basit cümle, birleşik cümle, sıralı cümle, bağlı cümle ve eksilteli (kesik) cümle olarak sınıflandırır. Birleşik cümleyi ise şartlı birleşik cümle, iç içe birleşik cümle, ki'li birleşik cümle, girişik birleşik cümle olarak ele alır. Muhammet Yelten; Tahsin Banguoğlu ve Tahir Nejat Gencan gibi fiilimsileri yardımcı cümle olarak kabul eder. Bunları "girişik birleşik cümle" adı altında sınıflandırır. Yelten, her ne kadar böyle bir cümle çeşidi sınıflandırması yapmış olsa da aslında bu cümlelerin yargı taşımadığı için basit cümle konumunda olduğunu da söyler. Girişik birleşik cümle çeşidi Mustafa Özkan ve Veysi Sevinçli'nin eserinde de aynı yaklaşımla ele alınmıştır.¹⁸

Leyla Karahan'a göre "Bir düşüncüyü, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir."¹⁹ Karahan cümleleri dört alt başlık altında inceler. Buna göre cümleleri bağlanma şekillerine göre; bağlama edatlarıyla bağlanan cümleler, ortak cümle öğeleriyle bağlanan cümleler, ortak

¹⁶ Tahir Nejat Gencan, **Dilbilgisi**, 2. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1971, s. 53.

¹⁷ Muhammet Yelten, **Türk Dili ve Anlatım Bilgileri**, 2. Baskı, İstanbul, Doğu Kütüphanesi Yayınları, 2010, s.282.

¹⁸ Mustafa Özkan-Veysi Sevinçli, **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi**, İstanbul, Akademik Kitaplar, 2009, s.182.

¹⁹ Leyla Karahan, **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2017, s.9.

kip/şahıs ekleriyle bağlanan cümleler ve anlam ilişkisiyle bağlanan cümleler, yüklem türüne göre; fiil cümleleri ve isim cümleleri, yüklem yerine göre; kurallı (düz) cümleler ve devrik cümleler, anlam özelliklerine göre; olumlu-olumsuz ve soru cümleleri olarak sınıflandırılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

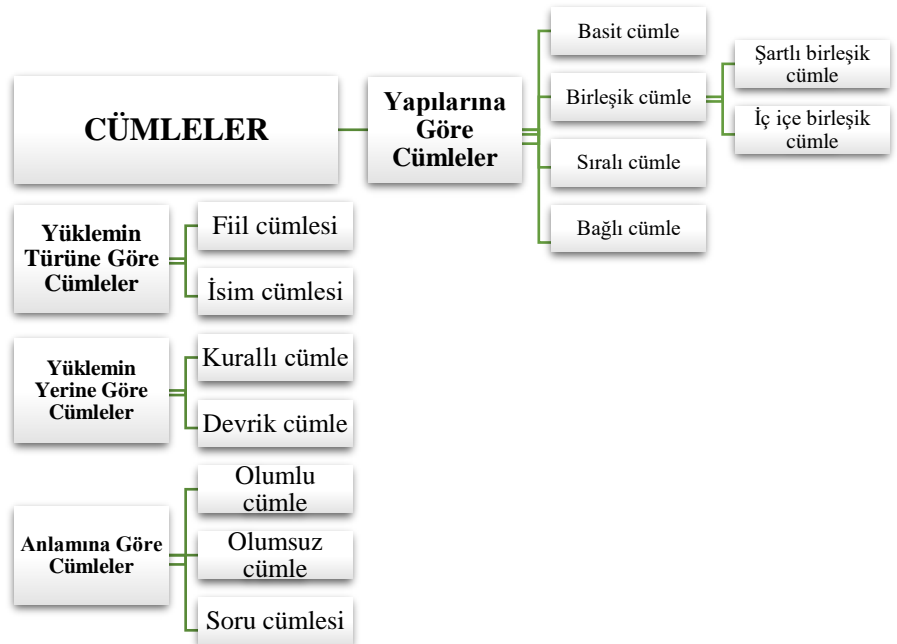
ALTUN YARU'UN SEKİZİNCİ KİTABI (1-1069) ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ İNCELEMESİ

3.1. Cümle

İkinci bölümde yer verilen tanımlar dikkate alındığında cümle; çekimli fiil ve özne olmak üzere iki ana unsur ister; nesne, zarf ve yer tamlayıcısı yargıyı niteleyen yan unsurlardır şeklinde bir tanımlama yapılabilir. Cümlenin en temel unsuru olan yüklem günümüz Türkçesinde olduğu gibi Eski Türkçede de genellikle sonda bulunur. Fakat özellikle Eski Uygur Türkçesinde devrik yapıli cümleler de azımsanmayacak kadar çoktur. Yine Eski Uygur Türkçesinde öznenin oldukça uzun bir kelime grubuyla ifade edilmesine sıklıkla rastlanılır.

3.2. Cümlelerin Tasnifi

Buraya kadar bahsedilen görüşlerden de yararlanarak Eski Uygur Türkçesinin cümle bilgisi göz önüne alındığında çalışmada şu şekilde tasnif yapılmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır:

Tablo 2.1: *Altun Yaruk Sekizinci Kitap*'ta cümlelerin tasnifi

Bu sınıflandırmayı göz önünde bulundurarak yapılarına göre cümleler hakkında özet mahiyette bilgi vermenin yerinde olacağı düşünülmüştür.

1. Basit cümle: Tek bir yargıya sahip cümledir.

2. Birleşik cümle: Birden fazla yargının yer aldığı cümle çeşididir. Bu tarz cümlelerde ana cümle ve yardımcı cümle olmak üzere iki temel unsur bulunur. Ana cümle esas yüklem yer aldığı cümledir. Asıl olay burada gerçekleşir. Yardımcı cümle ise ana cümleyi çeşitli şekillerde niteleyen, açıklayan cümledir.

a. Şartlı birleşik cümle: Birleşik cümlelerde ana cümleyi yani esas yüklemnin gerçekleşmesini bir şarta bağlayarak farklı şekillerde niteleyen cümlelerdir. Şart kısmı yan cümledir ve genellikle cümlenin zarfını oluşturur. Eski Uygur Türkçesinde -sAr eki bu görevi üstlenmektedir.

b. İç içe birleşik cümle: Birleşik cümleler de ana cümleden bağımsız olarak iç cümlelerin başka bir deyişle yardımcı cümlelerin bulunduğu cümlelerdir. Eski Uygur Türkçesinde genellikle bu tarz cümleler “têp” zarfıyla ana cümleye bağlanır. Bu cümle çeşidinde iç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır.

3. Sıralı cümle: Birbirinden bağımsız yargı bildiren cümlelerin birbiri ardında sıralanmasıyla oluşturulan cümle çeşididir. Bu tarz cümleler öge ortaklığına dayalı olarak oluşturulabileceği gibi anlam ilişkisi yönünden aralarında ilgi kurularak da oluşturulabilir.

4. Bağlı cümle: Cümlelerin bağlaçlarla birbirine bağlanmasıyla oluşturulan cümlelerdir. Bağlaçlar anlam ilişkisi yönünden cümleler arasında ilgi kurar. Eski Uygurcada “yme, kaltı, inçe kaltı” gibi bağlaçlar ile kurulur.

3.3. Söz Dizimi İncelemesi:

→ 1 tillig erdini<lerin agız>lık viman<larınta üntürü y(a)rılıkap tolp yüüz>lük tilgenler<in bütürü örte> y(a)rılıkayurlar (B8-B11)

(Dil mücevherlerini ağız saraylarından çıkararak bütün yüzlerinin yuvarlağını tamamen örterler.)

tillig erdini<lerin ağız>lık vıman<larınta üntürü y(a)rılıkap tolpl yüüz>lük tilgenler<in

Z.

N.

bütürü örte> y(a)rılıkayurlar

Z.

Y.

(Gizli Özne: Olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tillig erdinilerin ağızlık vımanlarınta üntürü y(a)rılıkap: Zarf-fiil grubu

N.

Y.T.

Y.

üntürü- (F) yarlık- (YF): Birleşik fiil grubu

tillig erdinileri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tillig (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

ağızlık vımanları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tolp yüüzlük tilgenleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tolp (S) yüüzlük tilgenler (İ): Sıfat tamlaması

yüüzlük tilgen: İsnat grubu

→ 2 <k(a)ltı yüüzlüg tilgenlerin neteg örte y(a)rılıkayur erserler ançulayu ok>
<çambud(i)vip <yértinçüg ulatı üç> divip<larıg> miñ yértinçüg <üç miñ ulug miñ>
yértinçüg <ötgürü ontın sıñarkı uluşlarıg bir yme koğmadın tüzü tüketü barçanı
toşguru tuyu örte y(a)rılıkayurlar> (B12-B16)

(Öyle ki yüzlerinin yuvarlağını nasıl örtüyorlarsa onun gibi Çambudvip dünyasını, ayrıca üç kıtayı, bin yeryüzü (parçasını), üç bin büyük yeryüzü (parçasını) tamamen on yöndeki ülkeleri, birini dahi bırakmadan tamamıyla hepsini karşılına alıp fark ederek örtüyorlar.)

<k(a)ltı yüüzlüg tilgenlerin neteg örte y(a)rılıkayur erserler ançulayu ok> çambud(i)vip

CDU.

Z.

Z.

<yértinçüg ulatı üç> divip<larıg> miñ yértinçüg <üç miñ ulug miñ> yértinçüg <ötgürü

ontın sıñarkı uluşlarıg bir yme kodmadın tüzü tüketü barçanı toşguru tuyu örte

Z.

N.

Z.

y(a)rılıkayurlar>

Y.

(Gizli Özne: Olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

yüüzlüg tilgenlerin neteg örte y(a)rılıkayur erserler: Şart unsuru

N.

Z.

Y.

Kelime Grupları:

yüüzlüg tilgenleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yüüzlüg tilgen: İsnat grubu

örte y(a)rılıkayur (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

örte (F) y(a)rılıka- (YF): Birleşik fiil grubu

çambud(i)vip yértinçüg ulatı üç diviplarığ miñ yértinçüg üç miñ ulug miñ yértinçüg

N.

N.

N.

ötgürü ontın sıñarkı uluşılarığ bir yme kodmadın: Zarf fiil grubu

N.

Y.

çambud(i)vip yértinçü ulatı üç diviplar: Bağlama grubu

çambud(i)vip yértinçü: Eksiz tamlama

üç (S) diviplar (İ): Sıfat tamlaması

miñ (S) yértinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç miñ (S) ulug miñ (S) yértinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) miñ (İ): Sıfat tamlaması

ötgürü (S) ontın sıñarkı uluşılar (İ): Sıfat tamlaması

ontın sıñarkı (S) uluşılar (İ): Sıfat tamlaması

ontın (İ) sına (ÇE): Edat grubu

tüzü tüketü barçanı toşguru tuyu: Zarf fiil grubu

N.

Y.

Y.

tüzü tüketü (S) barça (İ): Sıfat tamlaması

tüzü (İ) tüketü (İ): Tekrar grubu

örte (F) y(a)rılıka- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 3 <süzük> kértgünç <könjülüm üze yükünür m(e)n> alku burhan<larnıñ sukançığ> tatıglıg tılañurmak <edreñiye> yükünür m(e)n alku bodi<s(a)t(a)vlarınıñ sukançığ> tatıglıg <tılañurmak edreñiye> yükünür m(e)n <alku> pratyekabutlarınıñ arhant<larnıñ> sukançığ <tatıglıg> tılañurmak < edreñiye yükünür men> tılañurmak edreñiye v(a)çirapani t(e)ñriniñ sukançığ tatıglıg tılañurmak edreñiye yükünür m(e)ñ vişnu t(e)ñriniñ sukançığ tılañurmak <edreñiye yükünür m(e)n> (B17-B31)

(Temiz gönlüm ile Budaların tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Bütün Bodisatavların tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Bütün Pratyekabudaların, Arhatların tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Güzel konuşma erdemine, Vaçirapani Tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Visnu Tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum.)

<süzük> kértgünç <köñülüm üze yükünür m(e)n> alku burhan<larnıñ sukançıg>

Z.

Y.

tatıglıg tılañurmak <edreñiye> yükünür m(e)n alku bodi<s(a)t(a)vlarınıñ sukançıg>

Y.T.

Y.

tatıglıg <tılañurmak edreñiye> yükünür m(e)n <alku> pratyekabutlarınıñ

Y.T.

Y.

arhant<larnıñ> sukançıg <tatıglıg> tılañurmak < edreñiye yükünür men> tılañurmak

Y.T.

Y.

edreñiye v(a)çirapani t(e)ñriniñ sukançıg tatıglıg tılañurmak edreñiye yükünür m(e)ñ

Y.T.

Y.T.

Y.

vişnu t(e)ñriniñ sukançıg tılañurmak <edreñiye yükünür m(e)n>

Y.T.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan altı basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

süzük kértgünç köñülüm üze: Edat grubu

süzük kértgünç köñülüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

alku burhanlarınıñ (TY) sukançıg tatıglıg tılañurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

sukançıg tatıglıg (S) tılañurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılaıurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama²⁰

alku bodis(a)t(a)vlarınıı (TY) sukançığ tatıglıg tılaıurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılaıurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılaıurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

alku pratyekabutlarınıı (TY) arhantlarınıı (TY) sukançığ tatıglıg tılaıurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) pratyekabutlar (İ) arhantlar (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılaıurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılaıurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

v(a)çirapani t(e)ıırınıı (TY) sukançığ tatıglıg tılaıurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

v(a)çirapani t(e)ııri: Unvan grubu

sukançığ tatıglıg (S) tılaıurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılaıurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

vişnu t(e)ıırınıı (TY) sukançığ tılaıurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

vişnu t(e)ııri: Unvan grubu

sukançığ tatıglıg (S) tılaıurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılaıurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

→ 4 erser yeğ edremliğ iş küdökleri art basut kılzunlar maıa tegürzünler meni alkinçsiz tükeıinçsiz sukançığ <tatıglıg> tılaıurmak edremine (B32-B37)

²⁰ Tılaıurmak; mAk isim fiil eki olmasına rağmen burada isim fiil grubu yapmamaktadır. “Güzel konuşma, hitabet” anlamlarına gelen kalıcı isim yapmıştır.

(Üstün erdemli uğraşları varsa (bunlar) bana yardım etsin, beni bitmez tükenmez tatlı güzel konuşma erdemine ulaştırın.)

erser yæg edremlig iş küdökleri art basut kılzunlar maña tegürzünler meni alkınçsız

Z.

Y.

Y.T.

Y.

N.

tüketinçsiz sukançığ <tatıglıg> tılangurmak edremini

Y.T.

(Gizli Özne: olar)

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

erser yæg edremlig iş küdökleri art basut kılzunlar maña

Z.

Y.

Y.T.

(Gizli Özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

2. cümle:

erser yæg edremlig iş küdökleri tegürzünler meni alkınçsız tüketinçsiz sukançığ

Z.

Y.

N.

<tatıglıg> tılangurmak edremini

Y.T.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır. Yukarıdaki sıralı cümlede şart unsuru ortaktır.

Yardımcı cümle:

erser yég edremlig iş küdökleri: Şart unsuru

Y. N.

Kelime Grupları:

yég edremlig iş küdökleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yég edremlig (S) iş küdök: Sıfat tamlaması

yég (S) edremlig (İ): Sıfat tamlaması

art basut (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

art (İ) basut (İ): Tekrar grubu

alkınçsız tüketinçsız sukançığ tatıglıg tılangurmak edremi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

alkınçsız tüketinçsız (S) sukançığ tatıglıg tılangurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılangurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

alkınçsız (İ) tüketinçsız (İ): Tekrar grubu

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılangurmak (TY) edrem (TN): Eksiz Tamlama

→ 5 <yükünür m(e)n şışidivi atl(1)g t(e)ñriniñ sukançığ tatıglıg tılanurmak>
edreminiñ <yükünür m(e)n> şiridivi' <atl(1)g t(e)ñriniñ sukançığ tatıglıg>
tılanurmak'<edreminiñ yükünür m(e)n> şirimati atl(1)g <t(e)ñriniñ sukançığ tatıglıg
tılanurmak> edreminiñ <yükünür m(e)n> şirivati atl(1)g teñri<niñ sukançığ tatıglıg
tılanurmak edreminiñ> <yükünür m(e)n şışidivi atl(1)g teñriniñ sukançığ tatıglıg
tılanurmak edreminiñ> <yükünür m(e)n şışidivi atl(1)g teñriniñ sukançığ tatıglıg
tılanurmak edreminiñ> yükünürm<e>n anası ulug tılanurmak harininiñ <anasınıñ

sukançığı tatırlığı tılanırmak> edremiŋe <yükünür m(e)n alku> tözün yavaş <yeklerniŋ sukançığı tatırlığı tılanırmak edremiŋe> (B44-B49)

(Ŗiřidivi adlı tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Ŗiridivi adlı tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Ŗirimati adlı tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Ŗirivati adlı tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Ŗiřidivi adlı tanrının tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Annesi, büyük güzel konuşma kabiliyeti (olan) Harini ananın tatlı güzel konuşma erdemine hürmetle eğiliyorum. Bütün soylu ve sakin Ŗeytanların tatlı güzel konuşma erdemlerine hürmetle eğiliyorum.)

<yükünür m(e)n Ŗiřidivi atl(1)g t(e)ŋriniŋ sukançığı tatırlığı tılanırmak> edremiŋe

Y.

Y.T.

<yükünür m(e)n> Ŗiridivi' <atl(1)g t(e)ŋriniŋ sukançığı tatırlığı> tılanırmak'<edremiŋe

Y.

Y.T.

yükünür m(e)n> Ŗirimati atl(1)g <t(e)ŋriniŋ sukançığı tatırlığı tılanırmak> edremiŋe

Y.

Y.T.

<yükünür m(e)n> Ŗirivati atl(1)g teŋriniŋ sukançığı tatırlığı tılanırmak edremiŋe>

Y.

Y.T.

yükünür m(e)n Ŗiřidivi atl(1)g teŋriniŋ sukançığı tatırlığı tılanırmak> edremiŋe

Y.

Y.T.

yükünürm<e>n anası²¹ ulug tılanırmak harininiŋ <anasınıŋ sukançığı tatırlığı

Y.

CDU.

tılanırmak edremiŋe <yükünür m(e)n alku> tözün yavaş <yeklerniŋ sukançığı tatırlığı

Y.T.

Y.

tılanırmak edremiŋe>

Y.T.

²¹ Bize göre “ulug tılanırmak harininiŋ anasınıŋ” kısmı cümlelerin başındaki “anası” kelimesinin açıklayıcıdır. Burada ilginç olan “ulug tılanırmak harini ana”nın eksiz tamlama şeklinde kullanılması beklenirken “harini ana” yapısının iki unsurunun da iyelik ve genitifle kullanılmasıdır. Bunun da tercüme metin olmaktan kaynaklandığı düşünölmektedir.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan yedi basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

şışidivi atl(1)g t(e)ñriniñ (TY) sukançığ tatıglıg tılanurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

şışidivi atl(1)g (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

şiridivi' atl(1)g t(e)ñriniñ (TY) sukançığ tatıglıg tılanurmak 'edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

şiridivi atl(1)g (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

şirimati atl(1)g t(e)ñriniñ (TY) sukançığ tatıglıg tılanurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

şirimati atl(1)g (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması

sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu

tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

şirivati atl(1)g t(e)ñriniñ (TY) sukançığ tatıglıg tılanurmak edremi (TN): Belirtili isim tamlaması

şirivati atl(ı)g (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması
sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması
sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu
tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama
anası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu
ulug tılañurmak harininin anasının(TY) sukançığ tatıglıg tılañurmak edremi (TN):
Belirtili isim tamlaması
ulug tılañurmak (İ) harini ana (İ): Eksiz tamlama
harini ana: Unvan grubu
ulug (S) tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması
sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması
sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu
tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama
alku tözün yavaş yeklernin (TY) sukançığ tatıglıg tılañurmak edremi (TN): Belirtili
isim tamlaması
alku (S) tözün yavaş yekler (İ): Sıfat tamlaması
tözün yavaş (S) yekler (İ): Sıfat tamlaması
tözün (İ) yavaş (İ): Tekrar grubu
sukançığ tatıglıg (S) tılanurmak edrem (İ): Sıfat tamlaması
sukançığ (İ) tatıglıg (İ): Tekrar grubu
tılanurmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

→ 6 <b(e)lgürtgeli sevig>lig <ađak asrakı> orunta <tujit t(e)ñri yerinte neçe> bar
erser t(e)ñriler <maitri burhanlarta ulatı kën> kelteçi burhanlar <yam t(e)ñri yerinte
ornag tutmış> t(e)ñriler <üç kırk t(e)ñri yerinte erig tutmış>erkligler <tört
m(a)harançlar orunintakı yértinçü yer suv> küzedçiler <ulatı neçe bar erser
t(e)ñrilernin kuvragı yer sav yeél t(e)ñrisi> sumir tagka tayaglıglar <yéti altunlug tag
içinte> orun ornag tutmışlar <purnapatiri pañçaşiki kün ay g(a)rhlar> yultuzlar
<monçulayu bo kamag t(e)ñrilernin kuvragı bo yértinçüg küzedip ênç> meñilig
<kılzunlar> (B49-B62)

(Sevgiyi gösterecek ayak altındaki yerde gökyüzünün tujit yerinde ne kadar tanrı varsa Maitri Budalara ilaveten sonraki gelecek Budalar, Tanrı Yam'ın yerinde yerleşmiş Tanrılar, göğün otuz üç yerini mekan etmiş güçlüler, dört maharanç yerindeki dünya gözetleyicileri ve ne kadar tanrılar topluluğu varsa yer, su, ateş, rüzgar tanrısı Sumir Dağ'ına dayananlar, yedi altın dağ içinde yerleşmiş olanlar, Purnapatiri, Pançaşiki, güneş, ay ve yıldızlar bunun gibi bütün Tanrılar topluluğu bu dünyayı koruyarak huzurlu kalsınlar.)

<b(e)lgürtgeli sevig>lig <adak asrakı> orunta <tujit t(e)ñri yerinte neçe> bar erser
t(e)ñriler <maitri burhanlarta ulatı kèn> kelteçi burhanlar<yam t(e)ñri yerinte ornağ
tutmuş> t(e)ñriler <üç kırk t(e)ñri yerinte erig tutmuş> erkligler <tört m(a)harañlar
oruntaki yértinçü yer suv> küzedçiler <ulatı neçe bar erser t(e)ñrilerniñ kuvragı yer
sav yeël t(e)ñrisi> sumir tagka tayaglıglar <yeti altunlug tag içinte> orun ornağ
tutmuşlar <purnapatiri pançaşiki kün ay g(a)rhlar> yultuzlar <monçulayu bo kamag
CDU.

t(e)ñrilerniñ kuvragı bo yértinçüg küzedip ènç> menilig <kılzunlar> ²²

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

²² Cümlenin öznesinden önceki kısım öznenin açıklayıcısı olduğundan C.D.U. olarak alınmıştır.

seviglig belgürtgeli (S) adak asrakı orun (İ): Sıfat tamlaması

seviglig belgürtgeli: Sıfat fiil grubu²³

adak asrakı (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

adak asra: Eksiz tamlama

tujit t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tujit t(e)ñri: Unvan grubu

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

maitri burhanlarta **ulatu** kèn kelteçi burhanlar: Bağlama grubu

maitri burhanlar: Unvan grubu

kèn kelteçi (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

kèn kelteçi: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

yam t(e)ñri yerinte ornag tutmuş (S) t(e)ñriler (İ): Sıfat tamlaması

yam t(e)ñri yerinte ornag tutmuş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

yam t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yam t(e)ñri: Unvan grubu

ornag (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

üç kırk t(e)ñri yerinte erig tutmuş (S) erkligler (İ): Sıfat tamlaması

üç kırk t(e)ñri yerinte erig tutmuş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

üç kırk t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üç kırk (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

üç kırk: Sayı grubu

erig (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

tört m(a)harañlar orunintakı (S) yértinçü yer suv küzedçiler (İ): Sıfat tamlaması

tört m(a)harañlar (TY) orunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) m(a)harañlar (İ): Sıfat tamlaması

yértinçü yer suv (TY) küzedçiler (TN): Eksiz tamlama

yértinçü (İ) yer suv (İ): Tekrar grubu

²³ Burada -gAll eki sıfat fiil göreviyle kullanılmıştır.

y r (İ) suv (İ): Tekrar grubu

bar (İ) er-(YF): Birleşik fiil grubu

t(e)ņrilerniņ (TY) kuvragı (TN): Belirtili isim tamlaması

y r (TY) sav (TY) y el (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sumir (TY) tag (TN): Eksiz tamlama

y ti altunlug tag içinte orun ornag tutmışlar: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

y ti altunlug tag (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

y ti altunlug (S) tag (İ): Sıfat tamlaması

y ti (S) altun (İ): Sıfat tamlaması

orun ornag (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

orun (İ) ornag (İ): Tekrar grubu

bo kamag t(e)ņrilerniņ (TY) kuvragı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) kamag t(e)ņriler (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) t(e)ņriler (İ): Sıfat tamlaması

bo y rtin ug küzedip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

bo (S) y rtin u (İ): Sıfat tamlaması

 n  meņilig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

 n  (İ) meņilig (İ): Tekrar grubu

→ 7 bolar kamag t(e)ņriler t z n> yavaş <vahşikler taplamazlar> kılmakıg ayıg
kılınç <işlerig> (B63-B64)

(Bunlar, bütün Tanrılar, sakin iyi ruhlar kötü davranışları onaylamazlar.)

bolar kamag t(e)ņriler t z n> yavaş <vahşikler taplamazlar> kılmakıg ayıg kılınç

 .

CDU.

CDU.

Y.

<işlerig>

N.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

kamağ (S) t(e)ñriler (İ): Sıfat tamlaması

tözün yavaş (S) vahşikler (İ): Sıfat tamlaması

tözün (İ) yavaş (İ): Tekrar grubu²⁴

ayığ kılınç işler kılmak: İsim fiil grubu

Y.

ayığ kılınç işler (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ayığ (S) kılınç işler (İ): Sıfat tamlaması

kılınç (İ) işler (İ): Tekrar grubu

→ 8 <t(e)ñri burhanıg ayataçı> budemata <atl(ı)g umay iyese beş yüz oğlanı arasinta 'en> kiçigk(i)ye <oglı yme t(e)ñrilerig luuularıg yekler> kuvragın yme birgerü gandarviler kuvragın> asurularıg yme <kişili> kişi ermezli <kuvragıg ulug uzun> et'özlüg m(a)horagilarta <ulatıg anın amtı olarnı> t(e)ñri t(e)ñrisi <burhan küçi üze yumğı barçanı ayayu> ötünür m(e)n (B65-B72)

(Tanrı Buda'ya hürmet eden Bodimata adlı tanrıçalar tanrıçası(nın) beş yüz oğlu arasında en küçük oğluna ve tanrılara, ejderhalara, şeytanlar topluluğuna bununla beraber gök müzisyenlerine, onun gibi asurilere ve insan olan olmayan topluluğa, büyük bedenli mahoragiler gibi başkalarına ve bundan dolayı şimdi onlara Tanrılar Tanrısı Buda'nun gücü ile hepsine hürmet ediyorum.)

<t(e)ñri burhanıg ayataçı> budemata <atl(ı)g umay iyese beş yüz oğlanı arasinta 'en>

²⁴ Eski Uygurcada tözün yavaş; "sakin, yumuşak huylu, halim selim" anlamlarına gelen ikileme olarak kullanılmaktadır. Bkz. Mehmet Ölmez, Eski Uygurca İkilemeler Üzerine, s.294.

kiçigk(i)ye <oglı yme t(e)nrilerig luuularıg yekler> kuvragın yme birgerü gandarviler

kuvragın> asurularıg yme < kişili> kişi ermezli <kuvragıg ulug uzun> et'özlüg

m(a)horagilarta <ulatıg anın amtı olarnı> t(e)nrı t(e)nrısı <burhan küci üze yumgı

N.

Z

Z. CDU.

Z.

barçanı ayayu> ötünür m(e)n

CDU.

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(e)nrı burhanıg ayataçı budemata atl(ı)g umay iyesi bês yüz oğlanı arasinta 'en kiçigk(i)ye oğlı **yme** t(e)nrilerig luuularıg yekler kuvragın **yme** birgerü gandarviler kuvragın asurularıg **yme** kişili kişi ermezli kuvragıg ulug uzun et'özlüg m(a)horagilarta ulatı: Bağlama grubu

t(e)nrı burhanıg ayataçı budemata atl(ı)g umay (TY) iyesi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)nrı burhanıg ayataçı budemata atl(ı)g (S) umay (İ): Sıfat tamlaması

t(e)nrı burhanıg ayataçı (S) budemata (İ): Sıfat tamlaması

t(e)nrı burhanıg ayataçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

t(e)nrı (İ) burhan (İ): Tekrar grubu

bês yüz oğlanı arasinta 'en kiçigk(i)ye oğlı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bês yüz oğlanı arasinta (S) 'en kiçigk(i)ye oğul (İ): Sıfat tamlaması

bês yüz oğlanı (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bês yüz (S) oğlan (İ): Sıfat tamlaması

bês yüz: Sıfat tamlaması

'en kiçigk(i)ye (S) og(u)l (İ): Sıfat tamlaması
'en (S) kiçigk(i)ye (İ): Sıfat tamlaması
yekler (TY) kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
gandarviler (TY) kuvragı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
kişili kişi ermezli (S) kuvrag (İ): Sıfat tamlaması
kişili kişi ermezli:Bağlama grubu
kişi (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu
ulug uzun et'özlüg (S) m(a)horagilar (İ): Sıfat tamlaması
ulug (S) uzun et'özlüg (İ): Sıfat tamlaması
uzun (S) et'özlüg (İ): Sıfat tamlaması
t(e)ñri t(e)ñrisi burhan küçi üze: Edat grubu
t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (TY) küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması
t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması
yumgı (İ) barça (İ): Tekrar grubu

→ 9 <y(a)rlıkançuçı köñül> küçi <üze küsüşümçe inzünler birgerü maña> bérzünler
tıdıgsız <ulug tılañurmak> (B73-B74)

(Bağışlayıcı gönül gücü ile arzumca insinler bununla birlikte engelsiz yüce konuşma kabiliyetini bana versinler.)

<y(a)rlıkançuçı köñül> küçi <üze küsüşümçe inzünler birgerü maña> bérzünler

Z. Z. Y. Z. Y.T. Y.

tıdıgsız <ulug tılañurmak>

N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre 1. cümle kurallı, 2. cümle devrik

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

1. cümle:

<y(a)rlıkançuçı köñül> küçi <üze küsüşümçe inzünler

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

y(a)rlıkançuçı köñül küçi üze: Edat grubu

y(a)rlıkançuçı köñül (TY) küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

y(a)rlıkançuçı (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

küsüşüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

2. cümle:

birgerü maña> bèrzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak

Z. Y.T.

Y.

N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tıdıgsız (S) ulug tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

→ **10** <birgerü maña> bérzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak (B74-B75)

(Bununla birlikte engelsiz yüce konuşma kabiliyetlerini bana versinler.)

<birgerü maña> bérzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak>

Z. Y.T. Y. N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tıdıgsız (S) ulug tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

→ **11** kayu neçe bar erser> kişili t(e)ñri <adınlar> köñülin bilteçi açuk adırtlıg kördeçi kut kolar (P) m(e)n olarka küü kelig edremlerin üntürzün birgerü maña bérzünler tıdıgsız ulug tılañurmak (B75-B84)

(İnsan ve Tanrılar (arasında) başkalarının gönlündekini bilen, açık (ve) belirgin gören ne kadar var ise onlardan diliyorum (ki) büyüğü geliş erdemlerini ortaya çıkarırlar, bununla birlikte engelsiz konuşma kabiliyetlerini bana versinler.)

kayu neçe bar erser> kişili t(e)ñri <adınlar> köñülin bilteçi açuk adırtlıg kördeçi kut

Ö.

CDU. (Açıklayıcı özne)

kolur (P) m(e)n olarka küü kelig edremlerin üntürzün birgerü maña bërzünler tıdıgsız

Y.

Y.T.

N.

Y.

Z.

Y.T.

Y.

ulug tılañurmak

N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre 1. cümle devrik, 2. cümle kurallı 3. cümle devrik
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

kayu neçe bar erser> kişili t(e)ñri <adınlar> köñülin bilteçi açuk adırtılg kördeçi kut

Ö.

CDU.

kolur (P) m(e)n olarka

Y.

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

kişili t(e)ñri adınlar köñülin bilteçi: Sıfat fiil grubu

Ö.

N.

Y.

kişili t(e)ri: Bağlama grubu²⁵

ağınlar (TY) köñüli (TN): Belirtisiz isim tamlaması

açuk adırtlıg kördeç: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

açuk (İ) adırtlıg (İ): Tekrar grubu

kut (İ) kol-(YF): Birleşik fiil grubu

2. cümle:

küü kelig edremlerin üntürzün

N. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küü kelig edremleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küü kelig (S) edremler (İ): Sıfat tamlaması

küü kelig: Eksiz tamlama

3. cümle:

birgerü maña bérzünler tıdıgsız ulug tılañurmak

Z. Y.T. Y. N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

²⁵ II ekiyle yapılan bağlama grubudur. Aslında bağlanan unsurların herbirinin –II eki almasıyla oluşan bağlama grubu burada sadece ilk unsurun –II eki almasıyla kurulmuştur.

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tıdısız (S) ulug tılaurmak (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) tılaurmak (İ): Sıfat tamlaması

→ 12 kök kalık içinte erigme tolp sansarda tutulmuş <kayu neçe bar erser> tirig tınlıg <oguşı olar barça bulzunlar tılaurmak edremig> (B85-B87)

(Gökyüzü içinde var olan bütün acılar dünyasında tutulmuş ne kadar canlı nesli var ise onlar (da) bütünüyle güzel konuşma erdemlerini bulsunlar.)

kök kalık içinte erigme tolp sansarda tutulmuş <kayu neçe bar erser> tirig tınlıg <oguşı

Ö.

olar barça bulzunlar tılaurmak edremig>

CDU. Z. Y. N.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kök kalık içinte erigme tolp sansarda tutulmuş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

kök kalık içinte erigme: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

kök kalık (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kök (İ) kalık (İ): Tekrar grubu
tolp (S) sansar (İ): Sıfat tamlaması
bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu
tirig tınlıg (TY) oğuşı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
tirig (İ) tınlıg (İ): Tekrar grubu
tılanırmak (TY) edrem (TN): Eksiz tamlama

→ **13** <d(a)r(a)ni üzeki şloklerig ağızlarınta> tutup nomça törüçe <üç erdini>ke inanıp köni <ögin> köñülin bo nom erdinig dar(a)nilarıg sözleyü törlüg kut kolunsarlar barça köñül éyin kangay bütgey antag küsüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi kitterser kértgünçsüz köñülüg tęp tedi (B88- B98)

(Büyü üzerine şiirleri ağızlarında tutup, öğretiyeye göre üç mücevhere inanıp doğru akıl (ve) gönülle bu öğretiyeye mücevherini, büyüleri söyleyerek türlü kutluluk dileseler bütünüyle isteklerini elde edecekler. Onun gibi farklı inançsız düşünceleri giderse (giderip de) elde edilemeyen bir istek yoktur diye dedi.)

<d(a)r(a)ni üzeki şloklerig ağızlarınta> tutup nomça törüçe <üç erdini>ke inanıp köni

<ögin> köñülin bo nom erdinig dar(a)nilarıg sözleyü törlüg kut kolunsarlar barça

köñül éyin kangay bütgey antag küsüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi kitterser

kértgünçsüz köñülüg tęp tedi

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

<d(a)r(a)ni üzeki şloklerig agızlarınta> tutup nomça törüçe <üç erdini>ke inanıp köni

<ögin> köñülin bo nom erdinig dar(a)nilarig sözleyü törlüg kut kolunsarlar barça

köñül éyin kangay bütgey antag küsüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi kiterser

N.

kértgünçsüz köñülüğ tęp

N.

Y.

1. İç cümle:

<d(a)r(a)ni üzeki şloklerig agızlarınta> tutup nomça törüçe <üç erdini>ke inanıp köni

<ögin> köñülin bo nom erdinig dar(a)nilarig sözleyü törlüg kut kolunsarlar barça

Z.

Z.

köñül éyin kangay bütgey

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

d(a)r(a)ni üzeki şloklerig agızlarınta tutup nomça törüçe üç erdinike inanıp köni ögin

Z.

Z.

könülin bo nom erdinig dar(a)nıların sözleyü törlüg kut kolunsarlar: Şart unsuru

Z.

Z.

Y.

Kelime Grupları:

d(a)r(a)ni üzeki şloklerig ağızlarında tutup: Zarf fiil grubu

N.

Y.

d(a)r(a)ni üzeki (S) şlokler (İ): Sıfat tamlaması

ağızlarında (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu²⁶

ağızları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomça törüçe üç erdinike inanıp: Zarf fiil grubu

Z.

Y.T.

Y.

nom (İ) törü (İ): Tekrar grubu

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

köni ögin köñülin bo nom erdinig dar(a)nıların sözleyü: Zarf fiil grubu

Z.

N.

Y.

köni ögi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köni (S) ög (İ): Sıfat tamlaması

köni köñüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köni (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) dar(a)nılar (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TY): Eksiz tamlama

kut (İ) kol- (F): Birleşik fiil grubu

köñül éyin: Edat grubu

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

2. İç cümle:

antag küşüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi kitterser kærtgünçsüz köñülüğ

Kurallı cümle şekli:

²⁶ Ağızlarında tut- yapısı deyimleşmiş olduğundan birleşik fiil grubu olarak alınmıştır.

antag öni kértgünçsüz köñülüg kiterser kanmaguluk bütmeğülük küsüş yok

Z.

Ö.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

antag öni kértgünçsüz köñülüg kiterser: Şart unsuru

Z.

N.

Y.

Kelime Grupları:

öni (S) kértgünçsüz köñül (İ): Sıfat tamlaması

kértgünçsüz (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

kanmaguluk bütmeğülük (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

→ 14 ötrü ol üdün tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan sarasvatı t(e)ñri kızına inçe tęp
<yarlıkadı> (B99-101)

(Sonra o zaman tam bilge Tanrılar Tanrısı Buda, Tanrı kızı Sarasvati'ye şöyle buyurdu.)

ötrü ol üdün tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan sarasvatı t(e)ñri kızına inçe tęp

Z.

Z.

Ö.

Y.T.

Z.

<yarlıkadı>

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sarasvaṭi t(e)ñri kızı: Unvan grubu

t(e)ñri (TY) kızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **15** edgü edgü tözün <t(e)ñri kızıya ötündüñ s(e)n bo nom erdinig kēñürü yadgalı küyü küzetü tutgalı> (B101-B102)

(İyi iyi, ey asil Tanrı kızı! Sen bu öğreti mücevherini genişçe yaymak için, koruyup gözetmek için arz ettin.)

edgü edgü tözün <t(e)ñri kızıya ötündüñ s(e)n bo nom erdinig kēñürü yadgalı küyü

Y. CDU. Y. Ö.

küzetü tutgalı>

Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

edgü edgü tözün <t(e)ņri kızıya

Y. CDU.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre isim cümlesi

c. Yüklemin yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

tözün (S) t(e)ņri kızı (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) kızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

2. cümle:

ötündüğ s(e)n bo nom erdinig kênürü yadgalı küyü küzetü tutgalı>

Y. Ö. Z.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdinig kênürü yadgalı: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo nom erdinig küyü küzetü tutgalı: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

→ **16** y(a)rlıkançuçı köñül <küçi üze> maña bėrzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak kayu neçe> bar erser kişili t(e)ñrili adırtlıg kördeçi <kut kolur m(e)n olarka küü kelig> edremlerig <üntürzün> (B103-B107)

(Bağışlayıcı gönül gücü ile engelsiz yüce konuşma kabiliyetini bana versinler. ←İnsan ve Tanrılar (arasında) ne kadar ayrıntılı olarak gören varsa onlardan diliyorum (ki) büyüü geliş erdemlerini ortaya çıkarınsınlar.)

y(a)rlıkançuçı köñül <küçi üze> maña bėrzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak kayu neçe>

Z. Y.T. Y. N.

bar erser kişili t(e)ñrili adırtlıg kördeçi <kut kolur m(e)n olarka küü kelig> edremlerig

Ö. Z. Y. Y.T. N.

<üntürzün>

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre 1. cümle devrik, 2. cümle devrik, 3. cümle kuralı
- Anlamına göre olumlu cümle

1.cümle:

y(a)rlıkançuçı köñül <küçi üze> maña bėrzünler tıdıgsız <ulug tılañurmak

Z. Y.T. Y. N.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

y(a)rlıkançuçu köñül küçi üze: Edat grubu

y(a)rlıkançuçu köñül (TY) küçi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

y(a)rlıkançuçu (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

tıdıgsız (S) ulug tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) tılañurmak (İ): Sıfat tamlaması

2. cümle:

kayu neçe> bar erser kişili t(e)ñrili adırtlıg kördeçi <kut kolur m(e)n olarka

Ö.

Z.

Y.

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

kişili t(e)ñri adırtlıg kördeçi: Sıfat fiil grubu

Ö.

Z.

Y.

kişili t(e)ñri(li): Bağlama grubu

kut (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

3. cümle:

küü kelig> edremlerig <üntürzün>

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küü kelig edremleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küü kelig (İ) edremler (İ): Tekrar grubu

küü kelig: Eksiz Tamlama

→ **17** <ne törlüg> kut <kolunsarlar barça köñül éyin kangay bütgey yok kanmaguluk köñülüg tèt tedi (B108-B110)

(Ne türlü kutluluk dilemeler bütünüyle isteklerini elde edecekler. Elde edilemeyen bir istek yoktur diye dedi.)

<ne törlüg> kut <kolunsarlar barça köñül éyin kangay bütgey yok kanmaguluk

köñülüg tèt tedi

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

ne törlüg kut kolunsarlar barça köñül éyin kangay bütgey yok kanmaguluk köñülüg

N.

N.

tép

Y.

1. İç cümle:

<ne törlüg> kut <kolunsarlar barça köñül éyin kangay bütgey>

Z.

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

ne törlüg kut kolunsarlar: Şart unsuru

N.

Y.

Kelime Grupları:

ne (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

kut (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

köñül éyin: Edat grubu

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

2. İç cümle:

yok kanmaguluk köñülüğ²⁷

Y. Ö.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

kanmaguluk köñülüğ: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kanmaguluk (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

→ 18 ötrü kızına inçe tēp y(a)rılıkadı (B110-B111)

(Sonra kızına şöyle buyurdu.)

ötrü kızına inçe tēp y(a)rılıkadı

Z. Y.T. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

inçe tēp: Zarf fiil grubu

²⁷ Köñülüğ: Burada n~g nöbetleşmesi olmuştur. Yani buradaki “g” sesi ikinci teklik şahıs iyelik ekidir.

Z. Y.

→ 19 <edgü edgü tözün t(e)ñri kızıya ötündün>s(e)n bo nom erdinig <kênürü yağgalı küyü küzetü tutgalı> (B108-B112)

(İyi iyi, ey asil Tanrı kızı! Sen bu öğreti mücevherini genişçe yaymak için, koruyup gözetmek için arz ettin.)

<edgü edgü tözün t(e)ñri kızıya ötündün> s(e)n bo nom erdinig <kênürü yağgalı küyü

Y. CDU. Y. Ö.

küzetü tutgalı>

Z.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre 1. isim, 2. fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

edgü edgü tözün <t(e)ñri kızıya>

Y. CDU.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

tözün (S) t(e)ñri kızı (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) kızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

2. cümle:

ötündüñ> s(e)n bo nom erdinig <kêñürü yadğalı küyü küzetü tutğalı>

Y. Ö. Z.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdinig kênürü yadğalı: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo nom erdinig küyü küzetü tutğalı: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

→ 20 öñi <adınısıg kılmazunlar tęp monçulayu> ötünmiş <kergek> (B114-B115)

(Farklı yapmasınlar deyip bu şekilde istemek gerekir.)

öñi <adınısıg kılmazunlar tęp monçulayu> ötünmiş <kergek>

Z. Z. Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

öñi adınsıg kılmazunlar tēp:

N. Y.

İç cümle:

öñi adınsıg kılmazunlar

Y.

(Gizli özne: olar)

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumsuz cümle

Kelime Grupları:

öñi adınsıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

öñi (İ) adınsıg (İ): Tekrar grubu

→ 21 anta ötrü <t(e)ñri> kızı kaudini <bramannıñ> bo ötügin eşidip inçe tēp tēdi>
(B116-B118)

(Ondan sonra Tanrı kızı Kaudini Brahman'ın bu isteğini işiterek şöyle dedi.)

anta ötrü <t(e)ñri> kızı kaudini <bramannıñ> bo ötügin eşidip inçe tēp tēdi>

Z. Ö. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) ötrü (ÇE): Edat grubu

t(e)ñri (TY) kızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kaudini bramannıñ bo ötügin eşidip: Zarf fiil grubu

N. Y.

kaudini bramannıñ (TY) bo ötügi (TN): Belirtili isim tamlaması

kaudini braman: Unvan grubu

bo (S) ötüg (İ):Sıfat tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 22 <kimler yana montag köñül> öritserler <t(e)rk üdüñ> kutrulmaklıg <edgü tüşke utlıka> teggeyler tēp <y(a)rılıkadı> (B121-B125)

(Her kim bu şekilde gönlünü yükseltse kısa zamanda kurtuluş sonucuna ulaşacak diye buyurdu.)

<kimler yana montag> köñül> öritserler <t(e)rk üdüñ> kutrulmaklıg <edgü tüşke

utlıka> teggeyler tēp <y(a)rılıkadı>

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

<kimler yana montag köñül> öritserler <t(e)rk üdüñ> kutrulmaklıg <edgü tüşke

utlıka> teggeyler tęp

N. Y.

İç cümle:

<kimler yana montag köñül> öritserler <t(e)rk üdüñ> kutrulmaklıg <edgü tüşke

Z.

Z.

utlıka> teggeyler

Y.T. Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

<kimler yana montag köñül> öritserler: Şart unsuru

Ö. Z. Z. N. Y.

Kelime Grupları:

t(e)rk (S) üdüñ (İ): Sıfat tamlaması

kutrulmaklıg (S) edgü tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) tüş utlı: Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

→ 23 <altun önlüg y(a)ruk> yaltrıklıg kopda <kötrülmiş nom èligi> atl(ı)g <nom bitigde şirikini atl(ı)g t(e)ñri> kızı ötüg ötünmek atl(ı)g altı y(è)g(i)rminç bölük> <<erür>> (B126-128)

(Altın renkli, parıltılı her şeyden yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Şirikini adlı Tanrı kızının arzı on altıncı bölüm.)

<altun önlüg y(a)ruk> yaltrıklıg kopda <kötrülmiş nom èligi> atl(ı)g <nom bitigde

Y.T.

şirikini atl(ı)g t(e)ñri> kızı ötüg ötünmek atl(ı)g altı y(è)g(i)rminç bölük> <<erür>>

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom èligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom èligi atl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) èligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

şirikini atl(ı)g t(e)ñri kızı ötüg ötünmek atl(ı)g altı y(è)g(i)rminç bölük (İ) er- (YF):

Birleşik fiil grubu

şirikini atl(ı)g t(e)ηri kıızı ötüg ötünmek atl(ı)g (S) altı y(è)g(i)rminç bölük (İ): Sıfat tamlaması

şirikini atl(ı)g t(e)ηri kıızı ötüg ötünmek: İsim fiil grubu

N. Y.

şirikini atl(ı)g (S) t(e)ηri kıızı (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ηri (TY) kıızı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

altı y(è)g(i)rminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

→ 24 bo ötügün eşidip inçe tēp tēdi (B129)

(Bu isteğini işitip şöyle dedi:)

bo ötügün eşidip inçe tēp tēdi

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo ötügün eşidip: Zarf fiil grubu

N. Y.

bu ötüğü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bu (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 25 edgü edgü brahman-a birök kim kayu tnl(1)glar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nig dar(a)ni üzeki ögdi şloklarıg ağızlarınta tutup nomça törüçe üç erdinig inanıp süzük kértgünç köñül öritip köni ögin köñülin bo nom erdinig okıyu ol dar(a)nılarıg sözlezün ne sözleyü kut kolsarlar barça köñül éyin kangay bütgey antag küsüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi keterser kértgünçsüz köñülüg tęp tedi (B129-B138)

(İyi iyi ey Brahman, ola ki bazı canlılar senin söylemiş olduğun büyüü, büyü üzerindeki methiye (övme) (ve) şiirleri saklayıp öğretiyeye göre üç mücevhere inanıp temiz gönlü yükselterek doğru akıl (ve) gönülle bu öğretiyeye mücevherini okuyarak o büyüleri söylesin. Hangi (sözü) söyleyerek kutluluk dileseler bütünüyle isteklerini elde edecekler. Onun gibi farklı inançsız düşünceleri giderse (giderip de) elde edilemeyen bir istek yoktur dedi.)

edgü edgü brahman-a birök kim kayu tnl(1)glar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nig dar(a)ni

üzeki ögdi şloklarıg ağızlarınta tutup nomça törüçe üç erdinig inanıp süzük kértgünç

köñül öritip köni ögin köñülin bo nom erdinig okıyu ol dar(a)nılarıg sözlezün ne

sözleyü kut kolsarlar barça köñül éyin kangay bütgey antag küsüş yok kanmaguluk

bütmeğülük öñi keterser kértgünçsüz köñülüg tęp tedi

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

edgü edgü brahman-a birök kim kayu tnl(1)glar kim s(e)n sözleşmiş dar(a)nig dar(a)ni

N.

üzeki ögdi şloklarıg ağızlarınta tutup nomça törüçe üç erdinig inanıp süzük kèrtgünç

könül öritip köni ögin köñülin bo nom erdinig okıyu ol dar(a)nilarıg sözleşün ne

N.

sözleyü kut kolsarlar barça köñül éyin kangay bütgey antag küşüş yok kanmaguluk

N.

bütmegülük öni kèterser kèrtgünçsüz köñülüğ tēp

N.

Y.

1. İç cümle:

edgü edgü brahman-a

Y. CDU.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

2. İç cümle:

birök kim kayu tnl(1)glar kim s(e)n sözleşmiş dar(a)nig dar(a)ni üzeki ögdi şloklarıg

CDU. Ö. CDU.

ağızlarınta tutup nomça törüçe üç erdinig inanıp süzük kèrtgünç köñül öritip köni ögin

Z.

Z.

Z.

könülin bo nom erdinig okıyu ol dar(a)nıların sözlüzün

Z. Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

s(e)n sözleşmiş dar(a)nıg dar(a)ni üzeki ögdi şlokların ağızlarında tutup: Zarf fiil grubu

N. Y.

sözleşmiş (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

dar(a)ni üzeki (S) ögdi şloklar (İ): Sıfat tamlaması

ögdi şlok: Eksiz tamlama

ağızlarında (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

ağızları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomça törüçe üç erdinig inanıp: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (İ) törü (İ): Tekrar grubu

süzük kértgünç köñül öritip: Zarf fiil grubu

N. Y.

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

köni ögin köñülin bo nom erdinig okıyu: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

köni (S) ög (İ) köñül (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TY): Eksiz tamlama

ol (S) dar(a)nılar (İ): Sıfat tamlaması

3. İç cümle:

ne sözleyü kut kolsarlar barça köñül éyin kangay bütgey.

Z. Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

ne sözleyü kut kolsarlar: Şart unsuru

Z. Y.

Kelime Grupları:

ne sözleyü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

kut (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

köñül éyin: Edat grubu

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

4. İç cümle:

antag küsüş yok kanmaguluk bütmeğülük öñi kiserser kértgünçsüz köñülüg

Cümlenin kurallı şekli:

antag öñi kértgünçsüz köñülüg kiserser kanmaguluk bütmeğülük küsüş yok

Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumsuz cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

antag öni kærtgünçsüz köñülüg kiterser: Şart unsuru

Z. N. Y.

Kelime Grupları:

öni (S) kærtgünçsüz köñül (İ): Sıfat tamlaması

kærtgünçsüz (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

kanmaguluk bütmeğülük (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

→ 26 ötrü ol üdün tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan sarasvati t(e)ñri kızına inçe tęp y(a)rılıkadı (B138-B140)

(Sonra o zaman tam bilge Tanrılar Tanrısı Buda, Tanrı kızı Sarasvati'ye şöyle deyip buyurdu:)

ötrü ol üdün tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan sarasvati t(e)ñri kızına inçe tęp

Z. Z. Ö. Y.T. Z.

<yarlıkadı>

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sarasvaṭi t(e)ñri kız: Unvan grubu

t(e)ñri (TY) kız (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 27 inçe tēp tēdi (B141)

(Şöyle dedi:)

inçe tēp tēdi

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 28 edgü edgü kayu tnlıglar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nig ögi şlokclarıg <agızlarında tutup nomça törüçe üç erdinike> inanıp ögin köñülin sözlezün ne köñül éyin kangay <antag küsüş yok kim kanmaguluk> bütmeğülük <öñi keterser kértgünçsüz köñülüg tęp> tedi (B141-B148)

(İyi iyi, hangi canlı senin söylemiş olduğun büyüü, medhiye (ve) şiirleri ağızlarında tutup öğretiye göre üç mücevhere inanarak akıl (ve) gönülle söylesin. Hangi isteklerini elde edecekler. Onun gibi farklı inançsız düşünceleri giderse (giderip) tamamlanmayan bir istek yoktur dedi.)

edgü edgü kayu tnlıglar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nig ögi şlokclarıg <agızlarında tutup nomça törüçe üç erdinike> inanıp ögin köñülin sözlezün ne köñül éyin kangay <antag küsüş yok kim kanmaguluk> bütmeğülük <öñi keterser kértgünçsüz köñülüg tęp> tedi

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

edgü edgü kayu tnlıglar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nig ögi şlokclarıg <agızlarında tutup

N.

nomça törüçe üç erdinike> inanıp ögin köñülin sözlezün ne köñül éyin kangay

N.

N.

bütmegülüg < antag küsüş yok kim kanmaguluk bitmegülük öñi keterser kærtgünçsüz

könülüg tęp

N. Y.

1. İç cümle:

edgü edgü

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

2. İç cümle:

kayu tınlıglar kim s(e)n sözlemiş dar(a)nıg ögi şloklarıg <agızlarınta tutup nomça

Ö. CDU. Z.

törüçe üç erdinike> manıp ögin könülin sözlezün

Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

s(e)n sözlemiş dar(a)nig ögi şloklarıg <agızlarınta tutup: Zarf fiil grubu

N.

Y.

sen sözlemiş (S) dar(a)ni (İ) ög (İ) şloklar (İ): Sıfat tamlaması

sen sözlemiş: Sıfat fiil grubu²⁸

Ö. Y.

agızlarınta (İ) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

agızları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomça törüçe üç erdinike inanıp: Zarf fiil grubu

Z.

Y.T.

Y.

nom (İ) törü (İ): Tekrar grubu

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

3. İç cümle:

ne köñül éyin kangay

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

köñül (İ) éyin (ÇE): Edat grubu

4. İç cümle:

antag küşüş yok kim kanmaguluk bitmegülük öñi keterser kærtgünçsüz köñülüg

²⁸ Cümlemin bağlamına göre bu yapının bir iyelik grubu olması gerekirdi. Ancak ne şahıs zamiri ilgi hali eki almıştır ne de arkasından gelen sıfat-fiil ekli kelime iyelik eki almıştır.

Cümlenin kurallı şekli:

antag öni kértgünçsüz köñülüg kiterser kanmaguluk bütmeçülük küsüş yok

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

öni kértgünçsüz köñülüg kiterser: Şart unsuru

N.

Y.

Kelime Grupları:

kanmaguluk bütmeçülük (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kan- (F) büt- (F): Tekrar grubu

öni (S) kértgünçsüz köñül (İ): Sıfat tamlaması

kértgünçsüz (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

→ 29 ötrü bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan kızına inçe tęp y(a)rılıkadı (B147-B152)

(Sonra bilgili Tanrılar Tanrısı Buda kızına şöyle buyurdu.)

ötrü bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan kızına inçe tęp y(a)rılıkadı

Z.

Ö.

Y.T.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bilge biliglig (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

bilge (İ) bilig (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ince tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **30** tegingey m(e)n ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların yörüglerin kolulayu sakınu tüketip çambudivip yértinçüde kēñürü yağturup öñreki burhanlar şazınınta saçmış edgü kılınç <kılmış kutlu> buyanlig eşidtürüp t(e)rk üdüñ batguluksuz kılıu teginip <ol kamag tınl(ı)glarıg> ülgüsüz sansız <ajunlarta yüz min kolti kalp üdlerke tegi> üstün t(e)ñri yerinte altın kişi ajunınta adruk adruk yēg meñig aşanguluk meñilegülük yēm içim üze bay emgekig körmegülük <edgüke tegimlik> kılıu tegingey m(e)n kēñki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açıg emgeklerdin ozguluk burhan kutın bulguluk tüşke tegürü tegingey m(e)n ne üçün tēser atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n öyür m(e)n öñre ertmiş ür ırak üdte ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ şazınınta tuş tulum bolup edgü yıldıızlar urug saça tegindim kim ol ratnapuşpi atl(ı)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug y(a)rlıkıñçuçı köñül üze mēni ērinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanlarnıñ ulug küçi üze kim mēni amtıka kayu orunlarıg yıñakdın körser uluşka tegser m(e)n ol yıñakdakı öz ēltingülük yēveg altun siparir şişir patu sıta kobık monçuk ulatı esriñü erdini<ler üze bay barımlıg> kılguluk ulug küç y(a)rlıkadı anın t(e)ñrim kim <kayu süzük> kērtgünç köñüllüg tınl(ı)g öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda nom ēligi atl(ı)g nom erdinig <okısarlar> sözleserler yana kün <küñiñe> edgü yıd yıpar hua çeçek <saçıp meni> üçün ol ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñrisi burhanka tapıg udug kırsarlar yana künlemek üç kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(ı)g edgü aş içgü üze <yme maña yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar tēp tēdi> (B153-B205)

(Ulaştıracağım. Hem gece hem de gündüz bu öğreti mücevheri içindeki şiirlerin izahı üzerinde düşünüp tamamlayarak bu Çambudivip dünyada genişçe yayılmasını sağlayarak önceki Budaların öğretisinde dağıtılmış iyi amel işlemiş kutlulara işittirip kısa zamanda yok olmamalarını sağlayarak o bütün canlıları sayısız dünyada yüz bin koti adetlik devirlere kadar üstte gökyüzünde altta insanlar dünyasında ayrı ayrı en üstün huzuru besleyecek, yeme içme ile ilgili zenginlik zahmetini çekmemek için iyiliğe layık olmaya ulaştıracağım. Sonraki Budalara rastlayacak üç kötü acılı ızdıraplardan kurtaracak, Buda kutunu bulduracak sonuca ulaşmalarını sağlayacağım. Ne için? dersin adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım ben düşünüyorum (ki) geçmiş, çok uzun zamanlarda Ratnapuşpi adlı Tanrılar Tanrısı Budanın öğretisinde karşılaşıp kökü iyi olan tohumlar saçarak ulaştım. O Ratnapuşpi adlı tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda yüce merhametli gönlü ile beni acıyıp bağışlayarak Budaların büyük gücü sayesinde beni şimdiye dek hangi taraftan yerleri görse(m), memlekete ulaşsam o taraftaki kendilerine ait teçhizat, altın, kristal, çeşitli mücevherler, boncuk ve rengarenk mücevherlerle zengin olmayı yüce güç (bana) bağışladı. Onun için Tanrım temiz inanan gönüllü hangi canlılar renkli, parıltılı bütün öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevherini okusa, söylese (ve) yine her gün güzel kokulu çiçek dağıtıp benim için o Ratnapuşpi adlı (Tanrılar) Tanrısı Budaya saygıyla hizmet etse yine her gün üç defa benim adımlı söyleyerek farklı güzel kokulu çiçekler, lezzetli iyi yemekler, içeceklerle yine bana da ibadet etse, bu öğreti mücevherini kesintisiz dinlese böyle sevap karşılığını alacaklar diye dedi.)

tegingey m(e)n ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların

yörüglerin kolulayu sakınu tüketip çambudivip yértinçüde kênürü yadturup önreki

burhanlar şazınınta saçmış edgü kılınç <kılmış kutlu> buyanlık eşidtürüp t(e)rk üdü

batguluksuz kılı teginip <ol kamag tın(1)glarığ> ülgüsüz sansız <ajunlarta yüz min

kolti kalp üdlerke tegi> üstün t(e)ñri yerinte altın kişi ajunınta adruk adruk yeg menig

aşanguluk menilegülük yem içim üze bay emgekig körmegülük <edgüke tegimlik>

kılu tegingey m(e)n kênki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açığ emgeklerdin ozguluk

burhan kutın bulguluk tüşke tegürü tegingey m(e)n ne üçün tésér atı kötrülmiş ayagka

tegmilig t(e)ñrim m(e)n öyür m(e)n öñre ertmiş ür ırak üdte ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri

t(e)ñrisi burhannın şazınınta tuş tulum bolup edgü yıldırlar urug sekizinç ülüş yeti saça

teğindim kim ol ratnapuşpi atl(ı)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug

y(a)rlıkançuçı köñül üze mênı érinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanların ulug küçi

üze kim mênı amtıka kayu orunlarig yınakdın körser uluşka tegser m(e)n ol yınakdaki

öz éltینگülük yéveg altun siparir şışir patu sıta kobık monçuk ulatı esriñü erdini<ler

üze bay barımlıg> kılguluk ulug küç y(a)rlıkadı anın t(e)ñrim kim <kayu süzük>

kértgünç köñüllüg tınl(ı)g öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda nom éligi atl(ı)g nom erdinig

<okısarlar> sözleserler yana kün <küniñe> edgü yıd yıpar hua çeçek <saçıp meni>

üçün ol ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñrisi burhanka tapıg udug kılsarlar yana küntemek üç

kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(ı)g edgü aş içgü üze <yme maña

yme tapıg udug kılsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin

bulgaylar tęp tedi>

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumdadır.

tegingey m(e)n ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların

N.

yörüglerin kolulayu sakınu tüketip çambudivip yértinçüde kênjürü yadturup öñreki

burhanlar şazınınta saçmış edgü kılınç <kılmış kutlu> buyanlığ eşidürüp t(e)rk üdün

batgulaksuz kılıu teginip <ol kamag tınl(1)glarığ> ülgüsüz sansız <ajunlarta yüz min

kolti kalp üdlerke tegi> üstün t(e)ñri yerinte altın kişi ajunınta adruk adruk yeg menig

aşanguluk menilegülük yem içim üze bay emgekig körmegülük <edgüke tegimlik>

kılıu tegingey m(e)n kênki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açığ emgeklerdin ozguluk

N.

burhan kutın bulguluk tüşke tegürü tegingey m(e)n ne üçün tésér atı kötrülmüş ayagka

N.

N.

teyimlik t(e)ñrim m(e)n öyür m(e)n öñre ertmiş ür irak üdte ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñri

N.

t(e)ñrisi burhannın şazınınta tuş tulum bolup edgü yıldıztar urug sekizinç ülüş yeti saça

teğindim kim ol ratnapuşpi atl(1)g tük el bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug

N.

y(a)rlıkançuçı köñül üze mēni ērinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanların ulug küçi

üze kim mēni amtıka kayu orunlarıg yınakdın körser uluşka tegser m(e)n ol yınakdaki

öz ēltینگülük yēveg altun siparir şışir patu sıta kobık monçuk ulatı esriñü erdini<ler

üze bay barımlıg> kılguluk ulug küç y(a)rlıkadı anın t(e)ñrim kim <kayu süzük>

N.

kértgünç köñüllüg tınl(1)g öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda nom ēligi atl(1)g nom erdinig

<okısarlar> sözleserler yana kün <küniñe> edgü yıd yıpar hua çeçek <saçıp meni>

üçün ol ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñrisi burhanka tapıg udug kılsarlar yana küntemek üç

kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(1)g edgü aş içgü üze <yme maña

yme tapıg udug kılsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin

bulgaylar tēp

N. Y.

1. İç cümle:

tegingey m(e)n

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

2. İç cümle:

ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların yürüğülerin kolulayu

sakınu tüketip çambudivip yertinçüde kenhürü yadturup öñreki burhanlar şazınınta

Z.

Z.

saçmış edgü kılınç <kılmış kutlu> buyanlıg eşidürüp t(e)rk üdün batguluksuz kılı

teginip <ol kamag tınl(1)glarıg> ülgüsüz sansız <ajunlarta yüz min kolti kalp üdlerke

Z.

tegi> üstün t(e)ñri yerinte altın kişi ajunınta adruk adruk yeg menig aşanguluk

Z.

menilegülık yem içim üze bay emgekig körmegülık <edgüke tegimlik> kılı tegingey

Z.

m(e)n

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime grupları:

ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların yürüğülerin kolulayu

sakınu tüketip: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

ap yme tünle ap yme küntüz bo nom erdini içinteki p(a)dakların yürüğülerin kolulayu

Z.

N.

sakını: Zarf fiil grubu

Y.

ap yme tünle **ap yme** küntüz: Bağlama grubu

bo nom erdini içinteki p(a)dakların (TY) yörtüleri (TN): Belirtili isim tamlaması

bo nom erdini içinteki (S) p(a)daklar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdini (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

kolula- (F) sakın- (F): Tekrar grubu²⁹

çambudivip yértinçüde kênürü yadturup: Zarf fiil grubu

Y.T. Z. Y.

çambud(i)vip yértinçü: Eksiz tamlama

öñreki burhanlar şazınınta saçmış edgü kılınç kılmış kutlu buyanlık eşidtürüp t(e)rk

Z.

üdün batguluksuz kılıu teginip: Zarf fiil grubu

Z. Z.

öñreki burhanlar şazınınta saçmış edgü kılınç kılmış kutlu buyanlık eşidtürüp:

N.

Y.

Zarf fiil grubu

öñreki burhanlar şazınınta saçmış (S) edgü kılınç kılmış kutlu buyanlı (İ): Sıfat tamlaması

edgü kılınç kılmış (S) kutlu buyanlı (İ): Sıfat tamlaması

öñreki burhanlar şazınınta saçmış: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

öñreki burhanlar (TY) şazını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öñreki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

edgü kılınç kılmış: Sıfat fiil grubu

Y.

edgü kılınç (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

²⁹ Kolula- ve sakın- fiilleri “derin düşünmek” anlamlarına gelen ikilemedir.

kutlu buyanlı: Bağlama grubu

terk (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

batguluksuz kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

batguluksuz (İ) kıl (YF): Birleşik fiil grubu

ol kamag tınl(1)glarıg ülgüsüz sansız ajunlarta yüz min kolti kalp üdlerke tegi: Edat grubu

ol (S) kamag tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz sansız ajunlarta yüz min kolti kalp üdler: Ayrılma grubu

ülgüsüz sansız (S) ajunlar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (İ) sansız (İ): Tekrar grubu

yüz min kolti (S) kalp üdler (İ): Sıfat tamlaması

yüz min (İ) kolti (İ): Tekrar grubu

yüz min: Sıfat tamlaması

kalp (İ) üd (İ): Tekrar grubu

üstün t(e)ñri yèrinte altın kişi ajunıta adruk adruk yèg meñig aşanguluk meñilegülük

Y.T.

Y.T.

Z.

yèm içim üze bay emgekig körmegülük edgüke tegimlik kılı: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

üstün (S) t(e)ñri yèri (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) yèri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

altın (S) kişi ajunı (İ): Sıfat tamlaması

kişi (TY) ajunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

adruk adruk yèg meñig aşanguluk meñilegülük³⁰: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

adruk adruk (S) yèg meñi (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

yèg (S) meñi (İ): Sıfat tamlaması

aşan- (F) meñile- (F): Tekrar grubu

³⁰ -gUIUk sıfat fiil eki “mAk için” fonksiyonunda kullanılmıştır.

yèm içim üze bay emgekig körmegülük³¹: Zarf-fiil grubu

N. Y.

yèm içim üze (S) bay emgek (İ): Sıfat tamlaması³²

yèm içim üze: Edat grubu

yèm (İ) içim (İ): Tekrar grubu

bay emgek: Eksiz tamlama

eğgüke tegimlik (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

eğgüke tegimlik: Yönelme grubu

3. İç cümle:

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açığ emgeklerdin ozguluk burhan kutın bulguluk

tüşke tegürü tegingey m(e)n

Y.T. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime grupları:

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açığ emgeklerdin ozguluk (S) burhan kutın bulguluk (S) түş (İ): Sıfat tamlaması

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak açığ emgeklerdin ozguluk: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

kénki burhanlarka tuşguluk (S) üç yavlak açığ emgekler (İ): Sıfat tamlaması

kénki burhanlarka tuşguluk: Sıfat fiil grubu

³¹ Burada da “-mAk için” fonksiyonunda kullanılmıştır.

³² Burada kısaltma yoluyla ortaya çıkmış bir sıfat tamlaması bulunmaktadır.

Y.T. Y.

kênki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç yavlak (S) açığ emgekler (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) yavlak (İ): Sıfat tamlaması

açığ (İ) emgek (İ): Tekrar grubu

burhan kutın bulguluk: Sıfat fiil grubu

N. Y.

burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

teğürü (F) teğın- (YF): Birleşik fiil grubu

4. İç cümle:

ne için teser

N. Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre soru cümlesi

➤ İç cümle ana cümlelerin nesnesini oluşturan soru cümlesidir:

ne için?

5. İç cümle:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n öyür m(e)n

CDU.

Ö. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

6. İç cümle:

öñre ertmiş ür ırak üdte ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ şazınınta tuş tulum

Z.

bolup edgü yiltızlar urug saça tegindim

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime grupları:

öñre ertmiş (S) ür ırak üd (İ): Sıfat tamlaması

öñre ertmiş: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

ür ırak (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ür (İ) ırak (İ): Tekrar grubu

ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ şazınınta tuş tulum bolup: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ratnapuşpi atl(1)g t(e)ņri t(e)ņrisi burhannı (TY) şazını (TN): Belirtili isim tamlaması

ratnapuşpi atl(1)g (S) t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri t(e)ņrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tuş tulum (İ) bolup (YF): Birleşik fiil grubu

tuş (İ) tulum (İ): Tekrar grubu

edgü yıldırlar urug saça: Zarf fiil grubu

N. Y.

edgü (S) yıldırlar urug (İ): Sıfat tamlaması

yıldırlar (İ) urug (İ): Eksiz tamlama

7. İç cümle:

kim³³ ol ratnapuşpi atl(1)g tükell bilge t(e)ņri t(e)ņrisi burhan ulug y(a)rlıkançuı köñül

CDU.

Ö.

üze mēni ērinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanlarını ulug küıi üze kim mēni amtıka

kayu orunlarıg yınakdın körser uluşka tegser m(e)n ol yınakdakı öz ēltingülük yēveg

Z.

altun siparir şışir patu sıta kobık monçuk ulatı esriñü erdini<ler üze bay barımlıg>

kılguluk ulug küı y(a)rlıkadı

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

³³ “Kim” burada bağlama edatı fonksiyonundadır.

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

burhanlarının ulug küçi üze kim meni amtıka kayu orunlarıg↔yınakdın körser uluşka

Z. CDU. N. Z. N. Y.T. Y. Y.T.

tegser m(e)n: Şart unsurları

Y.

Kelime grupları:

ol ratnapuşpi atl(1)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug y(a)rlıkançuçı köñül

Ö.

üze meni erinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

ol (S) ratnapuşpi atl(1)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atl(1)g (S) tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ulug y(a)rlıkançuçı köñül üze: Edat grubu

ulug (S) y(a)rlıkançuçı köñül (İ): Sıfat tamlaması

y(a)rlıkançuçı (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

erinçkeyü tsuyurkayu (F) y(a)rlıka- (YF): Birleşik fiil grubu

erinçke- (F) tsuyurka- (F): Tekrar grubu

burhanlarının ulug küçi üze: Edat grubu

burhanlarının (TY) ulug küçi (TN): Belirtili isim tamlaması

ulug (S) küç (İ): Sıfat tamlaması

kayu (S) orunlar (İ): Sıfat tamlaması

ol yınakdaki öz eltingülük yevæg altun siparir şişir patu sita kobık monçuk ulatı esriñü

erdiniler üze bay barımlıg kılğuluk (S) ulug küç (İ): Sıfat tamlaması

ol yınakdaki öz eltingülük yevæg altun siparir şişir patu sita kobık monçuk ulatı esriñü

Y.T.

erdiniler üze bay barımlıg kılğulug: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

ol (S) yıñak (İ): Sıfat tamlaması

öz éltıngülük yéveg altun siparir şışir patu sita kobık monçuk ulatı esriñü erdiniler üze:
Edat grubu

öz éltıngülük yéveg altun siparir şışir patu sita kobık monçuk **ulatı** esriñü erdiniler:
Bağlama grubu

öz (S) éltıngü (İ): Sıfat tamlaması

esriñü (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

bay barımlıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

bay (İ) barım (İ): Tekrar grubu

ulug (S) küç (İ): Sıfat tamlaması

8. İç cümle:

anın t(e)ñrim kim <kayu süzük> kértgünç köñüllüg tınl(1)g öñlüg y(a)ruk yaltrıklık

kopda <kötrülmiş> nom éligi atl(1)g nom erdinig <okısarlar> sözleserler yana kün

<küniñe> edgü yıd yıpar hua çeçek <saçıp meni> üçün ol ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñrısı

burhanka tapıg udug kısarlar yana künlemek üç kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar

Z.

hua çeçek tatıgl(1)g edgü aş içgü üze <yme maña yme tapıg udug kısarlar üzüksüz bo

Z.

nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulğaylar

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsurları (yardımcı cümleler) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

anın t(e)ñrim kim <kayu süzük> kærtgünç köñüllüg tınl(ı)g öñlüg y(a)ruk yaltrıklık

Z. CDU.

Z.

kopda <kötrülmiş> nom èligi atl(ı)g nom erdinig <okısarlar> sözleserler:

N.

Y.

Y.

1.ve 2. Şart unsuru

yana kün <küniñe> edgü yıd yıpar hua çeçek <saçıp meni> üçün ol ratnapuşpi atl(ı)g

Z.

Z.

t(e)ñrısı burhanka tapıg udug kılsarlar: 3. Şart unsuru

Y.T.

Y.

yana küntemek üç kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(ı)g edgü aş

Z.

ıçgü üze yme maña yme tapıg udug kılsarlar: 4. Şart unsuru

Z.

CDU. Y.T. CDU.

Y.

üzüksüz bo nom erdinig eşidserler: 5. Şart unsuru

N.

Y.

Kelime grupları:

t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kayu (S) süzük kærtgünç köñüllüg tınl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

süzük kærtgünç köñüllüg (S) tınl(ı)g (İ): Sıfat tamlaması

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmiş nom èligi atl(ı)g (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopta kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) éligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yana kün küniçe edgü yıd yıpar hua çeçek saçıp: Zarf fiil grubu

Z. Z. N. Y.

kün (TY) küni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

edgü (S) yıd yıpar hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd yıpar (S) hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

meni üçün: Edat grubu

ol (S) ratnapuşpi atl(1)g t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atl(1)g (S) t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri t(e)ņrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

yana küntemek üç kata meniņ atımın atayu: Zarf fiil grubu

Z. Z. N. Y.

üç (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

meniņ (TY) atım (TN): İyelik grubu

öņi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(1)g edgü aş içgü üze: Edat grubu

öņi (S) yıd yıpar hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd yıpar (S) hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

tatıgl(1)g (S) edgü aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

üzüksüz (S) bo nom erđini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erđini (İ): Sıfat tamlaması
nom (TY) erđini (TN): Eksiz tamlama
bo (s) montag (İ): Sıfat tamlaması
buyan (TY) tüſi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ 31 p(a) dakların yörüglerin kolulayu sakınu çambudivip yértinçüde kênürü yadturup <öñreki> burhanlar ſazınınta urug saçmıſ edgü <kılınç> kılmıſ kutlug buyanlık tnl(1)glarka <eſidtürüp> t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz batguluksuz <kılı teginip> bo kamag tnl(1)glarık ülgüsüz sansız ajun<larta yüz miñ> kolti k(a)lp üdlerke teği üstün yerinte altın kiſi ajunınta adruk adruk baſdınkı edgü meñig aſaguluk meñilegülük yem içim üze bay meñilig aç körmegülük edgüke meñike tegim <kılı> tegingey m(e)n (B206-B217)

(ſiirlerin izahı üzerinde düşünüp bu dünyada genişçe yayılmasını sağlayarak önceki Budaların öğretisinde tohum saçılmıſ iyi amel işleyen kutlu sevaplı canlılara işittirip kısa zamanda yok olmamalarını sağlayarak bütün bu canlıları sayısız dünyalarda yüzbin koti adetlik sayısız kalpa dönemlerine dek yukarıda (gökyüzü) yerinde, altta insanlar dünyasında ayrı ayrı baſtaki iyi huzuru beslemeye, yeme içme ile ilgili zenginlik ve açlığı çekmemek için huzura layık olmaya ulaſtıracam.)

p(a) dakların yörüglerin kolulayu sakınu çambudivip yértinçüde kênürü yadturup

Z.

Z.

<öñreki> burhanlar ſazınınta urug saçmıſ edgü <kılınç> kılmıſ kutlug buyanlık

tnl(1)glarka <eſidtürüp> t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz batguluksuz <kılı teginip> bo

Z.

kamag tnl(1)glarık ülgüsüz sansız ajun<larta yüz miñ> kolti k(a)lp üdlerke teği üstün

Z.

yerinte altın kiſi ajunınta adruk adruk baſdınkı edgü meñig aſaguluk meñilegülük yem

içim üze bay meñilig aç körmegülük edgüke meñike tegim <kılı> tegingey m(e)n

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

p(a)dakların yürümlerln kolulayu sakını: Zarf fiil grubu

N. Y.

p(a)dakların (TY) yürümleri (TN): Belirtili isim tamlaması

kolula- (F) sakın- (F): Tekrar grubu

çambudivip yértinçüde kênürü yadturup: Zarf fiil grubu

Y.T. Z. Y.

çambudivip yértinçü: Eksiz tamlama

öñreki burhanlar şazınınta urug saçmış edgü kılınç kılmış kutlug buyanlık

tınl(1)glarka eşidtürüp t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz batguluksuz kılı teginip: Zarf fiil

Z. Z. Y.

grubu

öñreki burhanlar şazınınta urug saçmış edgü kılınç kılmış kutlug buyanlık

tınl(1)glarka eşidtürüp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

öñreki burhanlar şazınınta urug saçmış (S) edgü kılınç kılmış kutlu buyanlık tınlıklar

(İ): Sıfat tamlaması

edgü kılınç kılmış (S) kutlu buyanlık tınlıklar (İ): Sıfat tamlaması

öñreki burhanlar şazınınta urug saçmış: Sıfat fiil grubu

Y.T. N. Y.

öñreki burhanlar (TY) şazını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öñreki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

edgü kılınç kılmış: Sıfat fiil grubu

Y.

edgü kılınç (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

kutlu buyanlı (S) tınlıglar (İ): Sıfat tamlaması

kutlu buyanlı: Bağlama grubu

terk (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

yitlingülsüz batguluksuz kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülsüz batguluksuz (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

yitlingülsüz (İ) batguluksuz (İ): Tekrar grubu

bo kamag tınl(ı)glarıg ülgüsüz sansız ajunlarta yüz min kolti k(a)lp üdlerke tēgi: Edat grubu

bo (S) kamag tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz sansız ajunlarta yüz min kolti kalp üdler: Ayrılma grubu

ülgüsüz sansız (S) ajunlar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (İ) sansız (İ): Tekrar grubu

yüz min kolti (S) kalp üdler (İ): Sıfat tamlaması

yüz min (İ) kolti (İ): Tekrar grubu

yüz min: Sıfat tamlaması

kalp (İ) üd (İ): Tekrar grubu

üstün yerinte altın kişi ajunıta adruk adruk başdınkı edgü menjig aşaguluk

Y.T.

Y.T.

menjilegülük yēm içim üze bay menjilig aç körmegülük edgüke menjike tegim kılı: Zarf

Z.

Z.

Y.

fiil grubu

üstün (S) yeri (İ): Sıfat tamlaması

yeri: Tamlayanı düşmüş iyeşik grubu

altın (S) kişi ajunı (İ): Sıfat tamlaması

kişi (TY) ajunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

adruk adruk başdınkı edgü menjig aşaguluk menjilegülük: zarf-fiil grubu

N.

Y.

adruk adruk (S) başdinkı edgü meñi (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

başdinkı (S) edgü meñi (İ): Sıfat tamlaması

edgü (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

aşa- (F) meñile- (F): Tekrar grubu

yèm içim üze bay meñilig aç körmegülük: Zarf- fiil grubu

N.

Y.

yèm içim üze (S) bay meñilig (İ) aç (İ): Sıfat tamlaması³⁴

yèm içim üze: Edat grubu

yèm (İ) içim (İ): Tekrar grubu

bay (İ) meñilig (İ): Eksiz tamalama

edgüke meñike tegim (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

edgüke meñike tegim: Yönelme grubu

edgü (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

→ 32 kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak yoltakı açığ emgek kéninte burhan kutın bulguluk tüške utlıka tegürü tegingey m(e)n (B217-B220)

(Sonraki Budalara rastlayacak üç kötü yoldaki ızdırapların sonunda Buda kutunu bulmayı sağlayacak sonuca ulaştıracacağım.)

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak yoltakı açığ emgek kéninte burhan kutın

bulguluk tüške utlıka tegürü tegingey m(e)n

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemine göre fiil cümlesi

³⁴ Kısaltma yoluyla sıfat tamlaması ortaya çıkmıştır.

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak yoltakı açığ emgek kéninte burhan kutın
bulguluk (S) tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak yoltakı açığ emgek kéninte burhan kutın

Y.T.

N.

bulguluk: Sıfat fiil grubu

Y.

kénki burhanlarka tuşguluk üç yavlak yoltakı açığ emgek (TY) keni (TN): Belirtisiz
isim tamlaması

kénki burhanlarka tuşguluk (S) üç yavlak yoltakı açığ emgek (İ): Sıfat tamlaması

kénki burhanlarka tuşguluk: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

kénki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç yavlak yoltakı (S) açığ emgekler (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) yol (İ): Sıfat tamlaması

açığ (İ) emgek (İ): Tekrar grubu

burhan kutın bulguluk: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

burhan (TY) kutı (TY): Belirtisiz isim tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

teğürü (F) teğün- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 33 ne için tēp tēser (B220)

(Ne için? diye sorarsan)

ne için tēp tēser

Z.

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre soru cümlesi

➤ Bir soru cümlesi olan iç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

ne için tep

N. Y.

→ **34** atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim <m(e)n> öyür m(e)n (B221-B222)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım ben düşünüyorum.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim <m(e)n> öyür m(e)n

CDU.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

→ 35 öñre ertmiş ür ırak üdte ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhan şazınınta tulum bolup edgü yiltızlıg urug saça tegintim (B222-B224)

(Geçmiş, çok uzun zamanlarda Ratnapuşpi adlı Tanrılar Tanrısı Budanın öğretisinde karşılaşarak kökü iyi olan tohumlar saçarak ulaştım.)

öñre ertmiş ür ırak üdte ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ şazınınta tuş tulum

Z.

bolup edgü yiltızlıg urug saça tegindim

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öñre ertmiş (S) ür ırak üd (İ): Sıfat tamlaması

öñre ertmiş: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

ür ırak (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ür (İ) ırak (İ): Tekrar grubu

ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ şazınınta tuş tulum bolup: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhannıñ (TY) şazını (TN): Belirtili isim tamlaması

ratnapuşpi atl(ı)g (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tuş tulum (İ) bolup (YF): Birleşik fiil grubu

tuş (İ) tulum (İ): Tekrar grubu

edgü yıldızlıg urug saça: Zarf fiil grubu

N. Y.

edgü (S) yıldızlıg urug (İ): Sıfat Tamlaması

yıldızlıg (İ) urug (İ): Eksiz tamlama

→ **36** kim ol ratnapuşpi atl(1)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug y(a)rlıkançuçı köñülü üze mēni ērinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanlarınñ ulug küçi üze kim mēni amtıka tegi kayu orunlarıg öser m(e)n kayu <balık uluşka tegser m(e)n ol oruntakı ol yınakdakı ol uluştakı kamag tınl(1)g oğlanların kedgülık ton yēgülık aş öz iltıngülık yēvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir patu sıta kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılguluk ulug küçke küsünke tegürü y(a)rlıkadı> (B225-B229)

(O Ratnapuşpi adlı tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda beni yüce merhametli gönlü ile acıyıp bağışlayarak Budaların büyük gücü ile beni şimdiye dek hangi yerleri düşünsem, hangi şehre memlekete ulaşısam o yerdeki, o taraftaki, o memleketteki bütün insanların giysilerini, yemeklerini, kendilerine ait teçhizat, altın, gümüş, kristal, çeşitli mücevherler, boncuk ve rengarenk mücevherlerle zengin edecek yüce güce ulaştırdı.)

kim ol ratnapuşpi atl(1)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug y(a)rlıkançuçı köñülü
CDU.

üze mēni ērinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap burhanlarınñ ulug küçi üze kim mēni

Z.

amtıka tegi kayu orunlarıg öser m(e)n kayu <balık uluşka tegser m(e)n ol oruntakı ol

Z.

yınakdakı ol uluştakı kamag tınl(1)g oğlanların kedgülık ton yēgülık aş öz iltıngülık

yēvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir patu sıta kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı

esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılguluk ulug küç küçke küsünke tegürü y(a)rlıkadı>

Y.T.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsurları (yardımcı cümleler) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

burhanların ulug küçi üze kim mēni amtıka tegi kayu orunlarıg öser m(e)n kayu balık

Z. CDU. N. Z. N. Y.

uluşka tegser m(e)n: 1. Ve 2. Şart unsuru

Y.T. Y.

Kelime Grupları:

ol ratnapuşpi atl(ı)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ulug y(a)rlıkançuçı köñüli

Ö.

üze mēni erinçkeyü tsuyurkayu y(a)rlıkap: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

ol (S) ratnapuşpi atl(ı)g tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atl(ı)g (S) tükel bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ulug y(a)rlıkançuçı köñüli üze: Edat grubu

ulug y(a)rlıkançuçı köñüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ulug (S) y(a)rlıkançuçı köñül (İ): Sıfat tamlaması

y(a)rlıkançuçı (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

ërinçkeyü tsuyurkayu (F) y(a)rlıka- (YF): Birleşik fiil grubu

ërinçke- (F) tsuyurka- (F): Tekrar grubu

burhanların ulug küçi üze: Edat grubu

burhanların (TY) ulug küçi (TN): Belirtili isim tamlaması

ulug (S) küç (İ): Sıfat tamlaması

kayu (S) balık uluş (İ): Sıfat tamlaması

ol oruntakı ol yınakdakı ol uluştakı kamag tınl(ı)g oğlanların keğgölük ton yëgülük aş
öz iltینگölük yëvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir patu sita kobık çaç kaş yinçü
monçuk ulatı esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılğuluk (S) ulug küç küsün (İ): Sıfat
tamlaması

ol oruntakı ol yınakdakı ol uluştakı kamag tınl(ı)g oğlanların keğgölük ton yëgülük aş

N.

öz iltینگölük yëvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir patu sita kobık çaç kaş yinçü

monçuk ulatı esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılğuluk: Sıfat fiil grubu

Z.

Y.

ol oruntakı ol yınakdakı ol uluştakı (S) kamag tınl(ı)g oğlanları (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) yınak (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) uluş (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(ı)g oğlanları (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)g (TY) oğlanları (TN): Belirtisiz İsim Tamlaması

keğgölük ton yëgülük aş öz iltینگölük yëvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir
patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı esriñü erdiniler üze: Edat grubu

keğgölük ton yëgülük aş öz iltینگölük yëvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir
patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk **ulatı** esriñü erdiniler: Bağlama grubu

keğgü (İ) ton (İ): Tekrar grubu

yëgü (İ) aş (İ): Tekrar grubu

öz (S) iltینگü (İ): Sıfat tamlaması

altun (İ) kümüş (İ): Sıfat tamlaması
esri  (S) erdini (İ): Sıfat tamalaması
bay barımlıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
bay (İ) barım (İ): Tekrar grubu
ulug (S) k   k s n (İ): Sıfat tamlaması
k   (İ) k s n (İ): Tekrar grubu
tegi r - (F) y(a)rlıka- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 37 <kayu orunlarıg>  ser <m(e)n> kayu <balık uluşka tegser m(e)n ol oruntakı ol> yınak<dakı ol uluştakı kamag tınl(ı)g oylanların> keğgölük <ton y g l k aş öz iltiug l k> y vig tizig <altun kümüş vayduri saparir şişir patu sıta> kobık < a  kaş> yin  (monçuk ulatı esri  erdiniler  ze bay> barım<lıg kılguluk ulug k   k  ke küsünke> tegi r  <y(a)rlıkadı> (B234-B242)

(Hangi yerleri d şiunsem, hangi şehre memlekete ulaşsam o yerdeki, o taraftaki, o memleketteki bütün insanların giyecekleri elbiseler, yiyeceği yemekler, kendilerine ait teşizat, altın, gümüş, kristal, çeşitli m cevheler, boncuk ve rengarenk m cevhelerle zengin edecek yüce giice ulaştırdı.)

<kayu orunlarıg>  ser <m(e)n> kayu <balık uluşka tegser m(e)n ol oruntakı ol>

Z.

yınak<dakı ol uluştakı kamag tınl(ı)g oylanların> keğgölük <ton y g l k aş öz

iltiug l k> y vig tizig <altun kümüş vayduri saparir şişir patu sıta> kobık < a  kaş>

yin  <monçuk ulatı esri  erdiniler  ze bay> barım<lıg kılguluk ulug k   k  ke

küsünke> tegi r  <y(a)rlıkadı>

Y.T.

Y.

(Gizli  zne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsurları (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

<kayu orunlarıg> öser <m(e)n> kayu <balık uluşka tegser m(e)n> Şart unsurları

N.

Y.

Y.T.

Y.

Kelime Grupları:

kayu (S) orunlar (İ): Sıfat tamlaması

kayu (S) balık uluş (İ): Sıfat tamlaması

balık (S) uluş (İ): Tekrar grubu

ol oruntakı ol yınakdakı ol uluştakı (S) kamag tınl(ı)g oğlanları (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) yınak (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) uluş (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(ı)g oğlanları (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)g (TY)oğlanları (TN): Belirtisiz isim tamlaması

keğgölük ton yégülük aş öz iltینگülük yévig tizig altun kümüş vayduri saparir şişir

patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılğuluk

(S) ulug küç küsün (İ): Sıfat tamlaması

keğgölük ton yégülük aş öz iltینگülük yévig tizig altun kümüş vayduri saparir şişir

patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı esriñü erdiniler üze bay barımlıg kılğuluk:

Z.

Y.

Sıfat fiil grubu

keğgölük ton yégülük aş öz iltینگülük yévig tizig altun kümüş vayduri saparir şişir
patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk ulatı esriñü erdiniler **üze**: Edat grubu

keğgölük ton yègölük aş öz iltinölük yèvig tizig altun kümüş vayduri saparir şışir patu sita kobık çaç kaş yinçü monçuk **ulatu** esriñü erdiniler: Bağlama grubu

keğgü (İ) ton (İ): Tekrar grubu

yègü (İ) aş (İ): Tekrar grubu

esriñü (S) erdiniler (İ): Sıfat tamalaması

öz (S) iltinü (İ): Sıfat tamlaması

altun (İ) kümüş (İ): Tekrar grubu

esriñü (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

bay barımlıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

bay (İ) barım (İ): Tekrar grubu

tegürü (F) y(a)rılıka- (YF): Birleşik fiil grubu

→38 <anın t(e)ñrim kim> kayu <süzük kèrtgünç köñüllüg tınl(1)glar bo altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmüş nom èligi atl(1)g nom erdinig okısarlar sözleserler yana kün küniñe edgü yıd yıpar köyürüp hua çeçek> saçıp <meni üçün ol ratnapuşpi atl(1)g t(e)ñrısı> burhan<ka tapıg udug kılsarlar> yana künlemek <uç kata> meniñ atımın <atayu> öñi öñi yıd yıpar hua çeçek tatıglıg aş içgü üze maña yme (P) tapıg udug kılsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar tęp ötrü <şlok> takşutın inçe tęp tedi (B243-B258)

(Onun için Tanrım temiz gönüllü hangi canlılar bu altın renkli, parıltılı, yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevherini okusa, söylese (ve) yine her gün güzel koku yakıp çiçek dağıtıp benim için o Ratnapuşpi adlı (Tanrılar) Tanrısı Budaya saygıyla ibadet etse yine her gün üç defa benim adımla anarak farklı farklı güzel kokulu çiçekler, lezzetli iyi yemekler, içeceklerle ve bana saygıyla hizmet etseler sürekli bu öğreti mücevherini işitseler bunun gibi sevap semeresini elde edecekler diyerek sonra şuurini şöyle söyledi.)

<anın t(e)ñrim kim> kayu <süzük kèrtgünç köñüllüg tınl(1)glar bo altun öñlüg y(a)ruk

yaltrıklık kopda kötrülmüş nom èligi atl(1)g nom erdinig okısarlar sözleserler yana kün

küniñe edgü yıd yıpar köyürüp hua çeçek> saçıp <meni için ol ratnapuşpi atl(1)g

t(e)ñrisi burhan><ka tapıg udug kılsarlar> yana küntemek <üç kata> meniñ atımın

<atayu> öñi öñi yıd yıpar hua çeçek tatıglıg aş içgü üze maña yme tapıg udug kılsarlar

üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar tęp ötrü <şlok>

Z.

Z.

takşutın inçe tęp tedi

N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

<anın t(e)ñrim kim> kayu <süzük kértgünç köñüllüg tınl(1)glar bo altun öñlüg y(a)ruk

yaltrıklık kopda kötrülmiş nom éligi atl(1)g nom erdinig okısarlar sözleserler yana küñ

küniñe edgü yıd yıpar köyürüp hua çeçek> saçıp <meni için ol ratnapuşpi atl(1)g

t(e)ñrisi> burhan<ka tapıg udug kılsarlar> yana küntemek <üç kata> meniñ atımın

<atayu> öñi öñi yıd yıpar hua çeçek tatıglıg aş içgü üze maña yme tapıg udug kılsarlar

üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar tęp

N.

Y.

İç cümle:

<anın t(e)ñrim kim> kayu <süzük kértgünç köñüllüg tınl(1)glar bo altun öñlüg y(a)ruk

yaltrıklık kopda kötrülmiş nom éligi atl(1)g nom erdinig okısarlar sözleserler yana kün

Z.

küniñe edgü yıd yıpar köyürüp hua çeçek> saçıp <meni üçün ol ratnapuşpi atl(1)g

t(e)ñrisi> burhan<ka tapıg udug kırsarlar> yana küntemek <üç kata> meniñ atımın

Z.

<atayu> öñi öñi yıd yıpar hua çeçek tatıglıg aş içgü üze maña yme tapıg udug kırsarlar

Z.

üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsurları (yardımcı cümleler) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

anın t(e)ñrim kim kayu süzük kértgünç köñüllüg tınl(1)g bo altun öñlüg y(a)ruk

Z. CDU.

Ö.

yaltrıklık kopda kötrülmiş nom éligi atl(1)g nom erdinig okısarlar sözleserler:

N.

Y.

Y.

1. ve 2. Şart unsuru

yana kün küniçe edgü yıd yıpar köyürüp hua çeçek saçıp meni üçün ol ratnapuşpi

Z. Z. Z. Z. Z.

atl(1)g t(e)ņrisi burhanka tapıg udug kılsarlar: 3. Şart unsuru

Y.T. Y.

yana künlemek üç kata meniñ atımın atayu öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(1)g edgü aş

Z. Z. Z.

icgü üze maña yme tapıg udug kılsarlar: 4. Şart unsuru

Z Y.T. CDU. Y.

üzüksüz bo nom erđiniğ eşidserler: 5. Şart unsuru

N. Y.

Kelime Grupları:

hua (İ) çiçek (İ): Tekrar grubu

t(e)ņrim: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

kayu (S) süzük kértgünç köñüllüğü tınl(1)g (İ): Sıfat tamlaması

süzük kértgünç köñüllüğü (S) tınl(1)g (İ): Sıfat tamlaması

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

bo (S) altun öñlüğü y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmüş nom eligi atl(1)g nom erđini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüğü y(a)ruk yaltrıklık kopda kötrülmüş nom eligi atl(1)g (S) nom erđini (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopta kötrülmüş: Ayrılma grubu

nom (TY) eligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kün küniçe edgü yıd yıpar hua çeçek saçıp: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

kün (TY) küni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

edgü (S) yıd yıpar hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd yıpar (S) hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

meni için: Edat grubu

ol (S) ratnapuşpi atl(1)g t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atl(1)g t(e)ņri t(e)ņrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atl(1)g (S) t(e)ņri t(e)ņrisi (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tapıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

üç (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

meniñ atımın atayu: Zarf fiil grubu

N. Y.

meniñ (TY) atım (TN): İyelik grubu

öñi yıd yıpar hua çeçek tatıgl(1)g edgü aş içgü üze: Edat grubu

öñi (S) yıd yıpar hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd yıpar (S) hua çeçek (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

tatıgl(1)g (S) edgü aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

üzüksüz (S) bo nom erđini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erđini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erđini (TN): Eksiz tamlama

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

buyan (TY) tüşi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

şlok (İ) takşut (İ): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 39 <kimler> birök tutsarlar <bo> nom <erdinig> monçulayu öz et'öznüñ kuvragñiñ eşilmekleri tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez <çoğı> yalını

asılıp özi yaşı üstelür yer tatığı küçetip ürüg ürgüt üstelür özgen yagmur üdinçe üsdürti <kudı tökülür> (B259-B268)

(Her kim bu öğreti mücevherini korursa böylece kendi vücudunun (aidi olduğu) topluluğun eksilmeleri uzaklaşır. Gereksinim duyduğu giysisi ve yemeği zamanla eksilmez. Parıltısı artıp ömrü uzar. Dünya(nın) tadı güçlenerek sürekli artar. Zamanına göre bambaşka yağmurlar üstten aşağıya dökülür.)

<kimler> birök tutsarlar <bo> nom <erdinig> monçulayu öz et'öznün kuvragnıñ

Z.

Z.

ésilmekleri tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez <çogı> yalını asılıp özi

Ö.

Y.

Ö.

Z.

Y.

Z.

yaşı üstelür yer tatığı küçetip ürüg ürgüt üstelür özgen yagmur üdinçe üsdürti <kudı

Ö.

Y.

Ö.

Z.

Y.

Ö.

Z.

Z.

tökülür>

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

<kimler> birök tutsarlar <bo> nom <erdinig> monçulayu öz et'öznün kuvragnıñ

Z.

Z.

ésilmekleri tarıkar

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

öz et'öznüñ (TY) kuvragññ (TY) ésilmekelele (TN): Belirtili isim tamlaması

öz (S) et'öz (İ): Sıfat tamlaması

2. cümle:

<kimlele> birök tutsarlar <bo> nom <erdiniç> k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün
Z. Ö. Z.

egsümez

Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(e)rgeklemiş tonı aşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)rgeklemiş (S) ton aş (İ): Sıfat tamlaması

ton aş: Edatsız bağlama grubu

üdün (İ) üdün (İ): Tekrar grubu

3. cümle:

<kimlele> birök tutsarlar <bo> nom <erdiniç> <çoğı> yalını asılıp özi yaşı üstelür
Z. Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

çoğı yalını asılıp: Zarf fiil grubu

Ö. Y.

çoğı yalını: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

özi yaşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

4. cümle:

<kimler> birök tutsarlar <bo> nom <erdiniğ> yèr tatığı küçetip ürüg ürgüt üstelür

Z.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne; ol)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yèr tatığı küçetip: Zarf fiil grubu

Ö. Y.

yèr (TY) tatığı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ürüg (İ) ürgüt (İ): Tekrar grubu

5. cümle:

<kimler> birök tutsarlar <bo> nom <erdiniğ>özgen yağmur üdinçe üsdürti <kuğı

Z.

Ö.

Z.

Z.

tökülür>

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

özgen (S) yağmur (İ): Sıfat tamlaması

üsdürtü (İ) kuğı (İ): Tekrar grubu

- Yukarıdaki cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ortaktır ve bunlar ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig: Şart unsuru

Ö CDU. Y. N.

→ 40 ötrü tükél <bilge t(e)ņri t(e)ņrisi> burhan <ol Şirikini kut> tengri hatun<ın öge> alkayu <inçe> tēp y(a)rılıkadı (P) (B269-B273)

(Sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda o kutlu Şirikini Tanrı hatunu överek şöyle buyurdu.)

ötrü tükél <bilge t(e)ņri t(e)ņrisi> burhan <ol Şirikini kut> tengri hatun<ın öge> alkayu

Z.

Ö.

Z.

<inçe> tēp y(a)rılıkadı

Z.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol şirikini kut tengri hatunı öge alkayu: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol (S) şirikini kut tengri hatunı (İ): Sıfat tamlaması

şirikini kut tengri hatunı: Unvan grubu

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ög- (F) alka- (F): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **41** edgü edgü <s(e)n> şirikiniya öngre ajuntakı edgü kılınçınñın tüşin utlısın öyü sakınu yantut <sevinç> tapıg udug kılguka <ötüg> ötünüp tınl(ı)glar<ka> bo nom erdinig kēñürü <yağguluk> ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tēp y(a)rlıkadı (B273-B281)

(İyi iyisin ey Şirikini, önceki dünyadaki iyi amellerinin karşılığını iyice düşünerek karşılığı sevinç olan ibadet etmeye arz edip canlılara bu öğreti mücevherini ayrıntılı olarak yaymak büyük sevap almak için çok fazla gerekli ricada bulundun diye buyurdu.)

edgü edgü <s(e)n> şirikiniya öngre ajuntakı edgü kılınçınñın tüşin utlısın öyü sakınu

yantut <sevinç> tapıg udug kılguka <ötüg> ötünüp tınl(ı)glar<ka> bo nom erdinig

k n r  <yadguluk> ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig  t g ötüntün t p y(a)rlykadı

Z.

Y.

(Gizli  zne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre i  i  birleŖik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İ  cümleler ana cümlelerin zarfını oluŖturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

edgü edgü <s(e)n> Ŗirikiniya  ngre ajuntakı edgü kılın nın t Ŗin utlısın  y  sakını

N.

yantut <sevinç> tapıg udug kılguka < t g>  t n p tnl(1)glar<ka> bo nom erdinig

k n r  <yadguluk> ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig  t g ötüntün t p:

N.

Y.

1. İ  cümle:

edgü edgü Ŗirikiniya

Y. CDU.

(Gizli  zne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

2. İç cümle:

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ tüşin utlısın öyü sakını yantut <sevinç> tapıg udug

Z.

kılguka <ötüg> ötünüp tınl(ı)glar<ka> bo nom erdinig kênürü <yadguluk> ulug buyan

Z.

Z.

alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün

Z.

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ tüşin utlısın öyü sakını: Zarf fiil grubu

N.

Y.

yantut <sevinç> tapıg udug kılguka <ötüg> ötünüp: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ (TY) tüşü utlısı (TN): Belirtili isim tamlaması

öngre ajuntakı edgü kılınç: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öngre ajuntakı (S) edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ö- (F) sakın- (F): Tekrar grubu

yantut sevinç tapıg udug kılgu: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

yantut (TY) sevinç (TN): Eksiz tamlama

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

tınl(1)glarka bo nom erdinig kênürü yadguluk: Sıfat fiil grubu

Y.T. N. Z. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

ulug buyan alguluk: Sıfat fiil grubu

N. Y.

ulug (S) buyan (İ): Sıfat tamlaması

ertinü k(e)rgeklig ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

ertinü (S) k(e)rgeklig ötüg (İ): Sıfat tamlaması

k(e)rgeklig (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

→ 42 altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom êligi atl(1)g nom bitigde şirikini atl(1)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(1)g yêti y(è)girminç bölük <<erür>> (B282-B286)

(Altın renkli parlak hep yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Şirikini adlı kutlu Tanrı Hatununun malı mülkü çoğaltma adlı on yedinci bölümdür.)

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom êligi atl(1)g nom bitigde şirikini

Y.T.

atl(1)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(1)g yêti y(è)girminç bölük <<erür>>

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmış nom èligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmış (S) nom èligi (İ): Sıfat tamlaması
altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmış: Ayrılma grubu

nom (TY) èligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom (TY) bitig (TN): Eksiz tamlama

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(ı)g yèti y(è)girminç bölük (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(ı)g (S) yèti y(è)girminç bölük (İ): Sıfat tamlaması

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek: İsim fiil grubu

Ö.

N.

Y.

şirikini atl(ı)g (S) kut tengri hatunı (İ): Sıfat tamlaması

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

yèti y(è)girminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

yèti y(è)girminç: Sayı grubu

→ **43** üdüñ şirikini <kut t(e)ñri hatunı yana t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka inçe tęp ötüñdi> (B286-B287)

(O zaman kutlu Şirikini Hatunu yine Tanrılar Tanrısı Buda'ya şöyle arz etti.)

üdüñ şirikini <kut t(e)ñri hatunı yana t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka inçe tęp ötüñdi>

Z.

Ö.

Z.

Y.T.

Z.

Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

şirikini kut tengri hatunı: Unvan grubu

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ņri t(e)ņrisi (S)burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 44 maņa yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan tüşin bulgaylar tēp ötrü şlok takşutın inçe tēp tēdi (B288-B291)

(Bana yine saygıyla ibadet etse sürekli bu öğreti mücevherini işitse bunun gibi sevap semeresini elde edecekler diyerek sonra şiirini şöyle söyledi.)

maņa yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

tüşin bulgaylar tēp ötrü <şlok> takşutın inçe tēp tēdi

Z. Z. N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin 1. zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

maņa yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

tüşin bulgaylar tęp

N. Y.

İç cümle:

maņa yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

Z.

Z.

tüşin bulgaylar

N. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsurları (yardımcı cümleler) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

maņa yme tapıg udug kırsarlar: 1. Şart unsuru

Y.T. CDU. Y.

üzüksüz bo nom erdinig eşidserler: 2. Şart unsuru

N.

Y.

Kelime Grupları:

meniņ atımın atayu: Zarf fiil grubu

N. Y.

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

üzüksüz (S) bo nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

bo montag buyan (TN) tüşü (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

şlok (İ) takşut (İ): Tekrar grubu

inçe têt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 45 kimler birök tutsarlar bo nom erdinig monçulayu öz et'öziniñ kuvragınıñ èsilmekleri tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez çoğı yalını asılıp özi yaşı üstelür yèr tatıgı küçetip ürüg ürgüt asılır özgen yağmur üdinçe üstürdi kudı tøkülür kamag t(e)ñriler kuvragı yumgı bir teg sevinür arıg semek tüş y(è)miş erkligleri yme ögirür ıgaçda törümiş tüş yemişler kedyür nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter kimler birök küseser erdini yinçü ed tavar köñül éyin tapınça küsüşleri t(e)rk kanar têt tedi (B292-B315)

(Her kim ola ki bu öğreti mücevherini korurlarsa böylece kendi bedeninin (aidi olduğu) topluluğun eksilmeleri uzaklaşır. Gereksinim duyduğu giysisi ve yemeği zamanla eksilmez. Parıltısı artıp ömrü uzar. Dünya(nın) tadı güçlenerek sürekli artar. Zamanına uygun olarak bambaşka yağmurlar üstten aşağı dökülür. Bütün Tanrılar topluluğu birlikte sevinir. Bahçe ve meyve sahipleri de sevinir. Ağaçta yetişen meyveler artar. Ne kadar ekin varsa bozulmadan iyi şekilde yetişir. Her kim mücevher (ve) mal mülk isterse gönlünden inancına göre istekleri hemen gerçekleşir diye dedi.)

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig monçulayu öz et'öziniñ kuvragınıñ èsilmekleri

tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez çoğı yalını asılıp özi yaşı üstelür yèr

tatıgı küçetip ürüg ürgüt asılır özgen yağmur üdinçe üstürdi kudı tøkülür kamag

t(e)ñriler kuvragı yumgı bir teg sevinür arıg semek tüş y(è)miş erkligleri yme ögirür

ıgaçda törümiş tüş yemişler kedyür nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter kimler

birök küseser erdini yinçü ed tavar köñül èyin tapınça küsüşleri t(e)rk kanar tēp tēdi

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumdadır:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig monçulayu öz et'öziniñ kuvragınıñ èsilmekleri

tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez çoğı yalını asılıp özi yaşı üstelür yēr

tatıgı küçetip ürüg ürgüt asılur özgen yağmur üdinçe üstürdi kudı tōkülür kamag

t(e)ñriler kuvragı yumgı bir teg sevinür arıg semek tüş y(è)miş erkligleri yme ögirür

ıgaçda törümiş tüş yemişler kedyür nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter kimler

N.

birök küseser erdini yinçü ed tavar köñül èyin tapınça küsüşleri t(e)rk kanar tēp

N.

Y.

1. İç cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig monçulayu öz et'öziniñ kuvragınıñ èsilmekleri

Z.

Z.

Ö.

tarıkar k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez çoğı yalını asılıp özi yaşı üstelür yèr

Y. Ö. Z. Y. Z. Ö. Y.

tatıgı küçetip ürüg ürgüt asılır özgen yağmur üdinçe üstürdi kudı tøkülür kamag

Z. Z. Y. Ö. Z. Z. Y.

t(e)ñriler kuvragı yumgı bir teg sevinür arıg semek tüş y(è)miş erkligleri yme ögirür

Ö. Z. Y. Ö. CDU. Y.

ıgaçda törümiş tüş yemişler kediyür nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter

Ö. Y. Ö.³⁵ Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig monçulayu öz et'öziniñ kuvragınıñ èsilmekleri

Z. Z. Ö.

tarıkar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

³⁵ Burada –sAr eki şart fonksiyonuyla değil kuvvetlendirme fonksiyonuyla kullanılmıştır.

öz et'öznüñ (TY) ésilmekleri (TN): Belirtili isim tamlaması

öz (S) et'öz (İ): Sıfat tamlaması

kuvragñıñ (TY) ésilmekleri (TN): Belirtili isim tamlaması

2. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig k(e)rgeklemiş tonı aşı üdün üdün egsümez

Z.

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(e)rgeklemiş tonı aşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)rgeklemiş (S) ton aş (İ): Sıfat tamlaması

ton aş: Edatsız bağlama grubu

üdün (İ) üdün (İ): Tekrar grubu

3. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig çoğı yalını asılıp özi yaşı üstelür

Z.

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

çoğı yalını asılıp: Zarf fiil grubu

Ö. Y.

çoğı yalını: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

özi yaşı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

4. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig yèr tatığı küçetip ürüg ürgüt asılur

Z.

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yèr tatığı küçetip: Zarf fiil grubu

Ö. Y.

yèr (TY) tatığı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ürüg (İ) ürgüt (İ): Tekrar grubu

5. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig özgen yağmur üdinçe üsdürti kudı tökülür

Z.

Ö.

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

özgen (S) yağmur (İ): Sıfat tamlaması

üsdürti (İ) kudı (İ): Tekrar grubu

6. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig kamag t(e)ñriler kuvragı yumgı bir teg sevinür

Z.

Ö.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kamag (S) t(e)ñriler kuvragı yumgı (İ): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ñriler (TY) kuvragı yumgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kuvrag (İ) yumgı (İ): Tekrar grubu

bir teg: Edat grubu

7. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig arıg semek tüş y(è)miş erkligleri yme ögirür

Z.

Ö.

CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

arıg semek (TY) tüş y(è)miş (TY) erkligleri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

arıg (İ) semek (İ): Tekrar grubu

tüş (İ) y(è)miş (İ): Tekrar grubu

8. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig ıgaçada törümiş tüş yemişler kedyür

Z.

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ıgaçada törümiş (S) tüş yemişler (İ): Sıfat tamlaması

ıgaçada törümiş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

tüş (İ) yemiş (İ): Tekrar grubu

9. cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter

Z.

Ö.

Z.

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

nece (S) ı tarıg (İ): Sıfat tamlaması

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

- 1. İç cümlelerin içinde yer alan cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ortaktır ve ana cümlelere zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kimler birök tutsarlar bo nom erdinig: Şart unsuru

Ö CDU. Y. N.

2. İç cümle:

kimler birök küseser erdini yinçü ed tavar köñül éyin tapınça küşüşleri t(e)rk kanar

Z. Z. Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

- Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kimler birök küseser erdini yinçü ed tavar: Şart unsuru

Ö. CDU. Y. N.

Kelime Grupları:

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

köñül éyin: Edat grubu

küşüşleri: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

→ 46 anta ötrü tükél bilge t(e)ñri t(e)ñrîsi burhan ol şirikini kut t(e)ñri hatunun öge alkayu inçe tēp y(a)rılıkadı (B315-B318)

(Ondan sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda o kutlu Şirikini Tanrı Hatunu methederek şöyle deyip buyurdu.)

anta ötrü tükél bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan ol şirikini kut tengri hatunun öge

Z. Ö.

alkayu inçe tēp y(a)rılıkadı

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tükél bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükél (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol şirikini kut tengri hatunun öge alkayu: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol (S) şirikini kut tengri hatunı (İ): Sıfat tamlaması

şirikini kut tengri hatunı: Unvan grubu

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ög- (F) alka- (F): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 47 edgü edgü s(e)n şirikiniya öñre ajuntakı edgü kılınçıññıñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug kılguca ötüg ötüñüp tınl(1)glarka edgüüg bo nom erdinig kēñürü yadguluk ulug buyan alguluk ertiñü k(e)rgeklig ötüg ötüñtüh tēp y(a)rılıkadı (B318-B326)

(İyi iyi, ey Şirikini, önceki dünyadaki iyi amellerinin karşılığını iyice düşünerek karşılığı sevinç olan ibadet etmek için arz edip canlılara iyilik veren bu öğreti mücevherini ayrıntılı olarak yaymak için, büyük sevap almak için pek çok gerekli dilekte bulundun deyip buyurdu.)

edgü edgü s(e)n şirikiniya öngre ajuntakı edgü kılınçınñın tüşin utlısın öyü sakınu

yantut sevinç tapıg udug kılğuka ötüg ötünüp tınl(1)glarka edgölüg bo nom erdinig

kênürü yadguluk ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tęp y(a)rılıkadı

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

edgü edgü s(e)n şirikiniya öngre ajuntakı edgü kılınçınñın tüşin utlısın öyü sakınu

N.

yantut sevinç tapıg udug kılğuka ötüg ötünüp tınl(1)glarka edgölüg bo nom erdinig

kênürü yadguluk ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tęp

N.

Y.

1. İç cümle:

edgü edgü s(e)n şirikiniya

Y.

CDU.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

2. İç cümle:

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug

kılğuka ötüg ötünüp tınl(ı)ğlarka edgülig bo nom erdinig kēñürü yadguluk ulug buyan

Z.

Z.

alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün

Z.

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug

Z.

kılğuka ötüg ötünüp: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

öngre ajuntakı edgü kılınçınñ tüşin utlısın öyü sakınu: Zarf fiil grubu

N.

Y.

öngre ajuntakı edgü kılınçın (TY) tüşi utlısı (TN): Belirtili isim tamlaması

öngre ajuntakı edgü kılınç: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öngre ajuntakı (S) edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ö- (F) sakın- (F): Tekrar grubu

yantut sevinç tapıg udug kılgu: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

yantut (TY) sevinç (TN): Eksiz tamlama

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

tnl(1)glarka edgülüg bo nom erdinig kênürü yadguluk: Sıfat fiil grubu

N.

Z.

Y.

tnl(1)glarka edgülüg (S) bo nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

tnl(1)glarka edgülüg: Yönelme grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

ulug buyan alguluk: Zarf fiil grubu

N.

Y.

ulug (S) buyan (İ): Sıfat tamlaması

ertinü k(e)rgeklig ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

ertinü (S) k(e)rgeklig ötüg (İ): Sıfat tamlaması

k(e)rgeklig (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

→ **48** altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom eligi atl(1)g nom bitigde şirikini atl(1)g kut t(e)ñri hatunu edig tavarıg üstemek atl(1)g yeti y(è)g(i)rminç bölük <<erür>> (B327-B331)

(Altın renkli, parlak ışıklı hep yüceltilmiş öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Şirikini adlı kutlu Tanrı Hatunu malı mülkü çoğaltma adlı on yedinci bölümdür.)

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(ı)g nom bitigde şirikini

Y.T.

atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(ı)g yéti y(è)girminç bölük <<erür>>

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom éligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) éligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom (TY) bitig (TN): Eksiz tamlama

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(ı)g yéti y(è)girminç bölük (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek atl(ı)g (S) yéti y(è)girminç bölük (İ): Sıfat tamlaması

şirikini atl(ı)g kut t(e)ñri hatunı edig t(a)varıg üstemek: İsim fiil grubu

Ö.

N.

Y.

şirikini atl(ı)g (S) kut tengri hatunı (İ): Sıfat tamlaması

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

yéti y(è)girminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

yéti y(è)girminç: Sayı grubu

→ 49 ol üdün şirikini kut t(e)ņri hatunı yana t(e)ņri t(e)ņrisi burhanka inçe tēp ötünti (B331-B333)

(O zaman kutlu Şirikini Tanrı Hatunu yine Tanrılar Tanrısı Buda'ya şöyle arz etti.)

ol üdün şirikini kut t(e)ņri hatunı yana t(e)ņri t(e)ņrisi burhanka inçe tēp ötündi>

Z. Ö. Z. Y.T. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

şirikini kut tengri hatunı: Unvan grubu

kut tengri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ņri t(e)ņrisi (S)burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 50 atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ņrim m(e)n erser tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ danavati atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişlikinte yeti erdinin étiglig puşpek atl(1)g sarvagınta turu teginür m(e)n (B333-B339)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım, ben ise dağdan tarafta (bulunan) Vayşirvani Maharaçnın Danavati adlı şehrine hemen yakın (olan) Supuşpi adlı yemişliğinde yedi mücevherle süslü Puşpek adlı sarayda yaşıyorum.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n erser tagdın yıñak vayşirvani

CDU.

Ö. CDU.

m(a)haraçnıñ danavați atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişlikinte yeti

erdinin étiglig puşpek atl(1)g sarvagınta turu teginür m(e)n

Y.T.

Y.

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ (TY) danavați atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişliki yeti erdinin étiglig puşpek atl(1)g sarvagı (TN): Belirtili isim tamlaması

tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ (TY) danavați atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişliki (TN): Belirtili isim tamlaması

tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ (TY) danavați atl(1)g balıkı (TN): Belirtili isim tamlaması

tagdın yıñak (S) vayşirvani m(a)haraç (İ): Sıfat tamlaması

tagdın yıñak: Ayrılma grubu

vayşirvani m(a)haraç: Unvan grubu

danavați atl(1)g (S) balık (İ): Sıfat tamlaması

supuşpi atl(1)g (S) yemişlik (İ): Sıfat tamlaması

yeti erdinin étiglig puşpek atl(1)g (S) sarvag (İ): Sıfat tamlaması

yeti erdinin étiglig: Vasıta grubu

yeti (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

turu (Y) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 51 maña <yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig> eşidserler <bo montag buyan tüşin bulgay>lar tęp <ötrü şlok takşutın inçe > tęp <tédi> (B340-B345)

(Bana saygıyla ibadet etseler sürekli bu öğreti mücevherini işitseler bunun gibi sevap semeresini elde edecekler diyerek sonra şiirini şöyle söyledi.)

maña yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

tüşin bulgaylar tęp ötrü <şlok> takşutın inçe tęp tédi

Z. Z. N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin 1. zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

maña yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

tüşin bulgaylar tęp

N. Y.

İç cümle:

maña yme tapıg udug kırsarlar üzüksüz bo nom erdinig eşidserler bo montag buyan

Z. Z.

tüşin bulgaylar

N. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsurları (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

maña yme tapıg udug kılsarlar: 1. şart unsuru

Y.T. CDU. Y.

üzüksüz bo nom erdiniğ eşidserler: 2. şart unsuru

N. Y.

Kelime Grupları:

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

üzüksüz (S) bo nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

buyan (TN) tüşi TN): Belirtisiz isim tamlaması

şlok (İ) takşut (İ): Tekrar grubu

inçe tęp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 52 y r <tatıgı k c tip>  r  rg t < sdel r> kamag t(e)nriler <kuvragı yumgı bir teg sevinür> arıg s(e)mek <t ş yemiş erkligleri yme ögirür> ı ıgaç<da törümiş t ş yemişler keğiy r> neçe <bar erser ı tarıg artamadın uz b ter> (B346-B354)

(Dünya(nın) tadı güçlenerek sürekli çoğalır. Bütün Tanrular topluluğu birlikte sevinir. Bahçe ve meyve sahipleri de sevinir. Ağaçta yetişen meyveler artar. Ne kadar ekin varsa bozulmadan iyi şekilde yetişir.)

y r <tatıgı k c tip>  r  rg t < sdel r> kamag t(e)nriler <kuvragı yumgı bir teg
Z. Z. Y.  . Z.
sevinür> arıg s(e)mek <t ş y( )miş erkligleri yme ögirür> ııgaç<da törümiş t ş
Y.  . CDU. Y.
yemişler keğiy r> neçe <bar erser ı tarıg artamadın uz b ter
 . Y. Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

y r tatıgı k c tip  r  rg t  sdel r
Z. Z. Y.

(Gizli  zne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

y r tatıgı k c tip: Zarf fiil grubu

 . Y.

y r (TY) tatıgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

 r ( )  rg t ( ): Tekrar grubu

2. cümle:

kamag t(e) riler kuvragı yumgı bir teg sevinür

 . Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kamag t(e) riler (TY) kuvragı yumgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kamag (S) t(e) riler ( ): Sıfat tamlaması

kuvrag ( ) yumgı ( ): Tekrar grubu

bir teg: Edat grubu

3. cümle:

arıg semek t ş y( )miş erkligleri yme ögirür

 . CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

arığ semek (TY) tüş y(è)miş (TY) erkligleri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

arığ (İ) semek (İ): Tekrar grubu

tüş (İ) y(è)miş (İ): Tekrar grubu

4. cümle:

ııgaçda törümiş tüş yemişler kediür

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ııgaçda törümiş (S) tüş yemişler (İ): Sıfat tamlaması

ııgaçda törümiş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

tüş (İ) yemiş (İ): Tekrar grubu

5. cümle:

nece bar erser ı tarıg artamadın uz büter

Ö.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

nece (S) 1 tarıg (İ): Sıfat tamlaması

1 (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

→ 53 <öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug kılguca ötüg> ötünüp <tınl(1)glarka edgülük bo nom erdinig kênürü> yadguluk <ulug buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntünñ tęp y(a)rıkadı> (B355-B356)

(Önceki dünyadaki iyi amellerinin karşılığını iyice düşünerek karşılığı sevinç olan ibadet etmek için arz edip canlılara iyilik veren bu öğreti mücevherini ayrıntılı olarak yaymak için, büyük sevap almak için çok fazla gerekli dilekte bulundun deyip buyurdu.)

<öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug

kılguca ötüg> ötünüp <tınl(1)glarka edgülük bo nom erdinig kênürü> yadguluk <ulug

buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntünñ tęp y(a)rıkadı>

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumdadır:

öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug kılguca

ötüg ötünüp tınl(1)glarka bo nom erdinig kênürü yadguluk ulug buyan alguluk ertinü

k(e)rgeklig ötüg ötüntünñ tęp

N. Y.

İç cümle:

<öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug

kılguca ötüg> ötünüp <tınl(1)glarka edgülık bo nom erdinig kênürü> yadguluk <ulug

Z. Z.

buyan alguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntünñ

Z. Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu yantut sevinç tapıg udug kılguca

Z. Z.

ötüg ötünüp: Zarf fiil grubu

Y.

öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ tüşin utlısın öyü sakınu: Zarf fiil grubu

N. Y.

öñre ajuntakı edgü kılınçınñınñ (TY) tüşi utlısı (TN): Belirtili isim tamlaması

öñre ajuntakı edgü kılınçınñ: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öñre ajuntakı (S) edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

edgü (İ) kılınç (İ): İsim tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ö- (F) sakın- (F): Tekrar grubu

yantut sevinç tapıg udug kılgu: Sıfat fiil grubu

N. Y.

yantut (TY) sevinç (TN): Eksiz tamlama

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

tınl(1)glarka edgölük bo nom erdinig kênürü yadguluk: Sıfat fiil grubu

N. Z. Y.

tınl(1)glarka edgölük (S) bo nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

tınl(1)glarka edgölük: Yönelme grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

ulug buyan alguluk: Sıfat fiil grubu

N. Y.

ulug (S) buyan (İ): Sıfat tamlaması

ertiñü k(e)rgeklig ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

ertiñü (S) k(e)rgeklig ötüg (İ): Sıfat tamlaması

k(e)rgeklig (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

→ 54 tegimlig t(e)ñrim m(e)n erser tagdın yınak vayşiravani mahar(a)ñçnıñ danavati
atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişlikinte yéti erdinin étiğlig puşpek
atl(1)g sarvagda turu teginür m(e)n (B357-B362)

*(Değerli Tanrım, ben ise dağdan taraf (dağ tarafında) bulunan Vayşirvani
Maharaçnın Danavati adlı şehre hemen yakın (olan) Supuşpi adlı yemişliğinde yedi
mücevherle süslenmiş Puşpek adlı sarayda yaşıyorum.)*

teğimlig t(e)ñrim m(e)n erser tagdın yınak vayşiravani m(a)haraçnıñ danavati

CDU. Ö. CDU.

atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişlikinte yéti erdinin étiğlig puşpek

atl(1)g sarvagda turu teginür m(e)n

Y.T.

Y.

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tegmilig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tegmilig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ (TY) danavañı atl(1)g balıkıña yakınk(a)ya supuşpi atl(1)g yemişliki (TN): Belirtili isim tamlaması

tagdın yıñak vayşirvani m(a)haraçnıñ (TY) danavañı atl(1)g balıkı (TN): Belirtili isim tamlaması

tagdın yıñak (S) vayşirvani m(a)haraç (İ): Sıfat tamlaması

tagdın yıñak: Ayrılma grubu

vayşirvani m(a)haraç: Unvan grubu

danavañı atl(1)g (S) balık (İ): Sıfat tamlaması

supuşpi atl(1)g (S) yemişlik (İ)

yėti erdinin étiglig puşpek atl(1)g (S) sarvag (İ): Sıfat tamlaması

yėti erdinin étiglig: Vasıta grubu

yėti (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

turu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 55 birök kim kayu kişi kün küniñe im tarıgım asılzun edim tarıgım <üklizün> tęp küseser ötrü olar ağır ayag süzük kértgünç köñülin yañı ev étip yèrin ud mayakı üze suvatıp anıñ içinte meniñ körkümin adruk tizig étig yaratıg üze étgeli uz bedizetzün (B362-B374)

(Eğer hangi kişi her gün ağacım ekinim artsın, malım mülküm çoğalsın diye isterse sonra onlar pek çok hürmet dolu temiz inanan gönülle yeni ev yapıp yerini sığır gübresi ile sıvayarak onun içine benim görünüşümü ayrı ayrı süs yaratısıyla donatmak için iyice süslesin.)

birök kim kayu kişi kün küniçe ım tarıgım asılzun edim tarıgım <üklizün> tęp

küseser ötrü olar ağır ayag süzük kértgünç köñülin yañı ev étip yerin ud mayakı üze

Z. Z. Z.

suvatıp anıñ içinte meniñ körkümin adruk tizig étig yaratıg üze étgeli uz bedizetzün

Z. Y.T. Z. Z. Y.

Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kim kayu kişi kün küniçe ım tarıgım asılzun edim tarıgım <üklizün> tęp

CDU. Ö. Z.

küseser: Şart unsuru

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

kün küniçe ım tarıgım asılzun edim tarıgım <üklizün> tēp

N.

Y.

İç cümle:

kün küniçe ım tarıgım asılzun edim tarıgım <üklizün>

Z.

Ö.

Y.

Ö.

Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre sıralı cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Zarf yukarıdaki sıralı cümleyi oluşturan cümlelerin ortak ögesidir.

Kelime Grupları:

kayu (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

kün (TY) küni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ım tarıgım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

edim tarıgım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ed (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

olar ağır ayag süzük kærtgünç köñülün yañı ev ètip: Zarf fiil grubu

Ö.

Z.

N.

Y.

ağır ayag (S) süzük kærtgünç köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

ağır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

yañı (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

yèrin ud mayakı üze suvatıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

yeri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ud mayakı üze: Edat grubu

ud (TY) mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

anın içi: İyelik grubu

meniñ körkümin adruk tizig étig yaratıg üze étgeli: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

meniñ körküm: İyelik grubu

adruk tizig étig yaratıg üze: Edat grubu

adruk (S) tizig (İ) étig yaratıg (İ): Sıfat tamlaması

étig (İ) yaratıg (İ): Sıfat tamlaması

→ 56 anta basa ol kişi suvka kirip et'özin arıg yunup yañı arıg <ton kedip> et'özinge edgü yıd yıpar <türtüp> ev için<de kirip m(e)ni üçün> küntemek üçer <kata üç üdte> ratnapuşpi <atlıg t(e)ñri t(e)ñrиси burhan atın bo nom erdininiñ atı birle> atayu 'ınçe <tèp tèzün>(B374-B382)

(Ondan sonra o kişi suya girerek bedenini temiz bir şekilde yıkayıp yeni temiz giysi giyip bedenine güzel koku sürüp ev içine girip benim için her gün üçer defa üç vakit Ratnapuşpi adlı Tanrılar Tanrısı Buda'nın adını bu öğreti mücevherinin adı ile söyleyerek şöyle desin.)

anta basa ol kişi suvka kirip et'özin arıg yunup yañı arıg <ton kedip> et'özinge edgü

Z. Ö. Z. Z. Z.

yıd yıpar <türtüp> ev için<de kirip m(e)ni üçün> küntemek üçer <kata üç üdte>

Z. Z. Z. Z.

ratnapuşpi <atlıg t(e)ñri t(e)ñrиси burhan atın bo nom erdininiñ atı birle> atayu 'ınçe

Z.

<tèp tèzün>

Z. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) basa (ÇE): Edat grubu

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

suvka kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

et'özin arıg yunup: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yañı arıg ton kedip: Zarf fiil grubu

N. Y.

yañı (S) arıg ton (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) ton (İ): Sıfat tamlaması

et'özinge edgü yıd yıpar türtüp: Zarf fiil grubu

Y.T. N. Y.

et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

edgü (S) yıd yıpar (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

ev içinde kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ev (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

m(e)ni için: Edat grubu

üçer (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atlıg t(e)ņri t(e)ņrisi burhan atın bo nom erdininiņ atı birle atayu: Zarf

N.

Z.

Y.

fiil grubu

ratnapuşpi atlıg t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnapuşpi atlıg (S) t(e)ņri t(e)ņrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri t(e)ņrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ņri (TY) t(e)ņrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdininiņ atı birle: Edat grubu

bo nom erdininiņ (TY) atı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

'inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 57 yükünür m(e)n y(a)ruk yaltrıklıg kutlug ülüglüg edgü edremlig taloy
<atl(ı)g>burhan kutıņa tēp hua çeçekler alıp adruk adruk aş içgüler tutup ağır ayamakın
ançolazun (B383-B389)

(Parlak ışıklı, kutlu kısmetli, iyi erdemli deniz adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum deyip çiçekler alıp farklı farklı yemek (ve) içkiler tutup önemli bir hürmetle saygı göstereyin.)

yükünür m(e)n y(a)ruk yaltrıklıg kutlug ülüglüg edgü edremlig taloy <atl(ı)g>burhan

kutıņa tēp hua çeçekler alıp adruk adruk aş içgüler tutup ağır ayamakın ançolazun

Z.

Z.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

yükünür m(e)n y(a)ruk yaltrıklıg kutlug ülüglüg edgü edremlig taloy atl(1)g burhan

kutıña tēp

N. Y.

İç cümle:

yükünür m(e)n y(a)ruk yaltrıklıg kutlug ülüglüg edgü edremlig taloy <atl(1)g>burhan

Y.

kutıña

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

y(a)ruk yaltrıklıg kutlug ülüglüg edgü edremlig taloy atl(1)g (S) burhan kutı (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kutlug (S) ülüg (İ): Sıfat tamlaması

edgü (S) edrem (İ): Sıfat tamlaması

hua çeçekler alıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

adruk adruk aş içgüler tutup: Zarf fiil grubu

N. Y.

adruk adruk (S) aş içgüler (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

→ 58 yana adın adın yıdın yıparın hua çeçek aş kılzunlar <meniñ körkümke> tapıg udug kılzun (B389-B392)

(Yine başka başka güzel kokularla çiçeği yemek yapsınlar. Benim resmime ibadet etsinler.)

yana adın adın yıdın yıparın hua çeçek aş kılzunlar <meniñ körkümke> tapıg udug

Z. Z. N. Y. Y.T.
kılzun
Y.

(Gizli özne: olar, ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarı sıralı cümle iki basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşmuştur.

Kelime Grupları:

adın adın (S) yıd yıpar (İ): Sıfat tamlaması

adın (İ) adın (İ): Tekrar grubu

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

aş (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

meniñ körküm: İyelik grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **59** antada basa kærtü sav <sözleyü> inçe tęp tüzün (B393-395)

(Ondan sonra gerçek söz söyleyerek şöyle desin.)

antada basa kærtü sav <sözleyü> inçe tęp tüzün

Z. Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

kærtü sav sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

kærtü (S) sav (İ): Sıfat tamlaması

inçe tęp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **60** terkin tavrata <ötünür men> şirikini kut t(e)ñrisin birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser bo mening ötünmiş ötüğümin yoksuz kurug kılmañ <tęp> monçulayu sözlezün (B395-B400)

(Kutlu Şirikini Tanrısına çabucak arz ediyorum. Eğer sizin sözünüz gerçek doğru ise benim arz etmiş olduklarımı anlamsız kılmayın diye böyle söylesin.)

terkin tavrata <ötünür men> şirikini kut t(e)ñrisin birök sizin savınız köni kærtü çın

erser bo mening ötünmiş ötüğümin yoksuz kurug kılmañ <tép> monçulayu sözlezün

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

terkin tavrata <ötünür men> şirikini kut t(e)ñrisin birök sizin savınız köni kærtü çın

N.

erser bo mening ötünmiş ötüğümin yoksuz kurug kılmañ tép

N.

Y.

1. İç cümle:

terkin tavrata <ötünür men> şirikini kut t(e)ñrisin

Z.

Y.

N.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

terkin (İ) tavrata (İ): Tekrar grubu

şirikini kut t(e)nrisi: Unvan grubu

kut (TY) t(e)nrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

2. İç cümle:

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser bo mening ötünmiş ötügümin yoksuz kurug

Z.

N.

kılmañ

Y.

(Gizli özne: siz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser: Şart unsuru

CDU.

Ö.

Y.

Kelime Grupları:

siziñ savıñız: İyelik grubu

köni kærtü çın (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

köni (İ) kærtü (İ) çın (İ): Tekrar grubu

bo (S) mening ötünmiş ötügüm (İ): Sıfat tamlaması

mening ötünmiş ötügüm: İyelik grubu

ötünmiş (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması
yoksuz kurug (İ) (kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
yok (İ) kurug (İ): Tekrar grubu

→ 61 ötrü ol üdün m(e)n bo savlarig bilmişde kën ol kişiniñ evinte ısın tarıgın edin t(a)varın üklitü tegingey m(e)n (B400-404)

(Sonra o zaman ben bu sözleri duyduktan sonra o kişinin evinde ekinini, malını mülkünü çoğaltacağım.)

ötrü ol üdün m(e)n bo savlarig bilmişde kën ol kişiniñ evinte ısın tarıgın edin t(a)varın

Z. Z. Ö. Z. Y.T. N.

üklitü tegingey m(e)n

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

bo savlarig bilmişde kën: Edat grubu

bo savlarig bilmiş:Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) savlar (İ): Sıfat tamlaması

ol kişiniñ (TY) evi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

ısın tarığı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ı (İ) tarığ (İ): Tekrar grubu

edi t(a)varı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ed (İ) t(a)var (İ): Tekrar grubu

üklitü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 62 <bo d(a)r(a)nig> sözleyü meni ötünzünler <süzük kèrtgünç köñülin yükünü inçe> tèt tètünler (B405-B411)

(Bu büyüyü söyleyerek beni zikretsinler. Temiz gönülle saygı duyarak şöyle desinler.)

<bo d(a)r(a)nig> sözleyü meni ötünzünler <süzük kèrtgünç köñülin yükünü inçe> tèt

Z.

N.

Y.

Z.

Z.

tètünler

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

1. cümle:

<bo d(a)r(a)nig> sözleyü meni ötünzünler

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo d(a)r(a)nig sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

2. cümle:

<süzük kértgünç köñülin yükünü inçe> tēp tēzünler

Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

süzük kértgünç köñülin yükünü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **63** <üç üdki> ontın sıñar yèrtinçüte erigme <alku kamag burhanlar kutıña yükünür m(e)n (B411-B412)

(Üç zamanın on yöndeki dünyalarında bulunan bütiin Budaların kutuna hürmetle eğiliyorum.)

<üç üdki> ontın sıñar yèrtinçüte erigme <alku kamag burhanlar kutıña yükünür m(e)n

Y.T.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üç üdki ontın sıñar yèrtinçüte erigme (S) alku kamag burhanlar kutı (İ): Sıfat tamlaması

üç üdki ontın sıñar yèrtinçüte erigme: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

üç üdki ontın sıñar (S) yèrtinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ontın sıñar: Edat grubu

alku kamag (S) burhanlar kutı (İ): Sıfat tamlaması

alku (İ) kamag (İ): Tekrar grubu

burhanlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ 64 kün küniçe im tarıgım asılzun edim tavarım üklizün agılıkım tsañım tolzun tēp küseserler ötrü olar ağır ayag süzük kèrtgünç köñülin bir arıg yañı ev étip yerin ud mayakı üze suvatıp anıñ içinte meniñ körkümin adruk adruk yèvig tizig étig yaratıg üze étiglig uz bedizetzün (B413-B422)

(Her gün ağacım ekinim artsın, malım mülküm çoğalsın, hazinem dolsun diye isterlerse sonra onlar pek çok hürmet dolu, temiz gönülle yeni bir ev yapıp yerini sığır gübresi ile sıvayarak onun içine benim görünüşümü ayrı ayrı süs dizisi süs yaratısıyla ustaca süslesin.)

kün küniçe im tarıgım asılzun edim tavarım üklizün agılıkım tsañım tolzun tēp

küseserler ötrü olar ağır ayag süzük kèrtgünç köñülin bir arıg yañı ev étip yerin ud

Z. Z. Z.

mayakı üze suvatıp anıñ içinte meniñ körkümin adruk adruk yèvig tizig étig yaratıg

Z. Y.T.

üze étiglig uz bedizetzün

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kün küniñe ım tarıgım asılzun edim tavarım üklizün agılıkım tsañım tolzun tęp

Z.

küseserler: Şart unsuru

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

kün küniñe ım tarıgım asılzun edim tavarım üklizün agılıkım tsañım tolzun tęp

N.

Y.

İç cümle:

kün küniçe ım tarıgım asılzun edim tarıgım üklizün agılıkım tsañım tolzun
Z. Ö. Y. Ö. Y. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Zarf yukarıdaki sıralı cümleyi oluşturan cümlelerin ortak ögesidir.

Kelime Grupları:

kün (TY) küni (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ım tarıgım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

edim tarıgım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ed (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

agılıkım tsañım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agılık (İ) tsañ (İ): Tekrar grubu

olar ağır ayag süzük kærtgünç köñülün bir arıg yañı ev étip: Zarf fiil grubu

Ö. Z. N. Y.

agır ayag S) süzük kærtgünç köñül (İ): Sıfat tamlaması

agır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

bir (S) arıg yañı ev (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) yañı ev (İ): Sıfat tamlaması

yañı (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

yèrin ud mayakı üze suvatıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

yèri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ud mayakı üze: Edat grubu

ud (TY) mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

anın (TY) içi (TN): Belirtili isim tamlaması

menin körkümin adruk adruk yèvig tizig ètig yaratıg üze: Edat grubu

menin körküm: İyelik grubu

adruk adruk (S) yèvig tizig (İ) ètig yaratıg (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

yèvig (İ) tizig (İ): Tekrar grubu

ètiglig (İ) uz (İ): Tekrar grubu

ètig (İ) yaratıg (İ): Tekrar grubu

→ 65 anta basa ol kişi suvka kirip et'özin arıg yunup yañı arıg ton kedip et'öziñe edgü yıd yıparlar türtüp ol ev içinte kirip mèni üçün küntemek üçer kata üç üdte ratnapuşpi atl(ı)g t(e)ñri t(e)ñrisi burhan atın bo nom erdininiñ atı birle atayu inçe tèt tètün (B422-B430)

(Ondan sonra o kişi suya girerek bedenini temiz bir şekilde yıkayıp yeni temiz giysi giyip bedenine güzel koku sürüp ev içine girip benim için her gün üçer defa üç vakit Ratnapuşpi adlı Tanrılar Tanrısı Buda'nın adını bu öğreti mücevherinin adı ile söyleyerek şöyle desin.)

anta basa ol kişi suvka kirip et'özin arıg yunup yañı arıg ton kedip et'öziñe edgü

Z. Ö. Z. Z. Z.

yıd yıparlar türtüp ol ev içinte kirip mèni üçün küntemek üçer kata üç üdte ratnapuşpi

Z. Z. Z. Z.

atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi burhan atın bo nom erdininiñ atı birle atayu inçe tèt tètün

Z. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta (İ) basa (ÇE): Edat grubu

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

suvka kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

et'özin arıg yunup: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

yañı arıg ton kedip: Zarf fiil grubu

N. Y.

yañı (S) arıg ton (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) ton (İ): Sıfat tamlaması

et'özinge edgü yıd yıparlar türtüp: Zarf fiil grubu

Y.T. N. Y.

et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

edgü (S) yıd yıparlar (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

ol ev içinde kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) ev içi (İ): Sıfat tamlaması

ev (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

mèni için: Edat grubu

üçer (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi burhan atın bo nom erdininiñ atı birle atayu: Zarf fiil

N. Z. Y.

grubu

ratnapuşpi atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnapuşpi atlıg (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdininiñ atı birle: Edat grubu

bo nom erdininiñ (TY) atı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **66** yükünür m(e)n vaydurılıg altun tag erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg kut ülüglüg edgü edremlig taloy ügüz atl(ı)g ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutıña tēp ötrü esriñü hua çeçekler alıp adruk adruk aş içgüler tutup ağır ayamakın tapınzun ançolazun (B430-B437)

(Kayatuzlu altın dağ, mücevher çiçek, parlak ışıklı, kutlu kısmetli, iyi erdemli, deniz adlı Ratnapuşpi Tanrı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum deyip sonra rengarenk çiçekler alıp farklı farklı yemek (ve) içecekler tutup önemli bir hürmetle ibadet etsin.)

yükünür m(e)n vaydurılıg altun tag erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg kut ülüglüg edgü

edremlig taloy ügüz atl(ı)g ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutıña tēp ötrü esriñü hua çeçekler

Z.

Z.

alıp adruk adruk aş içgüler tutup ağır ayamakın tapınzun ançolazun

Z.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi

durumundadır:

yükünür m(e)n n vaydurılıg altun tag erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg kut ülüglüg

edremlig taloy ügüz atl(1)g ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutıña tęp

N.

Y.

İç cümle:

yükünür m(e)n vaydurılıg altun tag erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg kut ülüglüg edgü

Y.

edremlig taloy ügüz atl(1)g ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutıña

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

vaydurılıg altun tag erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg kut ülüglüg edgü edremlig taloy

ügüz atl(1)g (S) ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutı (İ): Sıfat tamlaması

vaydurılıg altun tag (S) erdini çeçek (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kut ülüglüg (S) edgü

edremlig (S) taloy ügüz (İ): Sıfat tamlaması

vaydurılıg (S) altun tag (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) tag (İ): Sıfat Tamlaması

erdini (TY) çeçek (TN): Eksiz tamlama

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kut (İ) ülüg (İ): Tekrar grubu

edgü (S) edrem (İ): Sıfat tamlaması

taloy (İ) ügüz (İ): Tekrar grubu

ratnapuşpi t(e)ŋri burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnapuşpi t(e)ŋri burhan: Unvan grubu

t(e)ŋri (İ) burhan (İ): Tekrar grubu

hua çeçekler alıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

adruk adruk aş içgüler tutup: Zarf fiil grubu

N. Y.

adruk adruk (S) aş içgüler (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

tapın- (F) ançola- (F): Tekrar grubu

→ 67 yana adın yıdın yıparın hua çeçek aş içgü üze meniŋ körkümke tapıg udug kılzun (B437-B441)

(Yine başka güzel kokularla, çiçekler, yemekler ve içkilerle benim görünüşüme ibadet etsin.)

yana adın yıdın yıparın hua çeçek aş içgü üze meniŋ körkümke tapıg udug kılzun

Z. Z. Z. Y.T. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

adın (S) yıdın yıpar (İ): Sıfat tamlaması

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu
hua çeçek aş içgü üze: Edat grubu
hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu
aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu
meniñ körküm: İyelik grubu
tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **68** yana ol aş içgüg alıp tört yıñakdınkı t(e)ñrilerke saçıp tapıg udug kılzun (B441-B443)

(Yine o yemeği içkiyi alıp dört taraftaki Tanrılara dağıtıp ibadet etsin.)

yana ol aş içgüg alıp tört yıñakdınkı t(e)ñrilerke saçıp tapıg udug kılzun

Z. Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol aş içgüg alıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol (S) aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

tört yıñakdınkı t(e)ñrilerke saçıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

tört yıñakdınkı (S) t(e)ñriler (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) yıñak (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ 69 antada basa b(e)k katıg kértü sav sözlep inçe tęp tüzün (B443-B445)

(Ondan sonra sağlam, doğru söz söyleyerek şöyle desin.)

antada basa b(e)k katıg kértü sav sözlep inçe tęp tüzün

Z.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

b(e)k katıg kértü sav sözlep: Zarf fiil grubu

N.

Y.

b(e)k katıg (S) kértü sav (İ): Sıfat tamlaması

bek (İ) katıg (İ): Tekrar grubu

kértü (S) sav (İ): Sıfat tamlaması

inçe tęp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 70 t(e)rkin tavrak ötünür m(e)n şirikini kut t(e)ņrisin kut kolar m(e)n kūsüş kolar
men birök siziņ savıñız köni kértü çın erser bo meniņ ötünmiş ötügümin yoksuz kurug
kılmaņ tęp monçulayu sözlezün (B446-B451)

(Kutlu Şirikini Tanrısına çabucak arz ediyorum, istekte bulunuyorum. Eğer sizin sözünüz gerçek doğru ise benim arz etmiş olduklarımı anlamsız kılmayın diye böyle söylesin.

t(e)rkin tavrak ötünür m(e)n şirikini kut t(e)ñrisin kut kolar m(e)n kūsüş kolar men

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin yoksuz kurug

kılmañ tēp monçulayu sözlezün

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

t(e)rkin tavrak ötünür m(e)n şirikini kut t(e)ñrisin kut kolar m(e)n kūsüş kolar men

N.

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin yoksuz kurug

kılmañ tēp

N. Y.

1. İç cümle:

terkin tavrak ötünür m(e)n şirikini kut t(e)ñrisin kut kolar m(e)n kūsüş kolar men

Z. Y. N. Y. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle üç basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

terkin (İ) tavrak (İ): Tekrar grubu

şirikini kut t(e)ğrisi: Unvan grubu

kut (TY) t(e)ğrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kut- (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

küsüş (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

2. İç cümle:

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin yoksuz kurug

Z.

N.

kılmañ

Y.

(Gizli özne: siz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök siziñ savıñız köni kærtü çın erser: Şart unsuru

CDU. Ö. Y.

Kelime Grupları:

siziñ (TY) savıñız (TN): İyelik grubu

köni kærtü çın (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

köni (İ) kærtü (İ) çın (İ): Tekrar grubu

bo (S) mening ötünmiş ötügüm (İ): Sıfat tamlaması

mening ötünmiş ötügüm: İyelik grubu

ötünmiş (S) ötüğ (İ): Sıfat tamlaması

yoksuz kurug (İ) (kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yok (İ) kurug (İ): Tekrar grubu

→ 71 ol üdün m(e)n bo savlarığ bilmişde kèn ol kişiniñ evinde ısın tarıgın edin tavarın asa üklitü tegingey m(e)n (B452-B455)

(O zaman ben bu sözleri idrak ettikten sonra o kişinin evindeki ekinini, malını mülkünü artırarak çoğaltacağım.)

ol üdün m(e)n bo savlarığ bilmişde kèn ol kişiniñ evinde ısın tarıgın edin tavarın asa

Z. Ö. Z. Y.T. N.

üklitü tegingey m(e)n

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

bo savlarig bilmişde kên: Edat grubu

bo savlarig bilmiş:Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) savlar (İ): Sıfat tamlaması

ol kişiniğ (TY) evi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

ıısı tarığı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

edi t(a)varı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ed (İ) t(a)var (İ): Tekrar grubu

asa üklitü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

as- (F) üklit- (F): Tekrar grubu

→ 72 bo d(a)r(a)nig sözleyü meni okızunlar ötünzünler okıdukda aşnuça bo burhanlar atın bo bodis(a)t(a)vlar atın atayu süzüük kértgünç köñülin yükünü inçe tęp tępünler (B455-B460)

(Bu büüyüü söyleyerek beni zikretsinler. Beni zikrederken önce bu Budaların, Bodisatavların adını anarak temiz inanan gönülle saygı duyarak şöyle desinler.)

bo d(a)r(a)nig sözleyü meni okızunlar ötünzünler okıdukda aşnuça bo burhanlar atın

Z. N. Y. Z. Z.

bo bodis(a)t(a)vlar atın atayu süzüük kértgünç köñülin yükünü inçe tęp tępünler

Z. Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

bo d(a)r(a)nig sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

okı- (F) ötün- (F): Tekrar grubu

bo burhanlar atın bo bodis(a)t(a)vlar atın atayu: Zarf fiil grubu

N. N. Y.

bo burhanlar (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

bo bodis(a)t(a)vlar (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

süzük kértgünç köñülin yükünü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

ince tęp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 73 yükünür m(e)n üç üdki ontın sınar yértinçüde erigme alku kamag burhanlar kutıña yükünür m(e)n ratnaşiki atl(ı)g burhan kutıña yükünür m(e)n (B461-B465)

(Üç zamanın on yöndeki diñyalarında bulunan bütün Budaların kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnaşiki adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum.)

yükünür m(e)n üç üdki ontın sınar yértinçüde erigme alku kamag burhanlar kutıña

Y. Y.T.

ratnaşiki atl(ı)g burhan kutıña yükünür m(e)n

Y.T. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre 1. devrik, 2. kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

üç üdki ontın sıñar yèrtinçüte erigme (S) alku kamag burhanlar kutı (İ):Sıfat tamlaması

üç üdki ontın sıñar yèrtinçüte erigme: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

üç üdki ontın sıñar (S) yèrtinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ontın sıñar: Edat grubu

alku kamag burhanlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

alku kamag (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

alku (İ) kamag (İ): Tekrar grubu

ratnaşiki atl(ı)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnaşiki atl(ı)g (S) burhan (İ):Sıfat tamlaması

→ 74 <üç> üdte ratnapuşpi atl(ı)g <t(e)ñriler t(e)ñrisi burhan> atın bo nom erdininiñ atı <birle atayu> inçe tèt tètün (B466-B468)

(Üç vakitte Ratnapuşpi adlı Tanrılar Tanrısı Buda'nın adını bu öğreti mücevherinin adı ile söyleyerek şöyle desin.)

<üç> üdte ratnapuşpi atl(ı)g <t(e)ñriler t(e)ñrisi burhan> atın bo nom erdininiñ atı

Z.

<birle atayu> inçe tèt tètün

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üç (S) üdte (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi burhan atın bo nom erdininiñ atı birle atayu: Zarf fiil

N.

Z.

Y.

grubu

ratnapuşpi atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnapuşpi atlıg t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atlıg (S) t(e)ñri t(e)ñrisi (İ): Sıfat tamlaması

ratnapuşpi atlıg (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdininiñ atı birle: Edat grubu

bo nom erdininiñ (TY) atı (TN): Belirtili isim tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 75 yükünür m(e)n altunlug erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg edremlig taloy ügüz
atl(ı)g <ratnapuşpi t(e)ñri burhan> kutıña tēp çeçekler alıp adruk adruk <aş içgüler
tutup> agrı ayamakın tapıznun ançolazun (B468-B473)

(Altınlı mücevher çiçek, parlak ışıklı, iyi erdemli deniz adlı Ratnapuşpi Tanrı Buda kutuna hürmetle eğiliyorum deyip sonra çiçekler alıp farklı farklı yemek (ve) içkiler tutup önemli bir hürmetle hizmet/ibadet etsin.

yükünür m(e)n altunlug erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg edremlig taloy ügüz atl(1)g

<ratnapuşpi t(e)ñri burhan> kutıña tęp çeçekler alıp adruk adruk <aş içgüler tutup>

Z.

Z.

Z.

agır ayamakın tapınzun ançolazun

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

yükünür m(e)n altunlug erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg edremlig taloy ügüz atl(1)g

ratnapuşpi t(e)ñri burhan kutıña tęp

N.

Y.

İç cümle:

yükünür m(e)n altunlug erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg edremlig taloy ügüz atl(1)g

Y.

<ratnapuşpi t(e)ñri burhan> kutıña

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altunlug erdini çeçek y(a)ruk yaltrıklıg edremlig taloy ügüz atl(ı)g (S) ratnapuşpi

t(e)ηri burhan kutı (İ): Sıfat tamlaması

altunlug (S) erdini çeçek (İ): Sıfat tamlaması

erdini çeçek: Eksiz tamlama

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

taloy (İ) ügüz (İ): Tekrar grubu

ratnapuşpi t(e)ηri burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnapuşpi t(e)ηri burhan: Unvan grubu

t(e)ηri (İ) burhan (İ): Tekrar grubu

çeçekler alıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

adruk adruk aş içgüler tutup: Zarf fiil grubu

N. Y.

adruk adruk (S) aş içgüler (İ): Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

tapın- (F) ançola- (F): Tekrar grubu

→ **76** yıpar hua çeçek aş içgüler körkümke tapıg udug kılzunlar (B474-B475)

(Güzel kokular, çiçekler, yemekler içkiler benim görünüşüme ibadet etsinler.)

yıpar hua çeçek aş içgüler körkümke tapıg udug kılzunlar

N. Y.T. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

meniñ körküm: İyelik grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ 77 <aş içgü> alıp dört yınakdaki t(e)ñrilerke <saçıp tapıg udug> kılzun (B476-B477)

(*Yemek içki alıp dört taraftaki Tanrılara saçıp ibadet etsin.*)

<aş içgü> alıp dört yınakdaki t(e)ñrilerke <saçıp tapıg udug> kılzun

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

aş içgüg alıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

tört yıñakdınkı t(e)ñrilerke saçıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

tört yıñakdınkı (S) t(e)ñriler (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) yıñak (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **78** antada basa tapıñzun içgü üze meniñ <körküme (B477-B482)

(Ondan sonra içki ile benim görünüşüme hizmet etsin.)

antada basa tapıñzun içgü üze meniñ <körküme

Z. Y. Z. Y.T.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

içgü üze: Edat grubu

meniñ körküm: İyelik grubu

→ **79** siziñ savıñız <köni kértü çın erser bo meniñ ötünmiş ötüğümin> yoksuz kurug kılmañ <tép monçulayu sözlezün> (B482-B484)

(Sizin söziünüz gerçek doğru ise benim arz etmiş olduklarımızı anlamsız kılmayın (diye) böyle söylesin.)

siziñ savıñız <köni kértü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin> yoksuz kurug kılmañ

tèp monçulayu sözlezün

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

siziñ savıñız <köni kértü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin> yoksuz kurug kılmañ

N.

tèp

Y.

İç cümle:

siziñ savıñız <köni kértü çın erser bo meniñ ötünmiş ötügümin> yoksuz kurug kılmañ

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: siz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

siziñ savıñız köni kærtü çın erser: Şart unsuru

Ö.

Y.

Kelime Grupları:

siziñ savıñız: İyelik grubu

köni kærtü çın (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

köni (İ) kærtü (İ) çın (İ): Tekrar grubu

bo (S) mening ötünmiş ötügüm (İ): Sıfat tamlaması

mening ötünmiş ötügüm: İyelik grubu

ötünmiş (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

yoksuz kurug kılmañ tıp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

yoksuz kurug (İ) (kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yok (İ) kurug (İ): Tekrar grubu

→ **80** üdün m(e)n bo savlarıg <bilmişte kën ol kişiniñ evinte ıñın tarıgın edin tavarın aşın içgüsin asa üklitü tegingey m(e)n> (B485-B486)

(O zaman ben bu sözleri idrak ettikten sonra o kişinin evinde ekinini, malını mülkünü artırarak çoğaltacağım.)

ol üdün m(e)n bo savlarıg bilmişte kën ol kişiniñ evinte ıñın tarıgın edin tavarın

Z.

Ö.

Z.

Y.T.

aşın içgüsin asa üklitü tegingey m(e)n

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

bo savlarıg bilmişte kên: Edat grubu

bo savlarıg bilmiş:Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) savlar (İ): Sıfat tamlaması

ol kişiniğ (TY) evi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

ışı tarıgı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

edi tavarı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ed (İ) t(a)var (İ): Tekrar grubu

aşı içgüsi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

asa üklitü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

as- (F) üklit- (F): Tekrar grubu

→ **81** bo d(a)r(a)nig sözleyü meni> okızunlar ötünzünler bodis(a)t(a)vlar atın atayu süzük <kêrtgünç köñülin yükünü inçe têtünler> (B487-B488)

(Bu büyüyü söyleyerek beni zikretsiner. Bodisatavlar(ın) adını söyleyerek temiz inanan gönülle hürmet ederek şöyle desin.)

bo d(a)r(a)nig sözleyü meni okızunlar ötünzünler bodis(a)t(a)vlar atın atayu süzük

Z. N. Y. Z.

<kértgünç köñülin yükünü inçe têt têtünler>

Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

bo d(a)r(a)nig sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

okı- (F) ötün- (F): Tekrar grubu

bo bodis(a)t(a)vlar atın atayu: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo bodis(a)t(a)vlar (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

süzük kértgünç köñülin yükünü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

inçe têt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 82 dis upasañç kosık <üç> üdki ontın sıñarkı <yèrtinçüde erigme alku kamag burhanlar kutıña yükünür> m(e)n ratnaşiki <atl(1)g burhan> kutıña yükünür <m(e)n> kutıña yükünür m(e)n <ratnadivaçi> atl(1)g burhan (B489-B497)

(Üç zamanın on yöndeki dünyalarında varolan bütün Budaların kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnaşiki kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum.)

dis upasañ kosik <üç> üdki ontın sıñarkı <yertinçüde erigme alku kamag burhanlar

CDU.

kutıña yükünür > m(e)n ratnaşiki <atl(ı)g burhan> kutıña yükünür <m(e)n> kutıña

Y.T.

Y.

Y.T.

Y.

yükünür m(e)n <ratnadivaçi> atl(ı)g burhan

Y.

Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre 1. kurallı, 2. kurallı, 3. devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan üç basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

üç üdki ontın sıñarkı yertinçüte erigme (S) alku kamag burhanlar kutı (İ): Sıfat tamlaması

üç üdki ontın sıñarkı yertinçüte erigme: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

üç üdki ontın sıñarkı (S) yertinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ontın sıñar: Edat grubu

alku kamag burhanlar (TY) kutı (İ): Sıfat tamlaması

alku kamag (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

alku (İ) kamag (İ): Tekrar grubu

ratnaşiki atl(1)g burhan (TY)kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnaşiki atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

→ 83 <süzük kærtgünç köñülin> yükünü inçe <tép tüzünler (B498)

(Temiz gönülle hürmet ederek şöyle desinler.)

süzük kærtgünç köñülin> yükünü inçe <tép tüzünler

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

süzük kærtgünç köñülin yükünü: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

inçe tęp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 84 yükünür m(e)n üç üdki ontın singar yertinçüde erigme burhanlar kutıña yükünür m(e)n ratnaşiki atl(1)g burhan kutıña yükünür m(e)n ratnadivaçi atl(1)g <burhan> kutıña yükünür m(e)n suvarnadivaçi atl(1)g burhan kutıña yükünürm(e)n pr(a)bn(a)koşi atl(1)g <burhan> kutıña yükünür m(e)n <ratnaçandari> atl(1)g burhan kutıña dipangkari atl(1)g burhan <kutıña> yükünür m(e)n m(a)hadivaçi atl(1)g

<burhan> kutiṇa yūkūnūr m(e)n <akṣobi atl(1)g> burhan kutiṇa ratnanimiti atl(1)g
burhan <kutiṇa> yūkūnūr m(e)n abita atl(1)g <burhan> kutiṇa <ḍuṇṭubaṣ(u)vari atl(1)g
<burhan kutiṇa> yūkūnūr m(e)n somadivaçi <atl(1)g bodis(a)t(a)v> kutiṇa yūkūnūr
m(e)n <kañçanaprabi> atl(1)g bodits(a)t(a)v kutiṇa kañçanakoṣi atl(1)g bodis(a)t(a)v
kutiṇa yūkūnūr m(e)n nirvao atl(1)g bodis(a)t(a)v kutiṇa yūkūnūr m(e)n darmautari
atl(1)g bodis(a)t(a)v kutiṇa yūkūnūr m(e)n somakeṣimi atl(1)g bodistv kutiṇa (B499-
B525)

(Üç zamanın on yönde(ki) dünyalarında var olan Budaların kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnaṣiki adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Suvarnadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Prabnakoṣi adlı Buda'nın kutu önünde hürmetle eğiliyorum. Ratnaçandari adlı Buda'nın kutuna, Dipangkari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Mahadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Akṣabi adlı Buda'nın kutuna, Ratnanimiti adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Abita adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Duntubaṣuvari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Somadivaçi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Kañçanaprabi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Kañçanakoṣi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Nirvao adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Darmautari adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Somakeṣimi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum.)

yūkūnūr m(e)n üç üdki ontin sīngar yērtinçüde erigme burhanlar kutiṇa yūkūnūr m(e)n

Y. Y.T. Y.

ratnaṣiki atl(1)g burhan kutiṇa yūkūnūr m(e)n ratnadivaçi atl(1)g <burhan> kutiṇa

Y.T. Y. Y.T.

yūkūnūr m(e)n suvarnadivaçi atl(1)g burhan kutiṇa yūkūnūr m(e)n pr(a)bn(a)koṣi

Y. Y.T. Y.

atl(1)g <burhan> kutiṇa yūkūnūr m(e)n <ratnaçandari> atl(1)g burhan kutiṇa

Y.T. Y.

dipangkari atl(1)g burhan <kutiṇa> yūkūnūr m(e)n m(a)hadivaçi atl(1)g <burhan>

Y. Y.

kutıña yükünür m(e)n <akşobi atlıg> burhan kutıña ratnanimiti atl(ı)g burhan <kutıña>

Y.T. Y. Y. Y.T.

yükünür m(e)n abita atl(ı)g <burhan> kutıña <duntubaş(u)vari atl(ı)g <burhan kutıña>

Y. Y.T.

yükünür m(e)n somadivaçi <atlıg bodis(a)t(a)v> kutıña yükünür m(e)n

Y. Y.T. Y.

<kançanaprabi> atl(ı)g bodits(a)t(a)v kutıña kançanakoşi atl(ı)g bodis(a)t(a)v kutıña

Y.T.

yükünür m(e)n nirvao atl(ı)g bodis(a)t(a)v kutıña yükünür m(e)n darmautari atl(ı)g

Y. Y.T. Y.

bodis(a)t(a)v kutıña yükünür m(e)n somakeşimi atl(ı)g bodistv kutıña

Y.T. Y. Y.T.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan ön dört basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

üç üdki ontın singlar yêrtinçüde erigme (S) burhanlar kutı (İ): Sıfat tamlaması

üç üdki ontın singlar yêrtinçüde erigme: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

üç üdki (S) ontın singlar yêrtinçü (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

ontın singlar (S) yêrtinçü (İ): Sıfat tamlaması

ontın singlar: Edat Grubu

burhanlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnaşiki atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaşiki atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
pr(a)bn(a)koşi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
pr(a)bn(a)koşi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnaçandari atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaçandari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
dipangkari atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
dipangkari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
m(a)hadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
m(a)hadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
akşobi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
akşobi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnanimiti atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnanimiti atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
abita atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
abita atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
đunđubaş(u)vari atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
đunđubaş(u)vari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
somadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
somadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
kañçanaprabi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
kañçanaprabi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
kañçanakoşi atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
kañçanakoşi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
nirvao atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
nirvao atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
darmautari atl(1)g burhan (TY) kutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması
darmautari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

somakeşimi atl(ı)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

somakeşimi atl(ı)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

somakeşimi atl(ı)g bodistv (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

somakeşimi atl(ı)g (S) bodistv (İ): Sıfat tamlaması

→ 85 yinçürü yükünüp bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar kutıña antada <basa d(a)r(a)ni> sözlep ötünür m(e)n Şirikini atl(ı)g t(e)ñri (B526-B529)

(Bütün Budalar (ve) Bodisatavların kutuna hürmetle eğilerek ondan sonra büyü söyleyip Şirikini adlı tanrıya arz ediyorum.)

yinçürü yükünüp bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar kutıña antada <basa d(a)r(a)ni>

Z.

Z.

sözlep ötünür m(e)n Şirikini atl(ı)g t(e)ñri

Z.

Y.

N.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yinçürü yükünüp bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar kutıña: Zarf fiil grubu

Y.

Y.T.

yinçür- (F) yükün- (F): Tekrar grubu

bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) burhanlar bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

burhanlar bodis(a)t(a)vlar: Edatsız bağlama grubu

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

d(a)r(a)ni sözlep: Zarf fiil grubu

N. Y.

şirikini atl(ı)g (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

→ **86** küsemış küsüşümin kanturdaçığ³⁶ kılmış işimin bütürteçig³⁷ dar(a)nisı bo erür
(B530-B532)

(Arzu etmiş olduklarımı yerine getirecek, yapmış olduğum işimi bitirecek olan büyüü budur.)

küsemış küsüşümin kanturdaçığ kılmış işimin bütürteçig dar(a)nisı bo erür

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küsemış küsüşümin kanturdaçığ (TY) kılmış işimin bütürteçig (TY) dar(a)nisı (TN):

Belirtili isim tamlaması

küsemış küsüşümin kanturdaçı: Sıfat fiil grubu

N. Y.

küsemış küsüşüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsemış (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

kılmış işimin bütürteçı: Sıfat fiil grubu

N. Y.

kılmış işim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

³⁶ Bu kelimelerde kullanılan +g eki bir ng ~ g nöbetleşmesi örneği olup ilgi halini temsil etmektedir.

³⁷ Bu kelimelerde kullanılan +g eki bir ng ~ g nöbetleşmesi örneği olup ilgi halini temsil etmektedir.

kılmış (S) iş (İ): Sıfat tamlaması

bo (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 87 <açı kötrülmüş> ayakka tegimlig <t(e)ñrim birök> kim kayu kişi bo kut<lug d(a)r(a)nig> sözleyü meni okıyu tegin<mişte m(e)n> ötrü olarnıñ ötüglerin eşidip <olarka yakın barıp> küsemış küsüş<lerin kanturgay m(e)n> (B541-B546)

(Adı yüceltilmiş, saygıdeğer Tanrım, her kim hangi kişi bu kutlu büyüü söyleyerek beni zikrettiğinde ben sonra onların dileklerini işidip onlara yaklaşıp isteklerini yerine getireceğim.)

<açı kötrülmüş> ayakka tegimlig <t(e)ñrim birök> kim kayu kişi bo kut<lug

CDU.

d(a)r(a)nig> sözleyü meni okıyu tegin<mişte m(e)n> ötrü olarnıñ ötüglerin eşidip

Z.

Ö.

Z.

Z.

<olarka yakın barıp> küsemış küsüş<lerin kanturgay m(e)n>

Z.

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

açı kötrülmüş ayakka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

açı kötrülmüş (S) ayakka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayakka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

açı kötrülmüş: İsnat grubu

ayakka tegimlig: Yönelme grubu

birök kim kayu kişi bo kutlug d(a)r(a)nig sözleyü meni okıyu teginmişte: Zarf fiil

CDU.

Ö.

Z.

N.

Y.

grubu

kayu (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

bo kutlug d(a)r(a)nig sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo (S) kutlug d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

kutlug (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

okıyu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

olarınıñ ötüglerin eşidip: Zarf fiil grubu

N. Y.

olarınıñ (TY) ötügleri (TN): Belirtili isim tamlaması

olarka yakın barıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

yakın (İ) bar- (YF): Birleşik fiil grubu

küsemiş küsüşleri: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

küsemiş (S) küsüşler (İ): Sıfat tamlaması

→ **88** atı kötrül<miş ayagka tegimlig> t(e)ñrim bo <d(a)r(a)ni erser abijik> kılmakl(ı)g pađ(a)k <ol sidi tégme> iş küdöküg <odgurak> bütürdeçi padak ol köni kértü padak ol ezügsüz 'igidsiz padak ol tüzülmekke tegürdeçi köni yorig ol alku tnl(ı)g oğlanlarınñ köni oñaru edgü yıldıızların öritdeçi tözi tüpi erür (B547-B557)

(Adı yüceltilmiş, saygıdeğer Tanrım, bu büyü ise kutsal şiiirdir. Sihir denen uğraşı kesinlikle bitirecek şiiirdir. Doğru şiiirdir. Yalansız şiiirdir. Düzelmeye ulaştırarak doğru yoldur. Bütün canlıların doğru iyi köklerini yükseltecek olan özüdür.)

atı kötrül<miş ayagka tegimlig> t(e)ñrim bo <d(a)r(a)ni erser abijik> kılmakl(ı)g

CDU. Ö. CDU.

pad(a)k <ol sidi tégme> iş küdöküg <odgurak> bütürdeçi padak ol köni kértü padak ol

Y. Y. Y.

ezügsüz 'igidsiz padak ol tüzülmekke tegürdeçi köni yorig ol alku tnl(ı)g oğlanlarınñ

Y. Y.

köni oñaru edgü yıldıızların öritdeçi tözi tüpi erür

Ö.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre isim cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan altı basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

abijik kılmakl(ı)g (S) pağ(a)k (İ): Sıfat tamlaması

abijik (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

siđi tégme iş küdöküg oğgurak bütürdeçi (S) padak (İ): Sıfat tamlaması

siđi tégme iş küdöküg oğgurak bütürdeçi: Sıfat fiil grubu

N.

Z.

Y.

siđi tégme (S) iş küdök (İ): Sıfat tamlaması

siđi tégme: Sıfat fiil grubu

N. Y.

iş (İ) küdök (İ): Tekrar grubu

köni kértü (S) padak (İ): Sıfat tamlaması

köni (İ) kértü (İ): Tekrar grubu

ezügsüz 'igidsiz (S) padak (İ): Sıfat tamlaması

ezügsüz (İ)'igidsiz (İ): Tekrar grubu

tüzülmekke tegürdeçi (S) köni yorıg (İ): Sıfat tamlaması

tüzülmekke tegürdeçi: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

köni (S) yorığ (İ): Sıfat tamlaması

alku tınl(ı)g oğlanlarının köni oñaru edgü yıldıızların öritdeçi: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

alku tınl(ı)g oğlanlarının (TY) köni oñaru edgü yıldıızları (TN): Belirtili isim tamlaması

alku (S) tınl(ı)g oğlanları (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)g oğlanları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tınl(ı)g (İ) oğlan (İ): Tekrar grubu

köni oñaru (S) edgü yıldıızlar (İ): Sıfat tamlaması

köni (İ) oñaru (İ): Tekrar grubu

edgü (S) yıldıız (İ): Sıfat tamlaması

tözi tüpi (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

tözi tüpi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

töz (İ) tüp (İ): Tekrar grubu

→ 89 anın kimler birök bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı sakınsarlar aşnuça yėti kün <yėti tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp arıg baçaп таңда erte tal çıbıkın таңçulap tişin arıtıp ağızın yunzun>(B557-B559)

(Bundan dolayı her kim bu büyüyü söylemek için, tutmak için düşünse önce yedi gün yedi gece sekiz esas oruç arınmasını kabul edip temiz oruç tutup sabah erkenden çubuk çiğneyip dişini temizleyerek ağızını yıkasın.)

anın kimler birök bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı sakınsarlar aşnuça yėti kün <yėti

Z.

tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp arıg baçaп таңда erte tal çıbıkın таңçulap tişin

Z.

Z.

Z.

Z.

arıtıp ağızın yunzun>

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

anın kimler birök bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı sakınsarlar: Şart unsuru

Z. Ö. CDU. Z. Y.

Kelime Grupları:

bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı: Sıfat fiil grubu

N. Y. Y.

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

aşnuça yėti kün yėti tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp: Zarf fiil grubu

Z. Z. N. Y.

yėti (S) kün (İ): Sıfat tamlaması

yėti (S) tün (İ): Sıfat tamlaması

sekiz tözün baçağ (TY) çahşap(u)tı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sekiz tözün (S) baçağ (İ): Sıfat tamlaması

sekiz (S) tözün (İ): Sıfat tamlaması

arığ baçağ Zarf fiil grubu

Z. Y.

tañda (İ) erte (İ): Tekrar grubu

tal çıbıkın tañçulap: Zarf fiil grubu

N. Y.

tal (İ) çıbık (İ): Tekrar grubu

tişin arıtıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

tişi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agızı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ 90 burhan kutıña yükünür m(e)n ratna<şiki atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n ratna<divaçi atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n <suvarnadivaçi atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n <prabnakoşi atlıg> burhan kutınga yükünür m(e)n <ratnaçandari atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n dipankari <atlıg> burhan kutıña m(a)had(i)vaçi atl(ı)g burhan kutıña akşobi atl(ı)g burhan kutıña ratnanimiti atl(ı)g burhan kutıña abita atl(ı)g burhan kutıña <yükünür> m(e)n duntupaşvari atl(ı)g burhan kutıña <yükünür men> (B560-B571)

(Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnaşiki adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Suvarnadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Prabnakoşi adlı Buda'nın kutu önünde hürmetle eğiliyorum. Ratnaçandari adlı Buda'nın kutuna, Dipankari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Mahadivaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Akşabi adlı Buda'nın kutuna, Ratnanimiti adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Abita adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Duntubaşvari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum.)

burhan kutıña yükünür m(e)n ratna<şiki atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n

Y.T. Y. Y.T. Y.

ratna<divaçi atlıg> burhan kutıña yükünür m(e)n <suvarnadivaçi atlıg> burhan kutıña

Y.T. Y. Y.T.

yükünür m(e)n <prabnakoşi atlıg> burhan kutınga yükünür m(e)n <ratnaçandari atlıg>

Y. Y.T. Y.

burhan kutıña yükünür m(e)n dipankari <atlıg> burhan kutıña m(a)had(i)vaçi atl(ı)g

Y.T. Y. Y.T.

burhan kutıña akşobi atl(ı)g burhan kutıña ratnanimiti atl(ı)g burhan kutıña abita atl(ı)g

Y.T. Y.T. Y.T.

burhan kutıña <yükünür> m(e)n duntupaşvari atl(ı)g burhan kutıña <yükünür men>

Y.T. Y. Y.T. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan sekiz basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

- burhanlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaşiki atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaşiki atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
prabnakoşi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
prabnakoşi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnaçandari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaçandari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
dipankari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
dipankari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
m(a)had(i)vaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
m(a)had(i)vaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
akşobi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
akşobi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnanimiti atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnanimiti atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
abita atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
abita atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

duntubpaşvari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

duntupaşvari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

→ 91 <ratnaşiki> atl(1)g burhan kutına <yükünür> m(e)n ratnadiyaçi atl(1)g burhan <kutına> yükünür m(e)n suvarnadiyaçi <atlıg burhan> kutına prabnakoşi atl(1)g burhan kutına yükünür m(e)n dipankari atl(1)g burhan kutına <yükünür men> m(a)hadivaçi <atlıg burhan kutına yükünür men> akşobi atl(1)g <burhan> kutına yükünür m(e)n ratnanimiti atl(1)g burhan kutına yükünür m(e)n abita atl(1)g burhan kutına yükünür m(e)n <duntubaşuvari> atl(1)g burhan kutına yükünür m(e)n somadiyaçi atl(1)g bodis(a)t(a)v kutına yükünür m(e)n kañanaprabi atl(1)g bodis(a)t(a)v kutına yükünür m(e)n kañanakoşi atl(1)g bodis(a)t(a)v <kutına> yükünür m(e)n nirvau atl(1)g bodis(a)t(a)v kutına yükünür m(e)n <darmautari> atl(1)g bodis(a)t(a)v kutına yükünür m(e)n somakeşimi atl(1)g bodis(a)t(a)v kutına <yükünür m(e)n> (B572-B596)

(Ratnaşiki adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Ratnadiyaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Suvarnadiyaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Prabnakoşi adlı Buda'nın kutu önünde hürmetle eğiliyorum. Ratnaçandari adlı Buda'nın kutuna, Dipankari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Mahadiyaçi adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Akşabi adlı Buda'nın kutuna, Ratnanimiti adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Abita adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Duntubaşuvari adlı Buda'nın kutuna hürmetle eğiliyorum. Somadiyaçi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Kañanaprabi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Kañanakoşi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Nirvao adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Darmautari adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum. Somakeşimi adlı Bodisatav'ın kutuna hürmetle eğiliyorum.)

<ratnaşiki> atl(1)g burhan kutına <yükünür> m(e)n ratnadiyaçi atl(1)g burhan <kutına>

Y.T.

Y.

Y.T.

yükünür m(e)n suvarnadiyaçi <atlıg burhan> kutına prabnakoşi atl(1)g burhan kutına

Y.

Y.T.

Y.T.

yükünür m(e)n dipankari atl(1)g burhan kutıña <yükünür men> m(a)hadivaçi <atlıg

Y. Y.T. Y.

burhan kutıña yükünür men> akşobi atl(1)g <burhan> kutıña yükünür m(e)n

Y.T. Y. Y.T. Y.

ratnanimiti atl(1)g burhan kutıña yükünür m(e)n abita atl(1)g burhan kutıña yükünür

Y.T. Y. Y.T.

m(e)n <duntubaşuvári> atl(1)g burhan kutıña yükünür m(e)n somadivaçi atl(1)g

Y. Y.T. Y.

bodis(a)t(a)v kutıña yükünür m(e)n kañçanaprabi atl(1)g bodis(a)t(a)v kutıña yükünür

Y.T. Y. Y.T.

m(e)n kañçanakoşi atl(1)g bodis(a)t(a)v <kutıña> yükünür m(e)n nirvau atl(1)g

Y. Y.T. Y.

bodis(a)t(a)v kutıña yükünür m(e)n <darmautari> atl(1)g bodis(a)t(a)v kutıña yükünür

Y.T. Y. Y.T.

m(e)n somakeşimi atl(1)g bodis(a)t(a)v kutıña <yükünür m(e)n>

Y. Y.T. Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan on beş basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

burhanlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnaşiki atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnaşiki atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

ratnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ratnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
suvarnadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
prabnakoşi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
prabnakoşi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnaçandari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnaçandari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
dipankari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
dipankari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
m(a)had(i)vaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
m(a)had(i)vaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
akşobi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
akşobi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
ratnanimiti atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ratnanimiti atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
abita atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
abita atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
duntubaşuvari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
duntubaşuvari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
somadivaçi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
somadivaçi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
kañanaprabi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
kañanaprabi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
kañanakoşi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
kañanakoşi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
nirvau atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
nirvau atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
darmauñari atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
darmauñari atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
somakeşimi atl(1)g burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
somakeşimi atl(1)g (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

→ 92 yinçürü töpün yükünüp bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar <kutuña antada basa d(a)r(a)ni sözlep> ötünür m(e)n okıyur <şirikini> atl(ı)g kut t(e)ñrisin (B596-B600)

(*Bütün Budalar (ve) Bodisatavların kutuna baş eğerek secde edip ondan sonra büyü söyleyerek Şirikini adlı kut tanrısını zikrediyorum.*)

yinçürü töpün yükünüp bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar <kutuña antada basa

Z.

Z.

d(a)r(a)ni sözlep> ötünür m(e)n <okıyur> şirikini atl(ı)g <kut> t(e)ñri<sin>

Z.

Y.

N.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar kutuña yinçürü töpün yükünüp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

yinçür- (F) töpün yükün- (F): Tekrar grubu

töpün (İ) yükün- (YF): Birleşik fiil grubu

bo kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) kamag burhanlar bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) burhanlar bodis(a)t(a)vlar (İ): Sıfat tamlaması

burhanlar bodis(a)t(a)vlar: Edatsız bağlama grubu

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

d(a)r(a)ni sözlep: Zarf fiil grubu

N.

Y.

şirikini atl(ı)g (S) kut t(e)ñrisi (İ): Sıfat tamlaması

kut (TY) t(e)nrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ötün- (F) okı- (F): Tekrar grubu

→ **93** <küsemiş> küsüşümin kanturdaçığ kılmış işimin bütürteçig dar(a)nisi <bo> erür (B601-B612)

(Arzu etmiş olduklarımı yerine getirecek olan, yapmış olduğum işimi bitirecek olan büyü budur.)

<küsemiş> küsüşümin kanturdaçığ kılmış işimin bütürteçig dar(a)nisi <bo> erür

Ö.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küsemiş küsüşümin kanturdaçığ (TY) kılmış işimin bütürteçig (TY) dar(a)nisi (TN):
Belirtili isim tamlaması

küsemiş küsüşümin kanturdaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

küsemiş küsüşüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsemiş (S) küş (İ): Sıfat tamlaması

kılmış işimin bütürteçi: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

kılmış işim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kılmış (S) iş (İ): Sıfat tamlaması

bo (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 94 atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim birök kim kayu kişi bo kutlug d(a)r(a)nig sözleyü meni okıyu teginmişte m(e)n olarnıñ ötrü <ötüglerin> eşidip olarka yakın barıp küsemiş küsüşlerin <kanturgay m(e)n> (B613-B619)

(Adı yüceltilmiş, saygıdeğer Tanrım, her kim bu kutlu büyüü söyleyerek beni zikrettiğinde ben sonra onların dileklerini işitip onlara yaklaşıp arzu etmiş oldukları isteklerini yerine getireceğim.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim birök kim kayu kişi bo kutlug d(a)r(a)nig

CDU.

sözleyü meni okıyu teginmişte m(e)n ötrü olarnıñ <ötüglerin> eşidip olarka yakın

Z. Ö. Z.

barıp küsemiş küsüşlerin <kanturgay m(e)n>

Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

birök kim kayu kişi bo kutlug d(a)r(a)nig sözleyü meni okıyu teginmişte: Zarf fiil

CDU. Ö. Z. N. Y.

grubu

kayu (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

bo kutlug d(a)r(a)nig sözleyü: Zarf fiil grubu

N. Y.

bo (S) kutlug d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

kutlug (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

okıyu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

olarının ötüglerin eşidip: Zarf fiil grubu

N. Y.

olarının (TY) ötügleri (TN): Belirtili isim tamlaması

olarka yakın barıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

yakın (İ) bar- (YF): Birleşik fiil grubu

küsemiş küsüşleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsemiş (S) küsüşler (İ): Sıfat tamlaması

→ **95** atı <kötrülmüş ayakka> tegimlig t(e)ñrim bo d(a)r(a)ni <erser> abijik kılmaklıg p(a)dak ol sidi tégme iş ködügüg odgurak bütürdeçi p(a)dak ol ezügsüz igidsiz <padak ol> tüzülmekke tegürdeçi köni yorıg ol (B619-B625)

(Adı yüceltilmiş, saygıdeğer Tanrım bu büyü kutsama şiidir. Sihir denen uğraşı kesinlikle bitirecek şiidir. Yalansız şiidir. Düzelmeğe ulaştıracak doğru yoldur.)

atı <kötrülmüş ayakka> tegimlig t(e)ñrim bod(a)r(a)ni <erser> abijik kılmakl(ı)g

CDU.

Ö.

CDU.

pad(a)k ol sidi tégme iş ködügüg odgurak bütürdeçi padak ol ezügsüz igidsiz <padak

Y.

Y.

ol> tüzülmekke tegürdeçi köni yorıg ol

Y.

Y

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan beş basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ņrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ņri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ņri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

abijik kılmaklıg (S) p(a)dak (İ): Sıfat tamlaması

abijik (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

sidi tégme iş ködügüg odgurak bütürdeçi (S) p(a)dak (İ): Sıfat tamlaması

sidi tégme iş ködügüg odgurak bütürdeçi: Sıfat fiil grubu

N.

Z.

Y.

sidi tégme (S) iş ködüg (İ): Sıfat tamlaması

sidi tégme: Sıfat fiil grubu

N. Y.

iş (İ) küdök (İ): Tekrar grubu

ezügsüz igidsiz (S) padak (İ): Sıfat tamlaması

ezügsüz (İ) igidsiz (İ): Tekrar grubu

tüzülmekke tegürdeçi (S) köni yorıg (İ): Sıfat tamlaması

tüzülmekke tegürdeçi: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

köni (S) yorıg (İ): Sıfat tamlaması

→ 96 <ötrü olarnıņ> okıyu <ötünmiş ötüglerin eşidip olarka> yakın <barıp küsemiş küşşlerin kanıurgay m(e)n> (B630-B632)

(Sonra onların zikretmiş oldukları arzlarını işitip onlara yaklaşıarak isteklerini yerine getireceğim.)

<ötürü olarnıñ> okıyu <ötünmiş ötüğlerin eşidip olarka> yakın <barıp küsemış

Z.

Z.

Z.

küsüşlerin kanturgay m(e)n>

N.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

olarnıñ okıyu ötünmiş ötüğlerin eşidip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

olarnıñ (TY) okıyu ötünmiş ötüğleri (TN): Belirtili isim tamlaması

ötünmiş ötüğler (İ): Sıfat tamlaması

olarka yakın barıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

yakın (İ) bar- (YF): Birleşik fiil grubu

küsemış küsüşleri: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

küsemış (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

→ 97 <anın kimler birök bo d(a)r(a)nıg sözlegeli tutgalı> sakınsarlar aşnuça yėti kün
<yėti tün sekiz tözün baçag çahşap(u)tın> alıp arıg baçap tañda érte <tal çıbıkın
tañçulap tişin> arıtıp ağızın yunzun (B635-B637)

(O sebeple her kim bu büüyü söylemek için, tutmak için düşünse öncelikle yedi gün
yedi gece sekiz asil oruç arınmasını (ahlaki temizliğini) kabul edip temiz orucu tutup
sabah erkenden dal çubukla dişini temizleyip ağızını yıkasın.)

<anın kimler birök bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı> sakınsarlar aşnuça yėti kün <yėti

Z.

tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın> alıp arıg baçağ tañda érte <tal çıbıkın tañçulap

Z.

Z.

Z.

Z.

tişin> arıtıp ağızın yunzun>

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

anın kimler birök bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı sakınsarlar: Şart unsuru

Z.

Ö. CDU.

Z.

Y.

Kelime Grupları:

bo dar(a)nig sözlegeli tutgalı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

Y.

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

aşnuça yėti kün yėti tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp: Zarf fiil grubu

Z.

Z.

N.

Y.

yėti (S) kün (İ): Sıfat tamlaması

yėti (S) tün (İ): Sıfat tamlaması

sekiz tözün baçağ (TY) çahşap(u)tı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sekiz tözün (S) baçağ (İ): Sıfat tamlaması

sekiz (S) tözün (İ): Sıfat tamlaması

arıg baçağ Zarf fiil grubu

Z. Y.

tañda (İ) érte (İ): Tekrar grubu

tal çıbıkın tañçulap: Zarf fiil grubu

N. Y.

tal (İ) çıbık (İ): Tekrar grubu

tişin arıtıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

tişi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agızı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ 98 antada burhanlarka tapıg udug <kılzun> kşanti kılıp yana <k(e)ntü özi üçün beş
ajun tnl(1)glar üçün kut> kolup buyan <evirzün> (B637-B640)

*(Ondan sonra Budalara ibadet etsin. Af dileyip kendi özü için beş dünyadaki canlılar
için kut dileyip sevap yönlendirsin.)*

antada burhanlarka tapıg udug <kılzun> kşanti kılıp yana <k(e)ntü özi üçün beş ajun

Z. Y.T. Y. Z. Z.

tnl(1)glar üçün kut> kolup buyan <evirzün>

Z. N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

kşanti (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

k(e)ntü özi için beş ajun tınl(1)glar için kut kolup: Zarf fiil grubu

Z.

Z.

Y.

k(e)ntü özi için: Edat grubu

k(e)ntü özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)ntü (İ) öz (İ): Tekrar grubu

beş ajun tınl(1)glar için: Edat grubu

beş ajun (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

beş (S) ajun (İ): Sıfat tamlaması

kut (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **99** şenremde ud mayakın <suvap mandal kılıp çıntan tütsüg köyürüp tapıg udug kılzun> (B641)

(Manastırda sığır gübresiyle sıvayıp bir daire oluşturup gerçek tütsü yakarak ibadet etsin.)

şenremde ud mayakın <suvap mandal kılıp çıntan tütsüg köyürüp tapıg udug kılzun

Y.T.

Z.

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ud mayakın suvap: Zarf fiil grubu

N.

Y.

ud (TY) mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

mañdal (İ) kıl (YF): Birleşik fiil grubu

çıntan tütsüg köyürüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

çıntan (S) tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **100** bir sutsig uz étip> yaratıp üzesinde pra <küşetiri salınturup mañdal otirasında urup> tegresinde hua yavışgu <tizip ötrü tēmin ök öñreki d(a)r(a)nig sözlezün> (B642-B643)

(Güzel bir taht yapıp üzerine gölgelik salındırıp (bunu) dairenin ortasına koyup çevresine çiçekler dizip sonra hemen az önceki büyüüyü söylesin.)

bir sutsig uz étip> yaratıp üzesinde pra <küşetiri salınturup mañdal otirasında urup>

Z. Z. Z.

tegresinde hua yavışgu <tizip ötrü tēmin ök öñreki d(a)r(a)nig sözlezün>

Z. Z. N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

uz bir sutsig étip yaratıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

ét- (F) yarat- (F): Tekrar grubu

uz (S) bir sutsi (İ): Sıfat tamlaması

bir (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

üzesinde pra küşetiri salınturup: Zarf fiil grubu

Y.T. N Y.

pra (İ) küşetiri (İ): Tekrar grubu

mandal otirasınta urup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

mandal (TY) otirası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tegresinde hua yavışgu tizip: Zarf fiil grubu

Y.T. N Y.

tegresi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

hua (İ) yavışgu (İ): Tekrar grubu

tèmin ök (S) öñreki d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

öñreki (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **101** mèni kelzün <tèp küsezün> (B644)

(Beni gelsin diyerek istesin.)

mèni kelzün <tèp küsezün>

N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kelzün tèp: Zarf fiil grubu

N. Y.

→ **102** ol ugurta <ol tözünler oğlınıñ bo evrişin körüp aña yakın kelip ol mandal kılmiş evniñ içinte> kirip ol sutsite <olurup anıñ tapıgın udugın alı tegingey m(e)n> (B645-B646)

(O zaman o asiller oğlunun bu çabalarını görüp ona yaklaşarak o daire kılmiş (olduğu) evinin içine girip o tahtta oturarak onun ibadetini kabul edeceğim.)

ol ugurta <ol tözünler oğlınıñ bo evrişin körüp aña yakın kelip ol mandal kılmiş evniñ

Z.

Z.

Z.

içinte> kirip ol sutsite <olurup anıñ tapıgın udugın alı tegingey m(e)n

Z.

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) ugur (İ): Sıfat tamlaması

ol tözünler oğlınıñ bo evrişin körüp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

ol tözünler oğlınıñ (TY) bo evrişi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) tözünler oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) evriş (İ): Sıfat tamlaması

aña yakın kelip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

yakın (İ) kel- (YF): Birleşik fiil grubu

ol mandal kılmiş evniñ içinte kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol mandal kılmış evniñ (TY) içi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) mandal kılmış ev (İ): Sıfat tamlaması

mandal kılmış (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ol sutsite olurup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

anıñ (TY) tapıgı udugı (TN): İyelik grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

alı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **103** ötrü antada kên <ol kişi tülinte meni körgeli bolgay> (B647)

(Ondan sonra o kişi rüyasında beni görebilecek.)

ötrü antada kên <ol kişi tülinte meni körgeli bolgay>

Z. Z. Ö. Y.T. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) kên (ÇE): Edat grubu

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

tüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

körgeli (F) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **103** <m(e)n ne törlüg> tilekin k(e)rgekin tükel <ayıtıp eđ tavar ağı barım altun kümüş koyn> yılkı ı tarıg aş içgü <ton kedim üze küşüşlerig kançuru> tegingey m(e)n (B648-B650)

(Ben ne türlü ihtiyacı (varsa) hepsini söyleyip mal mülk, varlık, altın, gümüş, sürü, ekin, yiyecek içecek, giysi ile ilgili isteklerini yerine getireceğim.)

m(e)n ne törlüg> tilekin k(e)rgekin tükel <ayıtıp eđ tavar ağı barım altun kümüş koyn>

Ö.

Z.

yılkı ı tarıg aş içgü <ton kedim üze küşüşlerig kançuru> tegingey m(e)n

N.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ne törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp: Zarf fiil grubu

N.

Z. Y.

ne törlüg tileki k(e)rgeki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ne törlüg (S) tilek k(e)rgek (İ): Sıfat tamlaması

ne (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

tilek (İ) k(e)rgek (İ): Tekrar grubu

eđ tavar ağı barım altun kümüş koyn yılkı ı tarıg aş içgü ton kedim **üze** küşüşler:

Bağlama grubu

eđ (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

ağı (İ) barım (İ): Tekrar grubu

altun (İ) kümüş (İ): Tekrar grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

ton (İ) kedim (İ): Tekrar grubu

kançuru (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **104** kaçan <birök ol tözünler oğlu bo> montag tüşke utlıka <tegserler ol bulmuş kazganmışlarının ülüşi> üze aşnu üç erdinike <tapıg udug ağır ayag kılzun> (B650-B652)

(*Ne zaman ki bu asiller oğlu bunun gibi bir sonuca ulaşırsa o bulmuş kazanmış oldukları için önce üç mücevhere hizmet (etsin) büyük saygı göstereyin.*)

kaçan <birök ol tözünler oğlu bo>montag tüşke utlıka <tegserler ol bulmuş

Z.

kazganmışlarının ülüşi> üze aşnu üç erdinike <tapıg udug ağır ayag kılzun>

Z.

Z.

Y.T.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kaçan birök ol tözünler oğlu bo montag tüşke utlıka tegserler: Şart unsuru

Z. CDU.

Ö.

Y.T.

Y.

Kelime Grupları:

ol (S) tözünler oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo montag (S) tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ol bulmuş kazanmışlarının ülüşi üye: Edat grubu

ol (S) bulmuş kazanmışlarının ülüşi (İ): Sıfat tamlaması

bulmuş kazanmışlarının (TY) ülüşi (TN): Belirtili isim tamlaması

bulmuş kazanmışları: Tamlanı düşmüş iyelik grubu

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) ağır ayag (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu

→ 105 aş içgüg satıp anıñ satıgı <üze yana üç erdinig ayazunlar> (B652-B653)

(Yiyecek ve içeceği satıp onun satışı ile yine üç mücevher(e) saygı gösterversinler.)

aş içgüg satıp anıñ satıgı <üze yana üç erdinig ayazunlar>

Z. Z. Z. N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

aş içgüg satıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

anıñ satıgı üye: Edat grubu

anıñ (TY) satıgı (TN): Belirtili isim tamlaması

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

→ 106 aşnuça yêti kün yêti tün sekiz tözün baçag çahşap(u)tın alıp arıg baçap tañda
erte tal çıbıkın tañçulap tişin arıtıp agızın yunzun antada basa yıdın yıparın hua
yavişgun burhanlarka tapıg udug kılzunlar k(e)ntü kılmış ayıg kılınçın aç a yada kşanti
kılıp yana k(e)ntü et'özi üçün beş ajun tınl(1)glar üçün kut kolup buyan evirzün bir arıg
evde azu ar(a)nyadan seşremde ud mayakın suvap mandal kılıp çıntan tütsüg köyürüp
tapıg udag kılzun bir sutsig uz étip yaratıp üzesinte pra küşetri salınturup mandal
otirasınta urup tegresinte hua yavişgu tizip ötrü tēmin ök öñreki d(a)r(a)nig sözlezün
meni kelzün tēp küsezün ötrü m(e)n ol ugurta ol tözünler oglınıñ bo évrişin körüp aña
yakın kelip ol mandal kılmış evniñ içinte kirip ol sutside olurup anıñ tapıgın udugın
alı tegingey m(e)n ötrü antada kēn ol kişi tülinte mēni körgeli bolgay törlüg tilekin
k(e)rgekin tükel ayıtıp ed tavar agı barım altun kümüş koyn yılık ı tarıg aş içgü ton
kedim üze küşşlerig barça kanturu tegingey m(e)n kaçan birök ol tözünler oglı bo
montag tüşke utlıka tegserler ol bulmış kazğaşlarınñ érüşi üze aşnu üç erdinike tapıg
udug ağır ayag kılzun maña yme ançulayu ok tapıznun udunzun maña tapıg udug
kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg satıp anıñ satıgı üze yana üç erdinig ayazun
agırlazunlar ötrü m(e)n ürüg uzatı bo kişig küyü küzetü tutup ne k(e)rgekin egsük

k(e)rgek kılmagay m(e)n inçip az saran köñül turgurguluk ermez üdün üdün yokka

çığayka buşı bėrzünürüg uzatı bo nom erdinig okıtıp tapıgın udugın üzmedin kılmış

buyanın burhan kutıña evirzünler ötrü t(e)rk üdün kutrulmak edgüke teggeyler t(e)ñrim

tėp ötünti (B654-B706)

Z. Y.

(Öncelikle yedi gün yedi gece sekiz asil oruç arınmasını (ahlaki temizliğini) kabul edip temiz oruç tutup erken tan vaktinden sonra çubuk çiğneyerek dişini temizleyip ağzını yıkasın. Ondan sonra güzel kokularla, çiçeklerle Budalara ibadet etsinler. Kendi işlemiş olduğu kötü amelini açıklayarak af dileyip kendi özü için beş dünyadaki canlılar için kut dileyip sevap yönlendirsin. Bir temiz evde veya ormanlık alandaki manastırda sığır gübresiyle sıvayarak bir daire oluşturup gerçek tütsü yakarak ibadet etsin. İyice bir taht yapıp üzerine gölgelik salındırıp (bunu) dairenin ortasına koyup çevresine çiçekler dizip sonra hemen az önceki büyüüyü söylesin. Beni gelsin diyerek istesin. Sonra ben o zamanda o asiller oğlunun bu çabalarını görüp ona yaklaşarak o daire kılmış (olduğu) evinin içine girip oturarak onun hizmetini kabul edeceğim. Ondan sonra o kişi rüyasında beni görebilecek. Ne türlü ihtiyacı varsa hepsini söyleyip mal mülk, varlık, altın, gümüş, sürü, ekin, yiyecek içecek, giysi ile ilgili isteklerini tümüyle yerine getireceğim. Ne zaman ki o asiller oğlu bunun gibi bir sonuca ulaşsa o bulmuş kazanmış olduklarının pek çoğu için önce üç mücevhere hizmet (etsin) büyük saygı gösterecek. Bana da öylece ibadet etsin. Bana sundukları güzel koku, çiçek, yiyecek ve içeceği satıp onun satışı ile yine üç mücevher(e) saygı gösterecekler. Sonra ben bu kişiyi sürekli koruyup gözeterek hiçbir ihtiyacını eksik etmeyeceğim. Böylelikle gönül ihtiras (ve) cimrilik barındırmayacaktır. Zaman zaman fakire sadaka versin. Sürekli bu öğretiyi mücevherini okutup hizmetini kesmeden elde ettikleri sevabı Buda'nın kutuna yönlendirecekler. Sonra tez zamanda kurtuluşa iyiliğe ulaşacaklar Tanrım diye arz etti.)

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

aşnuça yėti kün yėti tün sekiz tözün baçag çahşap(u)tın alıp arıg baçap tañda

erte tal çıbıkın tañçulap tişin arıtıp agızın yunzun antada basa yıdın yıparın hua

N.

yavışgun burhanlarka tapıg udug kılzunlar k(e)ntü kılmış ayıg kılınçın aç a yada kşanti

N.

kılıp yana k(e)ntü et'özi üçün beş ajun tınl(ı)glar üçün kut kolup buyan evirzün bir arıg

N.

evde azu ar(a)nyadan seşremde ud mayakın suvap mandal kılıp çıntan tütsüg köyürüp

tapıg udag kılzun bir sutsig uz étip yaratıp üzesinte pra küşetri salınturup mandal

N.

otrasınta urup tegresinte hua yavışgu tizip ötrü tēmin ök öñreki d(a)r(a)nig sözlezün

N.

meni kelzün tēp küsezün ötrü m(e)n ol ugrta ol tözünler oglınıñ bo évrişin körüp aña

N.

yakın kelip ol mandal kılmış evniñ içinte kirip ol sutside olurup anıñ tapıgın udugın

alı tegingey m(e)n ötrü antada kēn ol kişi tülinte meni körgeli bolgay törlüg tilekin

N.

N.

k(e)rgekin tükel ayıtıp ed tavar agı barım altun kümüş koyn yılkı ı tarıg aş içgü ton

kedim üze küsüşlerig barça kanturu tegingey m(e)n kaçan birök ol tözünler oğlı bo

N.

montag tüşke utlıka tegserler ol bulmış kazgaşlarının érüşi üze aşnu üç erdinike tapıg

udug ağır ayag kılzun maña yme ançulayu ok tapıznun udunzun maña tapıg udug

N.

N.

kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg satıp anıñ satıgı üze yana üç erdinig ayazun

agırlazunlar ötrü m(e)n ürüg uzatı bo kişig küyü küzetü tutup ne k(e)rgekin egsük

N.

k(e)rgek kılmagay m(e)n inçip az saran köñül turgurguluk ermez üdün üdün yokka

N.

N.

çıgayka buşı bérzün ürüg uzatı bo nom erdinig okıtıp tapıgın udugın üzmedin kılmış

N.

buyanın burhan kutıña evirzünler ötrü t(e)rk üdün kutrulmak edgüke teggeyler t(e)ñrim

N.

N.

tèp

Y.

1. İç cümle:

aşnuça yèti kün yèti tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp arıg baçağ tañda érte tal

Z.

Z.

Z.

çıbıkın tañçulap tişin arıtıp ağızın yunzun

Z.

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

aşnuça yéti kün yéti tün sekiz tözün baçağ çahşap(u)tın alıp: Zarf fiil grubu

Z. Z. N. Y.

yéti (S) kün (İ): Sıfat tamlaması

yéti (S) tün (İ): Sıfat tamlaması

sekiz tözün baçağ (TY) çahşap(u)tı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sekiz tözün (S) baçağ (İ): Sıfat tamlaması

sekiz (S) tözün (İ): Sıfat tamlaması

arığ baçağ Zarf fiil grubu

Z. Y.

tañda (İ) érte (İ): Tekrar grubu

tal çıbıkın tañçulap: Zarf fiil grubu

N. Y.

tal (İ) çıbık (İ): Tekrar grubu

tişin arıtıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

tişi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agızı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

2. İç cümle:

antada basa yıdın yıparın hua yavışgun burhanlarka tapıg udug kılzunlar

Z. Z. Z. Y.T. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) basa (ÇE): Edat grubu

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu
hua (İ) yavışgu (İ): Tekrar grubu
taşığ udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu
taşığ (İ) udug (İ): Tekrar grubu

3. İç cümle:

k(e)ntü kılmış ayıg kılınçın aç a yada kşanti kılıp yana k(e)ntü et'özi üçün beş ajun

Z. Z. Z.

tınl(1)glar üçün kut kolup buyan evirzün

Z. N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(e)ntü kılmış ayıg kılınçın aç a yada: Zarf fiil grubu

N. Y.

k(e)ntü kılmış ayıg kılınç: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)ntü kılmış (S) ayıg kılınç (İ): Sıfat tamlaması

k(e)ntü kılmış: Sıfat fiil grubu

Ö. Y.

ayıg (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

aç- (F) yad- (F): Tekrar grubu

kşanti (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

k(e)ntü et'özi üçün beş ajun tınl(1)glar üçün kut kolup: Zarf fiil grubu

Z. Z. Y.

k(e)ntü et'özi üçün: Edat grubu

k(e)ntü et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bêş ajun tınl(1)glar üçün: Edat grubu

bêş ajun (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

bêş (S) ajun (İ): Sıfat tamlaması

kut- (İ) kol- (YF): Birleşik fiil grubu

4. İç cümle:

bir arıg evde azu ar(a)nyadan seşremde ud mayakın suvap mandal kılıp çıntan tütsüg

Y.T. CDU. Y.T. Z. Z.

köyürüp tapıg udug kılzun

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir (S) arıg ev (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

ud mayakın suvap: Zarf fiil grubu

N. Y.

ud (TY) mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

çıntan tütsüg köyürüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

çıntan (S) tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

5. İç cümle:

bir sutsig uz étip yaratıp úzesinte pra küşetri salınturup mandal otirasınta urup

Z.

Z.

Z.

tegresinte hua yavışgu tizip ötrü tēmin ök öñreki d(a)r(a)nig sözlezün

Z.

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir sutsig uz étip yaratıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

ét- (F) yarat- (F): Tekrar grubu

bir (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

úzesinte pra küşetri salınturup: Zarf fiil grubu

Y.T. N. Y.

pra (İ) küşetri (İ): Tekrar grubu

mandal otirasınta urup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

mandal (TY) otirası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tegresinde hua yavışgu tizip: Zarf fiil grubu

Y.T. N. Y.

hua (İ) yavışgu (İ): Tekrar grubu

tēmin ök (S) öñreki d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

öñreki (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

6. İç cümle:

meni kelzün tēp küsezün

N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kelzün tēp: Zarf fiil grubu

N. Y.

7. İç cümle:

ötrü m(e)n ol ugrta ol tözünler oğlınñ bo évrişin körüp aña yakın kelip ol mandal

Z. Ö. Z. Z. Z.

kılmış evniñ içinte kirip ol outside olurup anñ tapıgñ udugñ alı tegingey m(e)n

Z. Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) ugr (İ): Sıfat tamlaması

ol tözünler oğlınñ bo évrişin körüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol tözünler oğlınñ (TY) bo évrişi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) tözünler oğl (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğl (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) évriř (İ): Sıfat tamlaması

aña yakın kelip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

yakın (İ) kel- (YF): Birleşik fiil grubu

ol mandal kılmış evniñ içinte kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol mandal kılmış evniñ (TY) içi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) mandal kılmış ev (İ): Sıfat tamlaması

mandal kılmış (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ol outside olurup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

anıñ (TY) tapıgı udugı (TN): İyelik grubu

tapıg (İ) udugı (İ): Tekrar grubu

alı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

8. İç cümle:

ötrü antada kên ol kişi tülinte mênî körgeli bolgay

Z. Z. Ö. Y.T. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) kên (ÇE): Edat grubu

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

tüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

körgeli(F) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

9. İç cümle:

törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp ed tavar ağı barım altun kümüş koyn yılık 1 tarıg

Z.

aş içgü ton kedim üze küşüşlerig barça kanturu tegingey m(e)n

N. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

törlüg tileki k(e)rgeki: Tamlayıcı düşmüş iyelik grubu

törlüg (S) tilek k(e)rgek (İ): Sıfat tamlaması

tilek (İ) k(e)rgek (İ): Tekrar grubu

ed tavar ağı barım altun kümüş koyn yılık 1 tarıg aş içgü ton kedim **üze** küşüşler:
Bağlama grubu

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

ağı (İ) barım (İ): Tekrar grubu

altun (İ) kümüş (İ): Tekrar grubu

koyn (İ) yılık (İ): Tekrar grubu

1 (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

ton (İ) kedim (İ): Tekrar grubu

kanturu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

10. İç cümle:

kaçan birök ol tözünler oglı bo montag tüşke utlıka tegserler ol bulmış

Z.

kazgaşlarının êrüşi üze aşnu üç erdinike tapıg udug ağır ayag kılzun

Z. Z. Y.T. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kaçan birök ol tözünler oğlu bo montag tüşke utlıka tegserler: Şart unsuru

Z. CDU. Ö. Y.T. Y.

Kelime Grupları:

ol (S) tözünler oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo montag (S) tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ol bulmuş bulmuş kazgaşlarının êrüşi üze: Edat grubu

ol (S) bulmuş kazgaşlarının êrüşi (İ): Sıfat tamlaması

bulmuş kazgaşlarının (TY) êrüşi (TN): Belirtili isim tamlaması

bulmuş kazgaşları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) ağır ayag (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu

11. İç cümle:

maña yme ançulayu ok tapınzun udunzun

Y.T. CDU. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tapın- (F) udun- (F): Tekrar grubu

12. İç cümle:

maña tapıg udug kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg satıp anıñ satıgı üze yana üç

Z. Z. CDU.

erdinig ayazun ağırlazunlar

N. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

maña tapıg udug kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg satıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

maña tapıg udug kılmış (S) yıd yıpar (İ) hua çeçek (İ) aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

maña tapıg udug kılmış: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.
tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu
yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu
hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu
aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu
anıñ satıgı üze: Edat grubu
anıñ (TY) satıgı (TN): İyelik grubu
üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması
aya- (F) ağırla- (F): Tekrar grubu

13. İç cümle:

ötrü m(e)n ürüg uzatı bo kişig küyü küzetü tutup ne k(e)rgekin egsük k(e)rgek

Z. Ö. Z. N.

kılmagay m(e)n

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ürüg uzatı bo kişig küyü küzetü tutup: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

ürüg (İ) uzatı (İ): Tekrar grubu

bo (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

küyü küzetü (F) tut (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

ne k(e)rgeki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

egsük k(e)rgek (İ) kılma- (YF): Birleşik fiil grubu

14. İç cümle:

inçip az saran köñül turgurguluk ermez

Z. N. N. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

turgur- (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

15. İç cümle:

üdün üdün yokka çıgayka buşı bérzün

Z. Y.T. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

üdün (İ) üdün (İ): Tekrar grubu

yok (İ) çıgay (İ): Tekrar grubu

buşı (İ) bér- (YF): Birleşik fiil grubu

16. İç cümle:

ürüg uzatı bo nom erdinig okıtıp tapıgın udugın üzmedin kılmiş buyanın burhan kutıña

Z.

Z.

N.

Y.T.

evirzünler

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ürüg uzatı bo nom erdinig okıtıp: Zarf fiil grubu

Z.

N.

Y.

ürüg (İ) uzatı (İ): Tekrar grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

tapıgın udugın üzmedin: Zarf fiil grubu

N.

Y.

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

kılmış buyanı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kılmış (S) buyan (İ): Sıfat tamlaması

burhan (TY) kutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

17. İç cümle:

t(e)rk üdün kutrulmak edgüke teggeyler t(e)ğrim:

Z.

Y.T.

Y.

CDU.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(e)rk (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

kutrulmak edgü: Eksiz tamlama

t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **107** anta ötrü tük el bilge <t(e)ñri t(e)ñrisi burhan şirikini kut t(e)ñri hatununun bo montag ötügin eşidip öge alkayu inçe t ep y(a)rlıkadı> (B706)

(Ondan sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda kutlu Şirikini Tanrı hatununun bu dileğini işitip överek şöyle buyurdu.)

anta ötrü tük el bilge t(e)ñri t(e)ñrisi burhan şirikini kut t(e)ñri hatununun bo montag

Z. Ö.

ötügin eşidip öge alkayu inçe t ep y(a)rlıkadı

Z. Z. Z. Y.

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta ötrü: Edat grubu

tük el bilge (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ):Sıfat tamlaması

tük el (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ):Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtsiz isim tamlaması

şirikini kut t(e)ñri hatununun bo ötügin eşidip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

şirikini kut t(e)ñri hatunınıñ (TY) bo ötügi (TN): Belirtili isim tamlaması

şirikini kut t(e)ñri hatunı: Unvan grubu

kut t(e)ñri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

ög- (F) alka- (F): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **108** <k(e)ntü kılmış ayıg kılınçların açā> yada <kşanti> kılıp yana <k(e)ntü özi üçün> beş ajuñ tınl(ı)glar üçün <kut kolup> buyan evirzün (B707-709)

(Kendi işlemiş olduğu kötü amellerini açıklayarak af dileyip kendi özü için beş dünyadaki canlılar için kut dileyip sevap yönlendirsın.)

<k(e)ntü kılmış ayıg kılınçların açā> yada <kşanti> kılıp yana <k(e)ntü özi üçün> beş

Z.

Z.

Z.

ajuñ tınl(ı)glar üçün <kut kolup> buyan evirzün

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

k(e)ntü kılmış ayıg kılınçın açā yada: Zarf fiil grubu

N.

Y.

k(e)ntü kılmış ayıg kılınçı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)ntü kılmış (S) ayıg kılınç (İ): Sıfat tamlaması

k(e)ntü kılmış: Sıfat fiil grubu

Ö. Y.

ayıg (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

aç- (F) yad- (F): Tekrar grubu

kşanti (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

k(e)ntü özi için beş ajun tnl(1)glar için kut kolup: Zarf fiil grubu

Z. Z. Y.

k(e)ntü özi için: Edat grubu

k(e)ntü özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

k(e)ntü (İ) öz (İ): Tekrar grubu

beş ajun tnl(1)glar için: Edat grubu

beş ajun (S) tnl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

beş (S) ajun (İ): Sıfat tamlaması

kut (İ) kolun- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **109** bir arıg <evte azu ar(a)nyadan> sengremde ud mayakın suvap <mandal kılı>p
<çıntan tütsüg köyürüp> tapıg udug kılzun (B709-B711)

(Bir temiz evde veya ormanlık alandaki manastırda sığır gübresiyle sıvayarak bir daire oluşturup gerçek tütsü yakarak ibadet etsin.)

bir arıg <evte azu ar(a)nyadan> segremde ud mayakın suvap <mandal kılı>p <çıntan

Y.T. CDU. Y.T. Z. Z.

tütsüg köyürüp> tapıg udug kılzun

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir (S) arıg ev (İ): Sıfat tamlaması

arıg (S) ev (İ): Sıfat tamlaması

ud mayakın suvap: Zarf fiil grubu

N. Y.

ud (TY) mayakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

çıntan tütsüg köyürüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

çıntan (S) tütsüg (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) kıl- (F): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **110** <bir sutsig uz étip> yaratıp üzesinte pra <küşetiri salınturup> mandal otirasınta urup <tegresinte hua yavışgu> tizip ötrü tēmin ök <öñreki d(a)r(a)nig> sözlezün (B711-B715)

(Güzel bir taht yapıp üzerine gölgelik salındırıp (bunu) dairenin ortasına koyup çevresine çiçekler dizip sonra hemen az önceki büyüüyü söylesin.)

<bir sutsig uz étip> yaratıp üzesinte pra <küşetri salınturup> mandal otirasınta urup

Z.

Z.

Z.

<tegresinte hua yavışgu> tizip ötrü tēmin ök <öñreki d(a)r(a)nig> sözlezün

Z.

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir sutsig uz étip yaratıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

ét- (F) yarat- (F): Tekrar grubu

bir (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

üzesinte pra küşetri salınturup: Zarf fiil grubu

Y.T. N Y.

pra (İ) küşetri (İ): Tekrar grubu

mandal otırasında urup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

mandal (TY) otırası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tegresinde hua yavışgu tizip: Zarf fiil grubu

Y.T. N Y.

hua (İ) yavışgu (İ): Tekrar grubu

tèmin ök (S) öñreki d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

öñreki (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **111** mèni kelzün <tèp küsezün> (B715)

(Beni gelsin diyerek istesin.)

mèni kelzün <tèp küsezün>

N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

İç cümle:

mèni kelzün

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kelzün tèt: Zarf fiil grubu

N. Y.

→ **112** ötrü m(e)n ol ugrta ol <tözünler oğlınıñ bo> evrişin körüp aña yakın <kelip ol mandal kılmış evniñ> içinte kirip sutsite olurup anıñ tapıgın udugın alı ı tegingey m(e)n (B716-B718)

(Sonra ben o zamanda o asiller oğlunun bu çabalarını görüp ona yaklaşarak o daire kılmış (olduğu) evin içine girip oturarak onun hizmetini kabul edeceğim.)

ötrü m(e)n ol ugrta ol <tözünler oğlınıñ bo> evrişin körüp aña yakın <kelip ol mandal

Z. Ö. Z. Z. Z.

kılmış evniñ> içinte kirip sutsite olurup anıñ tapıgın udugın alı ı tegingey m(e)n

Z. Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) ugur (İ): Sıfat tamlaması

ol tözünler oğlının bo evrişin körüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol tözünler oğlının (TY) bo evrişi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) tözünler oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) evriş (İ): Sıfat tamlaması

aña yakın kelip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

yakın (İ) kel- (YF): Birleşik fiil grubu

ol mandal kılmış evniñ içinte kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol mandal kılmış evniñ (TY) içi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) mandal kılmış ev (İ): Sıfat tamlaması

mandal kılmış (S) ev (İ): Sıfat Tamlaması

mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ol sutsite olurup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) sutsi (İ): Sıfat tamlaması

anıñ tapıgı udugı: İyelik grubu

tapıgı (İ) udug (İ): Tekrar grubu

alı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **113** ötrü antada kën ol kişi tülinte meni körgeli bolgay (B720-B721)

(Ondan sonra o kişi rüyasında beni görebilecek.)

ötrü antada kën ol kişi tülinte meni körgeli bolgay

Z. Z. Ö. Y.T. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

antada (İ) kên (ÇE): Edat grubu

ol (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

tüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kör- (F) bol- (YF): Birleşil fiil grubu

→ **114** ne törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp ed tavar agı barım altun kümüş koyn yılkı 1 tarıg aş içgü ton kedim üze küşüşlerig kanturu tegingey (B721-B726)

(Ne türlü ihtiyacı (varsa) hepsini söyleyip mal mülk, varlık, altın, gümüş, sürü, ekin, yiyecek içecek, giysi ile ilgili olan isteklerini yerine getireceğim.)

ne törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp ed tavar agı barım altun kümüş koyn yılkı 1

Z.

tarıg aş içgü ton kedim üze küşüşlerig kanturu tegingey m(e)n

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

törlüg tilekin k(e)rgekin tükel ayıtıp: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

törlüg (S) tilek k(e)rgek (İ): Sıfat tamlaması

tilek (İ) k(e)rgek (İ): Tekrar grubu

ed tavar agı barım altun kümüş koyn yılık ı tarıg aş içgü ton kedim **üze** küşüşler:

Bağlama grubu

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

agı (İ) barım (İ): Tekrar grubu

altun (İ) kümüş (İ): Tekrar grubu

koyn (İ) yılık (İ): Tekrar grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

ton (İ) kedim (İ): Tekrar grubu

kañturu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **115** kaçan birök ol tözünler oglı bo montag tüşke utlıka tegserler ol bulmuş kazganmış kazgaklarının erüşü üze aşnu üç erdinike tapıg udug ağır ayag kılzun (B726-B729)

(Ne zaman ki o asiller oglu bunun gibi bir sonuca ulaşsa o bulmuş kazanmış olduklarının pek çoğu için önce üç mücevhere büyük saygı göstere.)

kaçan birök ol tözünler oglı bo montag tüşke utlıka tegserler ol bulmuş kazgaklarının

Z.

erüşü üze aşnu üç erdinike tapıg udug ağır ayag kılzun

Z. Z. Y.T. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kaçan birök ol tözünler oğlu bo montag tüşke utlıka tegserler: Şart unsuru

Z. CDU. Ö. Y.T. Y.

Kelime Grupları:

ol (S) tözünler oğlu (İ): Sıfat tamlaması

tözünler (TY) oğlu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo montag (S) tüş utlı (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

ol bulmuş bulmuş kazgaklarının  rüşü  ze: Edat grubu

ol (S) bulmuş kazgaklarının  rüşü (İ): Sıfat tamlaması

bulmuş kazgaklarının (TY) rüşü (TN): Belirtili isim tamlaması

bulmuş kazgakları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

Üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

tapıg udug (İ) ağır ayag (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

ağır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu

→ **116** maņa yme ançulayu ok tapınzun udunzun (B730)

(Bana da öylece ibadet etsin.)

maņa yme ançulayu ok tapınzun udunzun

Y.T. CDU. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

tapın- (F) udun- (F): Tekrar grubu

→ 117 maña tapıg udug kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg <satıp anıñ satıgı üze yana üç erdinig ayazunlar> (B730-B731)

(Bana sundukları güzel koku, çiçek, yiyecek ve içeceği satıp onun satışı ile yine üç mücevher(e) saygı gösterebilirler.)

maña tapıg udug kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg <satıp anıñ satıgı üze yana üç

Z.

Z.

CDU.

erdinig ayazunlar>

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

maña tapıg udug kılmış yıd yıpar hua çeçek aş içgüg satıp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

maña tapıg udug kılmış (S) yıd yıpar (İ) hua çeçek (İ) aş içgü (İ): Sıfat tamlaması

maña tapıg udug kılmiş: Sıfat fiil grubu

Y.T. Y.

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

yıd (İ) yıpar (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

anıñ satıgı üze: Edat grubu

anıñ (TY) satıgı (TN): Belirtili isim tamlaması

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

→ **118** t(e)ñri t(e)ñrisi burhan şirikini kut t(e)ñri hatunınıñ bo ötügin eşidip öge alkayu inçe tęp y(a)rıkadı (B732-B735)

(Tanrılar Tanrısı Buda kutlu Şirikini Tanrı hatununun bu dileğini işitip överek şöyle buyurdu.)

t(e)ñri t(e)ñrisi burhan şirikini kut t(e)ñri hatunınıñ bo ötügin eşidip öge alkayu inçe

Ö.

Z.

Z.

tęp y(a)rıkadı

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

şirikini kut t(e)ñri hatunınıñ bo ötügin eşidip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

şirikini kut t(e)ñri hatunınıñ (TY) bo ötügi (TN): Belirtili isim tamlaması

şirikini kut t(e)ñri hatunı: Unvan grubu

kut t(e)ñri (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kut t(e)ñri: Eksiz tamlama

bo (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

ög- (F) alka- (F): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **119** edgü edgü kut t(e)ñri hatunıya özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıltaçı bo nom erdinig kēñürü yadılguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tēp y(a)rılıkadı (B735-B740)

(İyi iyi ey kutlu Tanrı hatunu! Kendine (ve) diğerlerine ikinci kez büyük fayda sağlayacak bu öğreti mücevherini bütünüyle yaymak için son derece gerekli arz ettin diye buyurdu.)

edgü edgü kut t(e)ñri hatunıya özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıltaçı bo nom

erdinig kēñürü yadılguluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tēp y(a)rılıkadı

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

edgü edgü kut t(e)ñri hatunıya özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıltaçı bo nom

erdinig kênürü yadılğuluk ertinü k(e)rgeklig ötüg ötüntün tēp

N.

Y.

1. İç cümle:

edgü edgü kut t(e)ñri hatunıya

Y.

CDU.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre isim cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

kut t(e)ñri (TY) hatunı(TN): Belirtisiz isim tamlaması

2. İç cümle:

özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıltaçı bo nom erdinig kênürü yadılğuluk ertinü

Z.

k(e)rgeklig ötüg ötüntün

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıлтаçı bo nom erdinig kênürü yadılğuluk: Sıfat

N.

Z.

Y.

fiil grubu

özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıлтаçı (S) bo nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

özke adınaguka êkidin ulug asıg tusu kıлтаçı: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Z.

Y.

ulug asıg tusu (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ulug (S) asıg tusu (İ): Sıfat tamlaması

asıg (İ) tusu (İ): Tekrar grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

ertiñü k(e)rgeklig ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

ertiñü (S) k(e)rgeklig ötüg (İ): Sıfat tamlaması

k(e)rgeklig (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

→ **120** altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(1)g nom bitigde vasundari atl(1)g yér hatunı ötüg ötünmek atl(1)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük <<erür>> (B741-B744)

(Altun renkli, parıltılı her şeyden yüce öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Vasundari adlı yer hatunu(nun) arz etmesi adlı on sekizinci bölümdür.)

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(1)g nom bitigde vasundari

Y.T.

atl(1)g yér hatunı ötüg ötünmek atl(1)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük <<erür>>

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom èligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom èligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) èligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek atl(ı)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek atl(ı)g (S) sekiz y(è)g(i)rminç bölük (İ): Sıfat tamlaması

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek: İsim fiil grubu

N.

Y.

vasundari atl(ı)g (S) yèr hatunı (İ): Sıfat tamlaması

yèr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ötüg (İ) ötü- (YF): Birleşik fiil grubu

sekiz y(è)g(i)rminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

sekiz y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

→ **121** ol üdüñ vasundari atl(ı)g yèr hatunı ol kuvrag arasınıta erür erti (B745-B746)

(O zaman Vasundari yer hatunu o cemaat arasında bulunuyordu.)

ol üdüñ vasundari atl(ı)g yèr hatunı ol kuvrag arasınıta erür erti

Z.

Ö.

Y.T.

Y.

Bu cümle;

olurmuş orunıntın örü turup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

olurmuş orunu: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olurmuş (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

örü (F) tur- (YF): Birleşik fiil grubu

ayasın kavşurup: Zarf fiil grubu

N. Y.

ayası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **123** atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo közünür üdte ap yme kēn keligme üdlerte kayu kayu kentlerde suzaklarta éligler begler ordusınta karşısınta ar(a)nyadan orunlarda taglarda arıglarda bar erser m(e)n ötrü ol orunlarka barıp ağır ayag tapıg udug kılıp küyü küzetü tegingey m(e)n (B749-B761)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım bu altın renkli, parlak ışıklı her zaman yüceltilmiş olan öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevheri hem bu şimdiki zamanda hem de sonra gelen zamanlarda hangi kentlerde, köylerde, beyler sarayında, ormanlık yerlerde, dağlarda çalılıklarda var ise ben o yerlere gidip büyük bir saygıyla hizmet edip koruyup gözeteceğim.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda

CDU.

kötrülmüş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo közünür üdte ap yme kēn keligme üdlerte

kayu kayu kentlerde suzaklarta éligler begler ordusınta karşısınta ar(a)nyadan

orunlarda taglarda arıglarda bar erser m(e)n ötrü ol orunlarka barıp ağır ayag tapıg

Z. Ö. Z. Z.

udug kılıp küyü küzetü tegingey m(e)n

Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo

N.

közünür üdte ap yme kên keligme üdlerte kayu kayu kentlerde suzaklarda éligler begler

Z.

ordusınta karşısınta ar(a)nyadan orunlarda taglarda arıglarda bar erser m(e)n: Şart

Y.T.

Y.

unsuru

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmiş (S) ayagka tegimlig t(e)ñrim (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ñrim (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

bar- (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(ı)g nom erdini (İ):

Sıfat tamlaması

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmış nom êligi atl(ı)g (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmış (S) nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmış: Ayrılma grubu

nom (TY) êligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

ap bo közünür üdte **ap** yme kên keligme üdlerte: Bağlama grubu

bo (S) közünür üd (İ): Sıfat tamlaması

közünür (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

kên (S) keligme üdler (İ): Sıfat tamlaması

keligme (S) üdler (İ): Sıfat tamlaması

kayu kayu (S) kentlerde suzaklarda êligler begler ordusınta karşınta ar(a)nyadan

orunlarda taglarda arıglarda (İ): Sıfat tamlaması

kayu (İ) kayu (İ): Tekrar grubu

kentlerde suzaklarda êligler begler ordusınta karşınta ar(a)nyadan orunlarda taglarda

arıglarda: Edatsız bağlama grubu

êligler begler (TY) ordusı karşınta (TN): Belirtisiz isim tamlaması

êligler (İ) begler (İ): Tekrar grubu

ar(a)nyadan orun: Eksiz tamlama

ol orunlarka barıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) orunlar (İ): Sıfat tamlaması

agır ayag tapıg udug kılıp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

agır (İ) ayak (İ): Tekrar grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

küyü küzetü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

→ **124** birök kayu orunta bo nom erdinig nomlayur erser ol nomladaçı nomçınıñ aşan tüpinte barıp et'özümün körkitmedin nomçınıñ adakın töpüm üze kötürü tutup bo nom erdinig eşidü tıñlayu tegingey m(e)n (B761-B768)

(Eğer hangi yerde bu öğreti mücevheri vaaz ediliyorsa vaaz eden vaazcının ikamet ettiği tepeye varıp bedenimi göstermeden vaazcının ayağını tepem üzerine götürerek bu öğreti mücevherini dinleyeceğim.)

birök kayu orunta bo nom erdinig nomlayur erser ol nomladaçı nomçınıñ aşan tüpinte

Z.

barıp et'özümün körkitmedin nomçınıñ adakın töpüm üze kötürü tutup bo nom erdinig

Z.

Z.

Z.

N.

eşidü tıñlayu tegingey m(e)n

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kayu orunta bo nom erdinig nomlayur erser: Şart unsuru

CDU.

Y.T.

N.

Y.

Kelime Grupları:

kayu (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

nomlayu (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

ol nomladaçı nomçınıñ aşan tüpinte barıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol nomladaçı nomçınıñ (TY) aşan tüpi (TN): Belirtili isim tamlaması

ol (S) nomladaçı nomçı (İ): Sıfat tamlaması

nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

aşan (TY) tüpi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

et'özümün körkitmedin: Zarf fiil grubu

N. Y.

et'özüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomçınıñ adakın töpüm üze kötürü tutup: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

nomçınıñ (TY) adakı (TN): Belirtili isim tamlaması

töpüm üze: Edat grubu

töpüm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kötürü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

eşidü tıñlayu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

eşid- (F) tıñla- (F): Tekrar grubu

→ **125** bo nom erdinig eşidip nomlug aşka tok bolmakım üze çoğum yalınım ögrünçüm sevincim asılıp üstelip ötrü bo altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yétinçsiz yétiz yagız yér tatıgın üklitü kénjü<r>tü teginip tört taloy ügüz içinteki yérning toprakın yağlıg yumşak tarıglag yérlerin şılañ edgü kılı tegingey m(e)n (B768-B777)

(Bu öğreti mücevherini işitip kutsal yiyeceğe (öğretiye) doymam ile parlaklığım, sevincim çoğalıp sonra bu yüz altmış bin sekiz yoçan yetişilmez yağız dünya tadını iyice artırarak dört deniz içindeki yerin toprağını bereketli tarlalarını nemli kılacağım.)

bo nom erdinig eşidip nomlug aşka tok bolmakın üze çoğum yalınım ögrünçüm

Z.

sevincim asılıp üstelip ötrü bo altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yetinçsiz

Z.

Z.

yétiz yağız yér tatıgın üklitü kênü<r>tü teginip tört taloy ügüz içinteki yérning toprakın

Z.

yağlıg yumşak tarıglag yerlerin şılañ edgü kılı teginçey m(e)n

N.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdinig eşidip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

nomlug aşka tok bolmakın üze çoğum yalınım ögrünçüm sevincim asılıp üstelip: Zarf

Z.

N.

Y.

fiil grubu

nomlug aşka tok bolmakım üze: Edat grubu

nomlug aşka tok bolmakım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomlug aşka tok bolmak: İsim fiil grubu

Y.T.

Y.

nomlug (S) aş (İ): Sıfat tamlaması

tok- (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğum yalınım: Tamlayanu düşmüş iyelik grubu

çog (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

ögrünçüm sevincim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ögrünç (İ) sevinç (İ): Tekrar grubu

asıl- (F) üstel- (F): Tekrar grubu

bo altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yetinçsiz yetiz yagız yèr tatıgın üklitü

N.

kènjürtü teginip: Zarf fiil grubu

Z.

bo (S) altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yetinçsiz yetiz yagız yèr tatıgı (İ):

Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan (S) kalın yetinçsiz yetiz yagız yèr tatıgı (İ):

Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ (S) yoçan (İ): Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ: Sayı grubu

altı y(è)g(i)rmi (S) tümen (İ): Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

sekiz (S) miñ (İ): Sıfat tamlaması

kalın yetinçsiz yetiz yagız yèr (TN) tatıgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üklitü kènjürtü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

üklit- (F) kènjürt- (F): Tekrar grubu

tört taloy ügüz içinteki yèrning (TY) toprakı (TN) yaglıg yumşak tarıglag yerleri (TN):

Belirtili isim tamlaması

tört taloy ügüz içinteki (S) yèr (İ): Sıfat tamlaması

tört taloy ügüz (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) taloy ügüz (İ): Sıfat tamlaması

taloy (İ) ügüz (İ): Tekrar grubu

yaglıg yumşak (S) tarıglag yerler (İ): Sıfat tamlaması

yaglıg (İ) yumşak (İ): Tekrar grubu

şılañ edgü kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

şılañ edgü (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

şılañ (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

→ 126 takı yme bo çambudivip uluş içinteki neçe ügüzler köller yuullar yulaklar söğütler ıgaçlar otlar yaşlar arıglar s(e)meklerig yana adruk adruk hua çeçek tüş yemişlerniñ yıltızların ulunların butıkların yapırgakların yana yme ı tarıg <yègüke aşaguka yaraglıg kılı tegingey m(e)n> (B777-B784)

(Ve yine bu Çambudivip memleket içinde nice nehirler, göller, pınarlar, söğütler, ağaçlar, otlar, ormanları (hepsini) yine farklı farklı çiçeklerle, meyvelerin köklerini, saplarını, budaklarını, yapraklarını ve yine ekinleri yemek için uygun kılacağım.)

takı yme bo çambudivip uluş içinteki neçe ügüzler köller yuullar yulaklar söğütler

ıgaçlar otlar yaşlar arıglar s(e)meklerig yana adruk adruk hua çeçek tüş yemişlerniñ

N. CDU.

yıltızların ulunların butıkların yapırgakların yana yme ı tarıg <yègüke aşaguka

N. CDU. N.

yaraglıg kılı tegingey m(e)n>

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo çambudivip uluş içinteki (S) neçe ügüzler köller yuullar yulaklar söğütler ıgaçlar otlar yaşlar arıglar s(e)mekler (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) çambudivip uluş içi (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip uluş (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

çambudivip uluş: Eksiz tamlama

neçe (S) ügüzler köller yuullar yulaklar sögütler ıgaçlar otlar yaşlar arıglar s(e)mekler
(İ): Sıfat tamlaması

ügüzler köller yuullar yulaklar sögütler ıgaçlar otlar yaşlar arıglar s(e)mekler: Edatsız
bağlama grubu

adruk adruk (S) hua çeçek (İ):Sıfat tamlaması

adruk (İ) adruk (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

tüş yemişlerniñ (TY) yiltızları ulunları buñıkları yapırğakları (TN): Belirtili isim
tamlaması

yiltızları ulunları buñıkları yapırğakları: Edatsız bağlama grubu

tüş (İ) yemişler (İ): Tekrar grubu

ı (İ) tarıg (İ): Tekrar grubu

yëğü (İ) aşagu (İ): Tekrar grubu

yaraglıg kıl- (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

yaraglıg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 127 <ötüg> ötüntün tęp y(a)rılıkadı (B785-B786)

(Arz ettin diye buyurdu.)

<ötüg> ötüntün tęp y(a)rılıkadı

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi
durumundadır:

ötüg ötüntün tēp: Zarf fiil grubu

N. Y.

İç cümle:

<ötüg> ötüntün

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ötüg (İ) ötün- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **128** altun <önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(1)g nom bitigde vasundari atl(1)g yēr hatunı ötüg ötünmek atl(1)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük> <<erür>> (B787)

(Altın renkli, parıltılı her şeyden yüce öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında Vasundari adlı yer hatunu(nun) arz etmesi adlı on sekizinci bölümdür.)

altun <önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom éligi atl(1)g nom bitigde vasundari

Y.T.

atl(1)g yēr hatunı ötüg ötünmek atl(1)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük> <<erür>>

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmış nom èligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlög (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmış (S) nom èligi

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmış: Ayrılma grubu

nom (TY) èligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek atl(ı)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek atl(ı)g (S) sekiz y(è)g(i)rminç bölük (İ): Sıfat tamlaması

vasundari atl(ı)g yèr hatunı ötüg ötünmek: İsim fiil grubu

N.

Y.

vasundari atl(ı)g (S) yèr hatunı (İ): Sıfat tamlaması

yèr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ötüg (İ) ötü- (YF): Birleşik fiil grubu

sekiz y(è)g(i)rminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

sekiz y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

→ **129** <bo nom erdinig eşidip nomlug aşka tok bolmakım> üze çoğum yalınım ögrünçüm <sevincim> asılıp üstelip ötrü <bo altı yègirmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yètinçsiz yètiz yagız yèr tatıgım üklitü kèñürtü teginip tört taloy ügüz içindeki yèrniñ toprakın yağlıg yumşak tarıglağ yerlerin şılağ edgü kılı tegingey m(e)n> (B788-B790)

(Bu öğreti mücevherini işitip kutsal yiyeceğe (öğretiye) doymam üzerine parlaklığım, sevincim çoğalarak sonra bu yüz altmış bin sekiz yoçan çok yetişilmez yağız dünya tadını artırarak dört deniz içindeki yerin bereketli tarlalarını nemli kılacağım.)

<bo nom erdinig eşidip nomlug aşka tok bolmakım> üze çoğum yalınım ögrünçüm

Z.

<sevincim> asılıp üstelip ötrü <bo altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın

Z.

Z.

yétinçsiz yétiz yağız yer tatıgın üklitü kênürtü teginip tört taloy ügüz içinteki yèrning

Z.

toprakın yağlıg yumşak tarıglag yerlerin şılañ edgü kılı tegingey m(e)n>

N.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdinig eşidip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

nomlug aşka tok bolmakın üze çoğum yalınım ögrünçüm sevincim asılıp üstelip: Zarf

Z.

N.

Y.

fiil grubu

nomlug aşka tok bolmakım üze: Edat grubu

nomlug aşka tok bolmakım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

nomlug aşka tok bolmak: İsim fiil grubu

Y.T.

Y.

nomlug (S) aş (İ): Sıfat tamlaması

tok (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

çoğum yalınım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çog (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

ögrünçüm sevincim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ögrünç (İ) sevinç (İ): Tekrar grubu

asıl- (F) üstel- (F): Tekrar grubu

bo altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yètinçsiz yètiz yagız yèr tatıgın üklitü

N.

kèñürtü teginip: Zarf fiil grubu

Z.

bo (S) altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan kalın yètinçsiz yètiz yagız yèr tatıgı (İ):
Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ yoçan (S) kalın yètinçsiz yètiz yagız yèr tatıgı (İ):
Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ (S) yoçan (İ): Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi tümen sekiz miñ: Sayı grubu

altı y(è)g(i)rmi (S) tümen (İ): Sıfat tamlaması

altı y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

sekiz (S) miñ (İ): Sıfat tamlaması

kalın yètinçsiz yètiz yagız yèr (TN) tatıgı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

üklitü kèñürtü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

üklit- (F) kèñürt- (F): Tekrar grubu

tört taloy ügüz içinteki yèrning (TY) toprakın (TN) yağlıg yumşak tarıglag yerleri
(TN): Belirtili isim tamlaması

tört taloy ügüz içinteki (S) yèr (İ): Sıfat tamlaması

tört taloy ügüz (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tört (S) taloy ügüz (İ): Sıfat tamlaması

taloy (İ) ügüz (İ): Tekrar grubu

yağlıg yumşak (S) tarıglag yerler (İ): Sıfat tamlaması

yağlıg (İ) yumşak (İ): Tekrar grubu

şılañ edgü kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

şılaŋ edgü (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

şılan (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

→ **130** ol üdün vasundari <atl(1)g yèr hatunı ol kuvrag arasinta> erür erdi (B791-B792)

(O zaman Vasundari adlı o cemaat arasında bulunuyordu.)

ol üdün vasundari <atl(1)g yèr hatunı ol kuvrag arasinta> erür erti

Z. Ö. Y.T. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

vasundari atl(1)g (S) yèr hatunı (İ): Sıfat tamlaması

yèr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol kuvrag (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol(S) kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

erür (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **131** ötrü <olurmuş orunıntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ŋri t(e)ŋrиси burhanka inçe tèp ötünti> (B792-B794)

(Sonra oturduğu yerden ayağa kalkıp avuç içini birleştirip büyük bir hürmetle Tanrılar Tanrısı Buda'ya şöyle arz etti.)

ötrü <olurmuş orunıntın örü turup ayasın kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi

Z. Z. Z. Z.

burhanka inçe têt otünti>

Y.T. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

olurmuş orunıntın örü turup: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

olurmuş orunı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olurmuş (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

örü (F) tur- (YF): Birleşik fiil grubu

ayasın kavşurup: Zarf fiil grubu

N. Y.

ayası: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ağır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe têt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **132** <aı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo közünür üdde ap yme kên keligme> üdlerte <kayu kayu kentlerde suzaklarta> éligler begler <orđusınta karşısınta

ar(a)nyadan> orunlarda <taglarta arıglarta bar erser m(e)n ötrü ol orunlarka barıp ağır ayag tapıg udug kılıp küyü küzetü tegingey m(e)n> (B795-B799)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım bu altın renkli, parlak ışıklı her zaman yüceltilmiş olan öğreti hükümdarı adlı öğreti mücevheri hem bu şimdiki zamanda hem de sonra gelen zamanlarda hangi kentlerde, köylerde, beyler sarayında, ormanlık yerlerde, dağlarda çalılıklarda var ise ben o yerlere gidip büyük bir saygıyla ibadet edip koruyup gözeteceğim.)

<atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)nrim bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda

CDU.

kötrülmüş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo közünür üdte ap yme kên keligme> üdlerte

<kayu kayu kentlerde suzاكلarta> éligler begler <ordusınta karşısınta ar(a)nyadan>

orunlarda <taglarta arıglarta bar erser m(e)n ötrü ol orunlarka barıp ağır ayag tapıg

Z.

Ö.

Z.

Z.

udug kılıp küyü küzetü tegingey m(e)n>

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom éligi atl(ı)g nom erdini ap bo

N.

közünür üdte ap yme kên keligme üdlerte kayu kayu kentlerde suzاكلarta éligler begler

Z.

orđusınta karşısınta ar(a)nyadan orunlarda taglarta arıglarta bar erser m(e)n: Şart

Y.T.

Y.

unsuru

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ņrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ņrim (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig (S) t(e)ņrim (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom éligi atl(1)g nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom éligi atl(1)g (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmüş(S) nom éligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmüş: Ayrılma grubu

nom (TY) éligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

ap bo közünür üdde **ap** yme kên keligme üğlerte: Bağlama grubu

bo (S) közünür üd (İ): Sıfat tamlaması

közünür (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

kên (S) keligme üdler (İ): Sıfat tamlaması

keligme (S) üdler (İ): Sıfat tamlaması

kayu kayu (S) kentlerde suzaklarta éligler begler orđusınta karşısınta ar(a)nyadan orunlarda taglarta arıglarta (İ): Sıfat tamlaması

kayu (İ) kayu (İ): Tekrar grubu

kentlerde suzaklarta éligler begler orđusınta karşısınta ar(a)nyadan orunlarda taglarta arıglarta: Edatsız bağlama grubu

(a) ranyadan orun: Eksiz tamlama

ëligler begler (TY) ordusu karşı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ëligler (İ) begler (İ): Tekrar grubu

ordu (İ) karşı (İ): Tekrar grubu

ol orunlarka barıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ol (S) orunlar (İ): Sıfat tamlaması

agır ayag tapıg udug kılıp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

agır (İ) ayak (İ): Tekrar grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

küyü küzetü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

→ **133** <ötrü ol ugrurta bo> çambudivip yértinçü <yèr suv bay barımlıg bodun kara>
köp kalın ertinü <ögrünçlüg sevinçlig> bolgaylar (B800-B802)

(Sonra o devirde bu dünyada yer-su (her yer) varlıklı, halk çok fazla sevinçli olacak.)

<ötrü ol ugrurta bo> çambudivip yértinçü <yèr suv bay barımlıg <<bolgay>> bodun

Z. Z. Ö. Y.

kara> köp kalın ertinü <ögrünçlüg sevinçlig> bolgaylar

Ö. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre sıralı cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

- Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

ol (S) ugur (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) çambudivip yêrtinçü yêr suv (İ): Sıfat tamlaması

çambudivip yêrtinçü (İ) yêr suv (İ): Tekrar grubu

çambudivip yêrtinçü: Eksiz tamlama

yêr (İ) suv (İ): Tekrar grubu

bay barımlıg (İ) bol-(YF): Birleşik fiil grubu

bodun (İ) kara (İ): Tekrar grubu

köp kalın ertinçü ögrünçlög sevinçlig (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

köp kalın ertinçü (S) ögrünçlög sevinçlig (İ): Sıfat tamlaması

köp (İ) kalın (İ) ertinçü (İ): Tekrar grubu

ögrünç (İ) sevinç (İ): Tekrar grubu

→ **134** <kaçan yalañuklar bo montag meñilik tonalığ> ögrünçlög <sevinçlig boltuklarınta ötrü ançaða bo nom> erdinig artukrak <ayazunlar ağırlazunlar> (B803-B804)

(Ne zaman insanlar böyle huzurlu, uzun ömürlü, mutlu olduklarında o zaman bu öğreti mücevheri(ne) ayrıca saygı gösterebilirler.)

<kaçan yalañuklar bo montag meñilik tonalığ> ögrünçlög <sevinçlig boltuklarınta ötrü

Z.

ançaða bo nom> erdinig artukrak <ayazunlar ağırlazunlar>

Z.

N.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kaçan yalañuklar bo montag meñilik toñalıg ögrünçlüg sevinçlig boltuklarınta ötrü:
Edat grubu

kaçan yalañuklar bo montag meñilik toñalıg ögrünçlüg sevinçlig boltuklarınta: Zarf

Z. Ö. Z. Y.

fiil Grubu

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

meñilik (İ) toñalıg (İ) ögrünçlüg sevinçlig (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ögrünçlüg (İ) sevinçlig (İ): Tekrar grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

aya- (F) ağırla- (F): Tekrar grubu

→ **135** yme bo nom <erdinig nomladaçı nomçıka arkan bodun> k(a)ra yakın <barıp
bo nom erdinig nomladaçı nomçıka> ötüğçi bolzunlar (B806-B807)

*(Bu öğreti mücevherini öğreten vaazcıya halk topluluk halinde yaklaşıp bu öğreti
mücevherinin vaazcısına ricada bulunsunlar.)*

yme bo nom <erdinig nomladaçı nomçıka arkan bodun> k(a)ra yakın <barıp bo nom
CDU. Z.

erdinig nomladaçı nomçıka> ötüğçi bolzunlar

Y.T. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdiniğ nomladaçı nomçıkı arkan bodun k(a)ra yakın barıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Ö.

Y.

bo nom erdiniğ nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdiniğ nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

arkan (S) bodun k(a)ra (İ): Sıfat tamlaması

bodun (İ) kara (İ): Tekrar grubu

yakın (İ) bar- (YF): Birleşik fiil grubu

bo nom erdiniğ nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdiniğ nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

ötügçi (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **136** <ne üçün tęp tésér> (B808)

(Ne için? diye sorarsan)

<ne üçün tęp tésér>

Z.

Y.

(Gizli özne: sen)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre iç içe birleşikcümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre soru cümlesi

➤ Bir soru cümlesi olan iç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

ne için tep

N. Y.

→ **137** <atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo nom erdinig> nomlamak <tıtagınta m(e)n başın kamag têrin> kuvragımnıñ çoğumuz yalınımız <küçümüz küsünümüz körkümüz meñizimiz> ükliyü <asılu teginür> (B809-B811)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım bu öğreti mücevherini öğretmesi vasıtasıyla ben başta olmak üzere bütün cemaatimin parlaklığı, gücü, güzelliği, huzuru artar.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo nom erdinig> nomlamak <tıtagınta m(e)n

CDU.

Z.

başın kamag têrin> kuvragımnıñ çoğumuz yalınımız <küçümüz küsünümüz körkümüz

CDU³⁸

meñizimiz> ükliyü <asılu teginür>

Ö.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

³⁸ Cümle dışı unsur olarak alınan ibarenin aslında özneyi oluşturan iyelik ekli unsurların tamlayıcısı olması gerekirdi. Ancak bu iki ibarede şahıs uyumsuzluğu olduğundan cümle dışı unsur olarak değerlendirilmiştir.

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

bo nom erdinig nomlamak (TY) tıtağı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdinig nomlamak: İsim fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

kamağ tèrin kuvragım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kamağ (S) tèrin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tèrin (İ) kuvrag (İ): Tekrar grubu

çoğumuz yalınımız: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

küçümüz küsünümüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küç (İ) küsün (İ): Tekrar grubu

körkümüz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

meñizimiz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ükliyi asılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ükli- (F) asıl- (F): Tekrar grubu

→ **138** <señrem>lerde azu kentlerde <azu suzaklara azu ev>lerde azu kurug yerlerde
<nom nomlaguluk nomlug> orunta nom tıngka <barıp yinçürü töpün yükünüp> bo
nom erdinig <eşidzünler> (B812-B815)

*(Manastırlarda veya kentlerde veya köylerde veya evlerde veya kuru yerlerde
öğretinin vaaz edildiği yerde öğretisi sesine varıp saygıyla eğilip bu öğretisi mücevherini
işitsinler.)*

<señrem>lerde azu kentlerte <azu suzaklara azu ev>lerde azu kurug yèrlerte <nom

Y.T.

nomlaguluk nomlug> orunta nom tıngka <barıp yinçürü töpün yükünüp> bo nom

Z.

Z.

erdinig <eşidzünler>

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

señremlerde **azu** kentlerte **azu** suzaklara **azu** evlerde **azu** kurug yèrlerte: Bağlama grubu

kurug (S) yerler (İ): Sıfat tamlaması

nom nomlaguluk nomlug orunta nom tıngka barıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

nom nomlaguluk nomlug (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

nom nomlaguluk: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

nom tıng: Eksiz tamlama

yinçür- (F) töpün yükün-(F): Tekrar grubu

töpün (İ) yükün- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

→ **139** <eşidü tüketip> yana <öz öz orunlarına kelip ulug ögrünç sevinç köñülin inçe tèt tezünler> (B816-B816)

(İşitip yine kendi yerlerine gelerek büyük sevinçli gönülle şöyle desinler.)

<eşidü tüketip> yana <öz öz orunlarına kelip ulug ögrünç sevinç köñülin inçe tęp

Z.

Z.

Z.

Z.

tězünler>

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

eşidü (F) tüket- (YF): Birleşik fiil grubu

yana öz öz orunlarına kelip: Zarf fiil grubu

Z.

Y.T.

Y.

öz öz orunları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz öz (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) öz (İ): Tekrar grubu

ulug (S) ögrünç sevinç köñül (İ): Sıfat tamlaması

ögrünç sevinç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

ögrünç (İ) sevinç (İ): Tekrar grubu

inçe tęp: Zarf fiil grubu

Z.

Y.

→ **140** <bo nom erdinig> eşidgeli <bolup sakınu sözleyü yétinçsiz buyan edgü> kılınç kazgantımız <kên keligme üdteki burhan>larıg tuşgay biz ol <burhanlarka tapınıp üç> yavlak yoldakı açığ <tarka emgeklerintin oşgay> kutrulgay biz t(e)ñri yerinteki <kişi ajunındaki tañlançığ muñadınçığ edgü menig aşagay biz tęp monçulayu tězünler> (B817-B822)

(Bu yasa mücevherini işitmiş olup düşünüp söylemesi ulaşılamaz olan büyük sevap kazandık. Gelecek zamandaki Budaları karşılayacağız. O Budalara tapınıp üç kötü yoldaki acılı ızdıraplardan kurtulacağız. Tanrı yerindeki, insan dünyasındaki hayret verici huzuru artıracamız diyerek bu şekilde desinler.)

<bo nom erdinig> eşidgeli <bolup sakını sözleyü yétinçsiz buyan edgü> kılınç

kazgantımız <kên keligme üdteki burhan>larig tuşgay biz ol <burhanlarka tapınıp üç>

yavlak yoldakı açığ <tarka emgeklerintin ozgay> kutrulgay biz t(e)ñri yerinteki <kişi

ajunındaki tañlançığ muñadınçığ edgü menig aşagay biz tęp monçulayu tępünler>

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

<bo nom erdinig> eşidgeli <bolup sakını sözleyü yétinçsiz buyan edgü> kılınç

kazgantımız <kên keligme üdteki burhan>larig tuşgay biz ol <burhanlarka tapınıp üç>

N.

N.

yavlak yoldakı açığ <tarka emgeklerintin ozgay> kutrulgay biz t(e)ñri yerinteki <kişi

N.

ajunındaki tañlançığ muñadınçığ edgü menig aşagay biz tęp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

1. İç cümle:

<bo nom erdiniğ> eşidgeli <bolup sakınu sözleyü yêtiñsiz buyan edgü> kılınç

Z.

Z.

N.

kazgantımız

Y.

(Gizli özne: biz)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo nom erdiniğ eşidgeli bolup: Zarf fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

eşidgeli (F) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

sakınu sözleyü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

yêtiñsiz (S) buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

2. İç cümle:

<kên keligme üdteki burhan>larıg tuşgay biz

N.

Y.

(Gizli özne: biz)

- Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kèn keligme üdteki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

kèn keligme (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

kèn keligme: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

3. İç cümle:

ol <burhanlarka tapınıp üç> yavlak yoldakı açığ <tarka emgeklerintin ozgay>

Z.

Y.T.

kutrulgay biz

Y.

(Gizli özne: biz)

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol burhanlarka tapınıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ol (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

üç yavlak yoldakı açığ tarka emgekleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

üç yavlak yoldakı (S) açığ tarka emgekler (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) yol (İ): Sıfat tamlaması

açığ (İ) tarka (İ) emgek (İ): Tekrar grubu

oz- (F) kutrul- (F): Tekrar grubu

4. İç cümle:

t(e)ñri yèrinteki <kişi ajunındaki tañlançıg muñadıncıg edgü menig aşagay biz

Y.T.

N.

Y.

(Gizli özne: biz)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kişi (TY) ajunı(TN): Belirtisiz isim tamlaması

tañlançıg muñadıncıg (S) edgü meni (İ): Sıfat tamlaması

tañlançıg (İ) muñadıncıg (İ): Tekrar grubu

→ **141** nom nomlaguluk nomlug orunta nom tıñka barıp yinçürü töpün yükünüp bo
nom erdinig eşidzünler (B823-B825)

*(Öğretinin vaaz edildiği yerde öğreti sesine varıp hürmetle eğilip bu öğreti
mücevherini işitsinler.)*

nom nomlaguluk nomlug orunta nom tıñka barıp yinçürü töpün yükünüp bo nom

Z.

Z.

erdinig eşidzünler

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

nom nomlaguluk nomlug orunta nom tıngka barıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

nom nomlaguluk nomlug (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

nom nomlaguluk: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

nom tıng: Eksiz tamlama

yinçür (F) töpün yükün- (F): Tekrar grubu

töpün (İ) yükün- (YF): Birleşik fiil grubu

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

→ **142** eşidü tüketip yana öz öz orunlarıña kelip ulug ögrünç sevinç köñülin inçe tęp tüzünler (B825-B828)

(İşitip yine kendi yerlerine gelerek büyük sevinçli gönülle şöyle desinler.)

eşidü tüketip yana öz öz orunlarıña kelip ulug ögrünç sevinç köñülin inçe tęp

Z.

Z.

Z.

Z.

tüzünler>

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

eşidü (F) tüket- (YF): Birleşik fiil grubu

yana öz öz orunlarına kelip: Zarf fiil grubu

Z. Y.T. Y.

öz öz orunları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz öz (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) öz (İ): Tekrar grubu

ulug (S) ögrünç sevinç köñül (İ): Sıfat tamlaması

ögrünç sevinç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

ögrünç (İ) sevinç (İ): Tekrar grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **143** biz bökünki kutlug künte üzeliksiz üstünki yēg teriñde teriñ nom erdinig eşidgeli boltumuz sakınu sözleyü yētinçsiz ulug buyan edgü kılınç kazgandımız kēn keligme üdteki burhanlarıg tuşgay biz ol burhanlarka tüzü tapınıp üç yavlak yoltakı açığı tarka emgeklerindin birtem ozgay kutrulgay biz t(e)ñri yerinteki kişi ajunıntakı tañlançığı muñadıncığı edgü meñig aşagay biz tēp monçulayu tēzünler (B828-B839)

(Biz bugünkü kutlu günde en üstün, iyi, derinden derin bu öğreti mücevherini işitmiş olduk, düşünerek söyleyip sayısız büyük sevap kazandık. Sonraki gelecek zamandaki Budalar(a) rastlayacağız. O Budalara doğruca tapınıp üç kötü yoldaki acılı zahmetlerden tamamıyla kurtulacağız. Tanrı yerindeki, insanlar dünyasındaki şaşırtıcı mutluluğu artıracamız diyerek böyle söylesinler.)

biz bökünki kutlug künte üzeliksiz üstünki yēg teriñde teriñ nom erdinig eşidgeli

boltumuz sakınu sözleyü yētinçsiz ulug buyan edgü kılınç kazgandımız kēn keligme

üdteki burhanlarıg tuşgay biz ol burhanlarka tüzü tapınıp üç yavlak yoltakı açığı tarka

emgeklerindin birtem ozgay kutrulgay biz t(e)ñri yerinteki kişi ajunıntakı tañlançığı

muḩadınçığı edgü meḩig aḩagay biz tēp moḩçulayu tēzünler

Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

biz bökünki kutlug künte üzeliksiz üstünki yēg teriḩde teriḩ nom erdinig eḩidgeli

boltumuz sakınu sözleyü yetiḩsiz ulug buyan edgü kılınç kazgandımız kēn keligme

N.

üdeki burhanlarıg tuḩgay biz ol burhanlarka tüzü tapınıp üç yavlak yoltakı açıg tarka

N.

emgeklerindin birtem ozgay kutrulgay biz t(e)ḩri yerinteki kiḩi ajuḩntakı taḩlançığı

N.

muḩadınçığı edgü meḩig aḩagay biz tēp: Zarf fiil grubu

N. Y.

1. İç cümle:

biz bökünki kutlug künte üzeliksiz üstünki yēg teriḩde teriḩ nom erdinig eḩidgeli

Ö. Z. N.

boltumuz sakınu sözleyü yetiḩsiz ulug buyan edgü kılınç kazgandımız

Y. Z. N. Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre sıralı cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

bökünki (S) kutlug kün (İ): Sıfat tamlaması

kutlug (S) kün (İ): Sıfat tamlaması

üzeliksiz üstünki (S) yæg teriñde teriñ nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

üzeliksiz (İ) üstün (İ): Tekrar grubu

yæg (S) teriñde teriñ nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

teriñde teriñ (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

teriñde teriñ: Ayrılma grubu

nom erdini: Eksiz tamlama

eşidgeli (F) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

sakınu sözleyü: Zarf fiil grubu

Z. Y.

yétinçsiz (S) ulug buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

ulug (S) buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

2. İç cümle:

kén keligme üdteki burhanlarıg tuşgay biz

N.

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kèn keligme üdteki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

kèn keligme (S) üd (İ): Sıfat tamlaması

kèn keligme: Sıfat fiil grubu

Z. Y.

3. İç cümle:

ol burhanlarka tüzü tapınıp üç yavlak yoltakı açığ tarka emgeklerindin birtem ozgay

Z.

Y.T.

Z.

kutrulgay biz

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol burhanlarka tüzü tapınıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Z. Y.

ol (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

üç yavlak yoltakı açığ tarka emgekleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

üç yavlak yoltakı (S) açığ tarka emgekler (İ): Sıfat

üç (S) yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) yol (İ): Sıfat tamlaması

açığı (İ) tarka (İ) emgek (İ): Tekrar grubu

oz- (F) kutrul- (F): Tekrar grubu

4. İç cümle:

t(e)ñri yèrinteki kişi ajunıntakı tañlançıg muñadıncıg edgü meñiğ aşığay biz

Y.T.

Y.T.

N.

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kişi (TY) ajunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tañlançıg muñadıncıg (S) edgü meñi (İ): Sıfat tamlaması

tañlançıg (İ) muñadıncıg (İ): Tekrar grubu

edgü (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

→ **144** yana öz öz orunlarıntakı kişilerke bo nom erdini içinteki birerk(e)ye yöleşürügin birerk(e)ye bölükin birerk(e)ye tıltagın birer birer burhanlar atın birer bodis(a)t(a)vlar atın birer şlokin birer p(a)dakın 'eñ mintin bo nom erdininiñ atın erser yme nomlazunlar sözlezünler ötrü ol yèr orun ededip étilip meñi ögrünçü üküş telim bolğay tèt ötünti (B839-B849)

(Yine kendi yerlerindeki kişilere bu yasa mücevheri içindeki birer kıyasını, birer bölümünü, birer sebebini, birer kere Budaların adını, birer Bodisatavların adını birer dizesini, birer şiirini en azından bu öğreti mücevherinin adını da öğretsinler, söylesinler. Sonra o dünya verimli olup, düzeltilip huzur çok olacak diye arz etti.)

yana öz öz orunlarıntakı kişilerke bo nom erdini içinteki birerk(e)ye yöleşürügin

birerk(e)ye bölükin birerk(e)ye tıltagın birer birer burhanlar atın birer bodis(a)t(a)vlar

atın birer şlokin birer p(a)dakın 'eñ mintin bo nom erdininiñ atın erser yme

nomlazunlar sözlezünler ötrü ol yèr orun ededip étilip meñi ögrünçü üküş telim bolgay

tèp ötünti

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

öz öz orunlarıntakı kişilerke bo nom erdini içinteki birerk(e)ye yöleşürügin birerk(e)ye

bölükin birerk(e)ye tıltagın birer birer burhanlar atın birer bodis(a)t(a)vlar atın birer

şlokin birer p(a)dakın 'eñ mintin bo nom erdininiñ atın erser yme nomlazunlar

sözlezünler ötrü ol yèr orun ededip étilip meñi ögrünçü üküş telim bolgay tèp

N.

N.

Y.

1. İç cümle:

yana öz öz orunlarıntakı kişilerke bo nom erdini içinteki birerk(e)ye yöleşürügin

Z. Y.T.

birerk(e)ye bölükin birerk(e)ye tıltagın birer birer burhanlar atın birer bodis(a)t(a)vlar

atın birer şlokin birer p(a)dakın 'eş mintin bo nom erdininiş atın erser yme

N.

CDU.CDU.

nomlazunlar sözlezünler

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemine türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemine yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öz öz orunlarıntakı (S) kişiler (İ): Sıfat tamlaması

öz öz orunları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öz öz (S) orunlar (İ): Sıfat tamlaması

öz (İ) öz (İ): Tekrar grubu

bo nom erdini içinteki (S) birerk(e)ye yöleşürüğün (İ) birerk(e)ye bölükin (İ)

birerk(e)ye tıltagın (İ) birer birer burhanlar atın (İ) birer bodis(a)t(a)vlar atın (İ) birer

şlokin (İ) birer p(a)dakın (İ) 'eş mintin bo nom erdininiş atın (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdini (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

birerk(e)ye (S) yöleşürüğü (İ): Sıfat tamlaması

yöleşürüğü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

birerk(e)ye (S) bölüki (İ): Sıfat tamlaması

bölüki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

birerk(e)ye (S) tıltagı (İ): Sıfat tamlaması

tıltagı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

birer birer (S) burhanlar atı (İ): Sıfat tamlaması

burhanlar (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
birer (S) bodis(a)t(a)vlar atı (İ): Sıfat tamlaması
bodis(a)t(a)vlar (TY) atı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
birer (S) şloki (İ): Sıfat tamlaması
şloki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu
birer (S) p(a)dakı (İ): Sıfat tamlaması
p(a)dakı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu
bo (S) nom erdininiñ atı (İ) : Sıfat tamlaması
nom erdinin (TY) atı (TN): Belirtili isim tamlaması
nom erdini: Eksiz tamlama
nomla- (F) sözle- (F): Tekrar grubu

2. İç cümle:

ötrü ol yèr orun ededip ètilip meñi ögrünçü üküş telim bolgay

Z. Z. N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol yèr orun ededip ètilip: Zarf fiil grubu

N. Y.

ol (S) yèr orun (İ): Sıfat tamlaması

yèr (İ) orun (İ): Tekrar grubu

eded- (F) ètil- (F): Tekrar grubu

üküş telim (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

meñi (İ) ögrünçü (İ): Tekrar grubu

üküş (İ) telim (İ): Tekrar grubu

→ 145 anta ötrü tükel bilge t(e)ñri t(e)ngri burhan yèr hatunun okıyu y(a)rıkap inçe tèt y(a)rıkadı (B850-B852)

(Ondan sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda yer hatununu çağırarak şöyle buyurdu.)

anta ötrü tükel bilge t(e)ñri t(e)ngri burhan yèr hatunun okıyu y(a)rıkap inçe tèt

Z. Ö. Z. Z.

y(a)rıkadı

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta ötrü: Edat grubu

tükel bilge (S) t(e)ñri t(e)ngri burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri t(e)ngri (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ngri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yèr hatunun okıyu y(a)rıkap: Zarf fiil grubu

N. Y.

yèr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

okıyu (F) y(a)rıkap- (YF): Birleşik fiil grubu

inçe tèt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 146 vasundariya birök kim kayu tınl(1)glar bo nom êligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok bir p(a)dak nomug eşidip törüsinçe köni oñaru uku uguça erserler et'öz kodmışda kên (a)strayastiriş t(e)ñri yêrinte togarlar birök bo nom erdinike tapıg udug kılmak küsüşin evin barkın êtip yaratıp 'eñ mintin bir küşetri bir pra erser assarlar ol tınl(1)glar altı kat t(e)ñri yêrlerinte yêti erdinin êtiglig ordu karşı içinte tapınça togarlar yêtirer miñ t(e)ñri kızları tapıgçısı bolup yêtinçsiz tutunçsuz t(e)ñridem meñi meñileyürler têp y(a)rılıkadı (B852-B868)

(Ey Vasundari hangi canlı bu öğreti hükümdarı adlı bu öğreti mücevheri içindeki bir şiir öğretisini işitip töresince dosdoğru yaparak başarabilirse bedenini bıraktıktan sonra Astrayastiriş Tanrı yerinde doğar. Bu öğreti mücevherine ibadet etmek dileğiyle evini barkını yapıp en azından bir şemsiye bir gölgelik olsa assalar o canlılar altı kat Tanrı yerinde yedi mücevherle süslenmiş saray içinde isteklerince doğarlar. Yedişer bin Tanrı kızları hizmetçisi olup yetişilmez Tanrısal huzur elde edecekler diye buyurdu.)

vasundariya birök kim kayu tınl(1)glar bo nom êligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok

bir p(a)dak nomug eşidip törüsinçe köni oñaru uku uguça erserler et'öz kodmışda kên

(a)strayastiriş t(e)ñri yêrinte togarlar birök bo nom erdinike tapıg udug kılmak küsüşin

evin barkın êtip yaratıp 'eñ mintin bir küşetri bir pra erser assarlar ol tınl(1)glar altı kat

t(e)ñri yêrlerinte yêti erdinin êtiglig ordu karşı içinte tapınça togarlar yêtirer miñ t(e)ñri

kızları tapıgçısı bolup yêtinçsiz tutunçsuz t(e)ñridem meñi meñileyürler têp y(a)rılıkadı

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

vasundariya birök kim kayu tınl(1)glar bo nom èligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok

bir p(a)dak nomug eşidip törüsinçe köni oñaru uku uguça erserler et'öz kodmışda kën

(a)strayastriş t(e)ñri yèrinte togarlar birök bo nom erdinike tapıg udug kılmak küşüşin

N.

evin barkın ètip yaratıp 'eñ mintin bir küşetri bir pra erser assarlar ol tınl(1)glar altı kat

t(e)ñri yèrlerinte yèti erdinin ètiglig ordu karşı içinte tapınça togarlar yètirer miñ t(e)ñri

N.

kızları tapıgçısı bolup yètinçsiz tutunçsuz t(e)ñridem meñi meñileyürler tēp: Zarf fiil

N.

Y.

grubu

1. İç cümle:

vasundariya birök kim kayu tınl(1)glar bo nom èligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok
CDU.

bir p(a)dak nomug eşidip törüsinçe köni oñaru uku uguça erserler et'öz kodmışda kën

Z.

Z.

(a)strayastriş t(e)ñri yèrinte togarlar

Y.T.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kim kayu tınl(1)glar bo nom êligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok bir p(a)dak

CDU. Ö.

nomug eşidip törüsinçe köni oñaru uku uguça erserler: Şart unsuru

Z. Z. Z. Y.

Kelime Grupları:

kayu (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom êligi atl(1)g nom erdini içinteki bir şlok bir p(a)dak nomug eşidip: Zarf fiil

N.

Y.

Grubu

bo nom êligi atl(1)g nom erdini içinteki (S) bir şlok bir p(a)dak nom (İ): Sıfat tamlaması

bo nom êligi atl(1)g nom erdini (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom êligi atl(1)g (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) nom êligi: (İ):Sıfat tamlaması

nom (TY) êligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

bir şlok bir p(a)dak nom: Eksiz tamlama

bir şlok bir p(a)dak: Tekrar grubu

bir (S) şlok (İ): Sıfat tamlaması

bir (S) p(a)dak (İ): Sıfat tamlaması

köni (İ) oñaru (İ): Tekrar grubu

uku uguça (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

uku (F) u- (YF) : Birleşik fiil grubu

et'öz kodmışda kën: Edat grubu

et'öz kodmış: Sıfat fiil grubu

N. Y.

(a)strayastriş t(e)ñri (TY) yeri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

(a)strayastriş t(e)ñri: Unvan grubu

2. İç cümle:

birök bo nom erdinike tapıg udug kılmak küşüşin evin barkın étip yaratıp 'eñ mintin

bir küşetri bir pra erser assarlar ol tınl(ı)glar altı kat t(e)ñri yerlerinte yéti erdinin étiglig

Z. Ö.

ordu karşı içinte tapınça togarlar

Y.T. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök bo nom erdinike tapıg udug kılmak küşüşin evin barkın étip yaratıp 'eñ mintin

CDU. Z. Z.

bir küşetri bir pra erser assarlar: Şart unsuru

N. CDU. Y.

Kelime Grupları:

bo nom erdinike tapıg udug kılmak küşüşin evin barkın étip yaratıp: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

bo nom erdinike tapıg udug kılmak (TY) küşüşü (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdinike tapıg udug kılmak: İsim fiil grubu

Y.T. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması
nom erdini: Eksiz tamlama
tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu
evin barkın: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu
ev (İ) bark (İ): Tekrar grubu
êt- (F) yarat- (F): Tekrar grubu
bir küşetri bir pra: Tekrar grubu
bir (S) küşetri (İ): Sıfat tamlaması
bir (S) pra (İ): Sıfat tamlaması
ol (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması
altı kat (S) t(e)ñri yerleri (İ): Sıfat tamlaması
altı (S) kat (İ): Sıfat tamlaması
t(e)ñri (TY) yerleri (TN): Belirtisiz isim tamlaması
yėti erdinin étiglig ordu karşı (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması
yėti erdinin étiglig (S) ordu karşı (İ): Sıfat tamlaması
yėti erdinin étiglig: Vasıta grubu
yėti (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması
ordu (İ) karşı (İ): Tekrar grubu

3. İç cümle:

yétirer miñ t(e)ñri kızları tapıgçısı bolup yétinçsiz tutunçsuz t(e)ñridem meñi

Z.

N.

meñileyürler

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yétirer miñ t(e)ñri kızları tapıgçısı bolup: Zarf fiil grubu

N.

Y.

yétirer miñ (S) t(e)ñri kızları (İ): Sıfat tamlaması

yétirer (S) miñ (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) kızları (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tapıgçı (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

yétinçsiz tutunçsuz (S) t(e)ñridem meñi (İ): Sıfat tamlaması

yétinçsiz (İ) tutunçsuz (İ): Tekrar grubu

t(e)ñridem (S) meñi (İ): Sıfat tamlaması

→ **147** ötrü ol üdün yèr hatunı t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka inçe tèt ötünti (B868-B870)

(*Sonra o zaman yer hatunu Tanrılar Tanrısı Buda'ya şöyle arz etti.*)

ötrü ol üdün yèr hatunı t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka inçe tèt ötünti

Z.

Z.

Ö.

Y.T.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

yèr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ñri t(e)ngri (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ngri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tèt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ 148 atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim meniñ t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkunı ênç meñilig kıltaçı özen dar(a)nim teginür (B870-B873)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım, Benim Tanrıya (ve) insanlara tamamıyla faydalı huzur verecek öze ait büyüüm ulaşır.)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim meniñ t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkunı ênç

CDU.

meñilig kıltaçı özen dar(a)nim teginür

Ö.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

meniñ (TY) t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkunı ênç meñilig kıltaçı özen dar(a)nim (TN): İyelik grubu

t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkunı ênç meñilig kıltaçı (S) özen dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñrike yalañukka **asıglıg** ← **alkunı ênç meñilig kıltaçı**: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

N.

Y.

t(e)ñri yalañuk: Edatsız bağlama grubu
asıglıg ênç meñilig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
asıglıg ênç meñilig: Edatsız bağlama grubu
ênç (İ) meñi (İ): Tekrar grubu
özen (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **149** birök kim kayu tınl(ı)glar eren azu işiler ulatı tört törlüg <terin kuvrag meni yügerü körgeli küsüşleri bolsar ötrü olar b(e)k katıg süzük kærtgünç köñülin bo d(a)r(a)nig tutzunlar B870-B875)

(Eğer ki hangi canlılar, erkekler yahut dişiler ve hatta dört türlü cemaat beni yukarıda görmek için arzu duysalar onlar sağlam temiz inançlı gönülleriyle bu büyüyü devam ettirsin.)

birök kim kayu tınl(ı)glar eren azu işiler ulatı tört törlüg <terin kuvrag meni yügerü

körgeli küsüşleri bolsar ötrü olar b(e)k katıg süzük kærtgünç köñülin bo d(a)r(a)nig

Z.

Z. Ö.

Z.

N.

tutzunlar

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kim kayu tınl(ı)glar eren azu işiler ulatı tört törlüg terin kuvrag meni yügerü

CDU.

Ö.

körgeli küsüşleri bolsar: Şart unsuru

Z. Y.

Kelime Grupları:

kayu tınl(ı)glar eren **azu** işiler **ulatı** tört törlüg terin kuvrag: Bağlama grubu

kayu (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

tört törlüg (S) terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) kuvrag (İ): Tekrar grubu

meni yügerü körgeli: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

küsüşleri (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küsüşleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

b(e)k katıg (S) süzük kértgünç köñül (İ): Sıfat tamlaması

b(e)k (İ) katıg (İ): Tekrar grubu

süzük kértgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kértgünç (İ): Tekrar grubu

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **150** <atı> kötrülmiş <ayagka tegimlig t(e)ñrim meniñ> t(e)ñrike <yalañukka asıglıg alkunı barça ènç meñilig> kıltaçı <özen dar(a)nım teginür> (B876-B885)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım, Benim Tanrıya (ve) insanlara tamamıyla faydalı huzur verici öze ait büyüüm ulaşır.)

<atı> kötrülmiş <ayagka tegimlig t(e)ñrim meniñ> t(e)ñrike <yalañukka asıglıg alkunı

CDU.

barça ènç meñilig> kıltaçı <özen dar(a)nım teginür>

Ö.

Y.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

meniñ (TY) t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkuñı barça êñç meñilig kıltaçı özen dar(a)nım (TN): İyelik grubu

t(e)ñrike yalañukka asıglıg alkuñı barça êñç meñilig kıltaçı (S) özen dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñrike yalañukka asıglıg ← alkuñı barça êñç meñilig kıltaçı: Sıfat fiil grubu

Y.T.

Y.

N.

Y.

t(e)ñri yalañuk: Edatsız bağlama grubu

asıglıg êñç meñilig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

asıglıg êñç meñilig: Edatsız bağlama grubu

êñç (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

alku (İ) barça (İ): Tekrar grubu

özen (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **151** <birök kim kayu> tınl(ı)glar eren<ler azu iışiler ulatı tört törlüg tērin kuvrag
mēni yügerü körgeli küsüşleri bolsar ötrü olar b(e)k katıg süzük kērtgünç köñülin bo
d(a)r(a)nig tutzunlar> (B886-B887)

*(Eğer ki hangi canlılar, erkekler yahut dişiler ve hatta dört türlü cemaat beni yukarıda
görmek için arzu duysalar onlar sağlam temiz inançlı gönülleriyle bu büyüğü devam
ettirsin.)*

<birök kim kayu> tınl(ı)glar eren<ler azu işiler ulatı tört törlüg terin kuvrag meni

yügerü körgeli küsüşleri bolsar ötrü olar b(e)k katıg süzük kærtgünç köñülin bo

Z. Z. Ö. Z.

d(a)r(a)nıg tutzunlar

N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kim kayu tınl(ı)glar eren azu işiler ulatı tört törlüg terin kuvrag meni yügerü

CDU. Ö.

körgeli küsüşleri bolsar: Şart unsuru

Z. Y.

Kelime Grupları:

kayu tınl(ı)glar eren **azu** işiler **ulatı** tört törlüg terin kuvrag: Bağlama grubu

kayu (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

tört törlüg (S) terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

tört (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) kuvrag (İ): Tekrar grubu

meni yügerü körgeli: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

küsüşleri (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küsüşleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

b(e)k katıg (S) süzük kærtgünç köñül (İ): Sıfat tamlaması

b(e)k (İ) katıg (İ): Tekrar grubu

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

bo (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **152** <şarırlıg t(e)ñri> burhan üskinte azu şarırlıg astuplarda <tütsüg> köyürüp hua çeçek saçıp aşın içgün <tapıg> udug kılzunlar (B888-B890)

(Donanımlı Tanrı Buda huzurunda veya tam teçhizatlı sandıklarda tütsü yakıp çeşitli çiçekler dağıtıp yemekle içeceklerle ibadet etsinler.)

<şarırlıg t(e)ñri> burhan üskinte azu şarırlıg astuplarda <tütsüg> köyürüp hua çeçek

Y.T.

Z.

saçıp aşın içgün <tapıg> udug kılzunlar

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

şarırlıg t(e)ñri burhan üskinte **azu** şarırlıg astuplarda: Bağlama grubu

şarırlıg t(e)ñri burhan (TY) üski (TN): Belirtisiz isim tamlaması

şarırlıg (S) t(e)ñri burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (İ) burhan (İ): Tekrar grubu

şarırlıg (S) astuplar (İ): Sıfat tamlaması

tütsüg köyürüp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

hua çeçek saçıp: Zarf fiil grubu

N. Y.

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu

→ **153** yürüng ay sekiz yağı <puş> yultuzka <bo> dar(a)ni ıg sözleyü mini okızunlar
ötünzün<ler> (B890-B892)

(Parlak ayın sekizinci günündeki puş yıldız bu büyüü söyleyerek beni zikretsiner.)

yürüng ay sekiz yağı <puş> yultuzka <bo> dar(a)ni ıg sözleyü mini okızunlar

Z.

N.

ötünzün<ler>

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

yürüng ay sekiz yağı puş yultuzka bo dar(a)ni ıg sözleyü: Zarf fiil grubu

Y.T.

N.

Y.

yürüng ay sekiz yağı (S) puş yultuz (İ): Sıfat tamlaması

yürüng (S) ay (İ): Sıfat tamlaması

sekiz (S) yağı (İ): Sıfat tamlaması

puş yultuz: Eksiz tamalama

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

okı- (F) ötün- (F): Tekrar grubu

→ 154 dar(a)nisi bo erür (B892)

(*Büyüsü budur.*)

dar(a)nisi bo erür

N. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

dar(a)nisi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 155 atı kötrülmüş <t(e)ñrim> bo ıduk <d(a)r(a)nig> yüz sekiz sözlep mini okısar m(e)n ötrü ol orunta kelü tegingey m(e)n (B894-B897)

(*Adı yüceltilmiş Tanrım bu kutsal büyüü yüz sekiz defa söyleyip beni zikretse, ben sonra o yere geleceğim.*)

atı kötrülmüş <t(e)ñrim> bo ıduk <d(a)r(a)nig> yüz sekiz sözlep mini okısar m(e)n ötrü

CDU.

Z.

Ö. Z.

ol orunta kelü tegingey m(e)n

Y.T. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo ıduk <d(a)r(a)nig> yüz sekiz sözlep mini okısar: Şart unsuru

Z. N. Y.

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş t(e)ğrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) t(e)ğri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

bo ıduk d(a)r(a)nig yüz sekiz sözlep: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) ıduk d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

ıduk (S) d(a)r(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

yüz sekiz: Sayı grubu

ol (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

kelü (F) teğin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **156** birök <kim> kayu tnl(1)glar mēni körüp birle sözleşeyin tēp sakınsarlar <ötrü>
k(a)ltı <aşnukı törüçe kılıp bo dar(a)nig sözlesünler> (B897-B899)

(Eğer herhangi bir canlı beni görüp (benim) ile konuşayım diye düşünse sonra tıpkı önceki öğretiyeye göre davranıp bu büyüüyü söylesin.)

birök <kim> kayu tnl(1)glar mēni körüp birle sözleşeyin tēp sakınsarlar <ötrü> k(a)ltı

Z. Z.

<aşnukı törüçe kılıp bo dar(a)nig sözlesünler>

Z. N. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök <kim> kayu tınl(1)glar mēni körüp birle sözleşeyin tēp sakınsarlar

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

birök kim kayu tınl(1)glar mēni körüp birle sözleşeyin tēp

N.

Y.

İç cümle:

birök kim kayu tınl(1)glar mēni körüp birle sözleşeyin

CDU.

Ö.

Z.

Y.

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kayu (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

mèni körüp birle: Edat grubu

mèni körüp: Zarf fiil grubu

N. Y.

k(a)ltı aşnukı törüçe kılıp: Zarf fiil grubu

CDU. Z. Y.

aşnukı (S) törü (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

→ **157** t(e)ngrim bo dar(a)nig <bir otuz kata sözlep bês törlüg> tüşrük yip üze <bir otuz tügüp sol sol oñ> öşininte bazun <ötrü et'özi küglüg> küzetiglig bolgay <korkınç ayınç bolmagay birök b(e)k katıg> süzük kértgünç <könülin bo dar(a)nig bir sözlegüçe> erser <küsemiş küsüşü kangay bo meniñ> savım neñ <ezüg igiđ bolu teginmez burhan nom bursang kuvrag> üç erdinig <tanuklap çınınca kértüsinçe> ötünü teginür m(e)n <tép tédi> (B900-B908)

(Tanrım bu büyüyü yirmi defa söyleyip beş farklı renkli ip ile yirmi bir defa düğümleyip sol ve sağ omuz başından bağlasın. Sonra bedeni korunup gözetilecek, korku kötülük olmayacak. Eğer sağlam, temiz inançlı gönülle bu büyüyü söyleyecek ise arzuları yerine gelecek. Benim bu sözüm asla yalan yanlış olmaz. Buda, öğreti (ve) cemaat olmak üzere üç mücevheri onaylayıp doğru şekilde arz ediyorum dedi.)

t(e)ngrim bo dar(a)nig <bir otuz kata sözlep bês törlüg> tüşrük yip üze <bir otuz tügüp

sol sol oñ> öşininte bazun <ötrü et'özi küglüg> küzetiglig bolgay <korkınç ayınç

bolmagay birök b(e)k katıg> süzük kértgünç <könülin bo dar(a)nig bir sözlegüçe>

erser <küsemış küsüşî kangay bo meniņ> savım neņ <ezüg igid bolu teginmez burhan

nom bursang kuvrag> üç erdinig <tanuklap çınınca kértüsinçe> ötünü teginür m(e)n

<tép tédi>

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

- a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

t(e)ngrim bo dar(a)nig <bir otuz kata sözlep bês törlüg> tüşrük yip üze <bir otuz tügüp

sol sol oņ> öşininte bazun <ötrü et'özi küglüg> küzetiglig bolgay <korkınç ayınc

N.

bolmagay birök b(e)k katıg> süzük kértgünç <könülin bo dar(a)nig bir sözlegüçe>

N.

erser <küsemış küsüşî kangay bo meniņ> savım neņ <ezüg igid bolu teginmez burhan

N.

N.

nom bursang kuvrag> üç erdinig <tanuklap çınınca kértüsinçe> ötünü teginür m(e)n

N.

<tép

Y.

1. İç cümle

t(e)ngrim bo dar(a)nig <bir otuz kata sözlep bês törlüg> tüşrük yip üze <bir otuz tügüp

CDU.

Z.

Z.

sol sol oŋ> öşininte bazun

Y.T. Y.

(Gizli özne: ol)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo dar(a)nig bir otuz kata sözlep: Zarf fiil grubu

N. Z. Y.

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz: Sayı grubu

bêş törlüg tüşrük yip üze bir otuz tügüp: Zarf fiil grubu

Z. Z. Y.

bêş törlüg tüşrük yip üze: Edat grubu

bêş törlüg (S) tüşrük yip (İ): Sıfat tamlaması

bêş (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

tüşrük (S) yip (İ): Sıfat tamlaması

bir otuz: Sayı grubu

sol sol oŋ öşini: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sol sol oŋ öşin: Edatsız bağlama grubu

sol sol (S) oŋ (S) öşin (İ): Sıfat tamlaması

sol (İ) sol (İ): Tekrar grubu

2. İç cümle:

<ötrü et'özi küglüg> küzetiglig bolgay <korkinç ayınç bolmagay>

Z. Ö. Y. Y.

- Yapısına göre sıralı cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Yukarıdaki sıralı cümle özne ortaklığı olan iki basit cümlenin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

Kelime Grupları:

et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küglüg küzetiglig (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

küglüg (İ) küzetiglig (İ): Tekrar grubu

korkinç ayınç (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

korkinç (İ) ayınç (İ): Tekrar grubu

3. İç cümle:

<birök b(e)k katıg> süzük kærtgünç <könülin bo dar(a)nig bir sözlegüçe> erser

Z.

<küsemiş küsüşü kangay>

N.

Y.

- a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök b(e)k katıg süzük kærtgünç könülin bo dar(a)nig bir sözlegüçe erser: Şart unsuru

CDU.

Z.

N.

Z.

Y.

Kelime Grupları:

b(e)k katıg (S) süzük kærtgünç köñül (İ): Sıfat tamlaması

b(e)k (İ) katıg (İ): Sıfat tamlaması

süzük kærtgünç (S) köñül (İ): Sıfat tamlaması

süzük (İ) kærtgünç (İ): Tekrar grubu

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

sözle- (F) er- (YF): Birleşik fiil grubu

küsemiş küsüşü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsemiş (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

4. İç cümle:

<bo meniñ> savım neñ <ezüg igid bolu teginmez

Ö.

Z.

Y.

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) meniñ savım (İ): Sıfat tamlaması

meniñ (TY) savım (TN): İyelik grubu

ezüg igid bolu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ezüg igid (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ezüg (İ) igid (İ): Tekrar grubu

5. İç cümle:

burhan nom bursang kuvrag> üç erdinig <tanuklap cınınca kærtüsinçe> ötünü teginür

Z.

Z.

m(e)n

Y.

(Gizli Özne: men)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

burhan nom bursang kuvrag üç erdinig tanuklap: Zarf fiil grubu

Ö. N. Y.

burhan nom: Eksiz tamlama

bursang kuvrag: Eksiz tamlama

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

çını kærtüsi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çın (İ) kærtü (İ): Tekrar grubu

ötünü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **158** <anta> ötrü tükel <bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan> yér <hatunınıñ bo ötügin eşidü y(a)rılıkap> inçe tęp <y(a)rılıkadı> (B909-B911)

(Ondan sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda yer hatununun bu arzını işiterek şöyle buyurdu.)

<anta> ötrü tükel <bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan> yér <hatunınıñ bo ötügin

Z. Ö.

eşidü y(a)rılıkap> inçe tęp <y(a)rılıkadı>

Z. Z. Y.

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta ötrü: Edat grubu

tükel bilge biliglig (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükel (S) bilge biliglig (İ): Sıfat tamlaması

bilge (İ) biliglig (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yêr hañunıñ bo ötügin eşidü y(a)rılıkap: Zarf fiil grubu

N.

Y.

yêr hañunıñ (TY) bo ötügi (TN): Belirtili isim tamlaması

yêr (TY) hañunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) ötügi (İ): Sıfat tamlaması

eşidü (F) y(a)rılıka- (YF): Birleşik fiil grubu

inçe têt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **159** küsemiş küsüşü kangay bo meniñ savım neñ ezüg igid bolu teginmez burhan nom bursang kuvrag üç erdinig tanuklap çınınca kærtüsinçe ötünü teginür m(e)n têt tedi (B912-B916)

(Dilekleri yerine gelecek. Benim bu sözüüm asla yalan yanlış olmaz. Buda, öğreti (ve) cemaat (olmak üzere) üç mücevheri onaylayıp doğru şekilde arz ediyorum dedi.)

küsemiş küsüşü kangay bo meniñ savım neñ ezüg igid bolu teginmez burhan nom

bursang kuvrag üç erdinig tanuklap çınınca kærtüsinçe ötünü teginür m(e)n têt tedi

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

a. Yapısına göre iç içe birleşik cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

küsemış küsüşü kangay bo meniñ savım neñ ezüg igid bolu teginmez burhan nom

N.

N.

bursang kuvrag üç erdinig tanuklap çınınca kértüsinçe ötünü teginür m(e)n tıp:

N.

Y.

1. İç cümle:

küsemış küsüşü kangay

N.

Y.

(Gizli özne: ol)

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

küsemış küsüşü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küsemış (S) küsüş (İ): Sıfat tamlaması

2. İç cümle:

bo meniñ savım neñ ezüg igid bolu teginmez

Ö.

Z.

Y.

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) meniñ savım (İ): Sıfat tamlaması

meniñ savım: İyelik grubu

ezüg igid bolu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ezüg igid (İ) bol- (YF): Birleşik fiil grubu

ezüg (İ) igid (İ): Tekrar grubu

3. İç cümle:

burhan nom bursang kuvrag üç erdinig tanuklap cınınca kértüsınca ötünü teginür

Z.

Z.

m(e)n

Y.

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

burhan nom bursang kuvrag üç erdinig tanuklap: Zarf fiil grubu

Ö.

N.

Y.

burhan nom: Eksiz tamlama

bursang kuvrag: Eksiz tamlama

üç (S) erdini (İ): Sıfat tamlaması

çını kértüsü: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çın (İ) kértü (İ): Tekrar grubu

ötünü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **160** anta ötrü tükël bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan yêr hatunınıñ bo ötügin eşidü y(a)rlıkap inçe têp y(a)rlıkadı (B916-B920)

(Ondan sonra tam bilgili Tanrılar Tanrısı Buda yer hatununun bu arzını işiterek şöyle buyurdu.)

anta ötrü tükël bilge biliglig t(e)ñri t(e)ñrisi burhan yêr hatunınıñ bo ötügin eşidü

Z. Ö.

y(a)rlıkap inçe têp y(a)rlıkadı

Z. Z. Y.

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

anta ötrü: Edat grubu

tükël bilge biliglig (S) t(e)ñri t(e)ñrisi burhan (İ): Sıfat tamlaması

tükël (S) bilge biliglig (İ): Sıfat tamlaması

bilge (İ) biliglig (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

yêr hatunınıñ bo ötügin eşidü y(a)rlıkap: Zarf fiil grubu

N. Y.

yêr hatunınıñ (TY) bo ötügi (TN): Belirtili isim tamlaması

yêr (TY) hatunı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) ötüğ (İ): Sıfat tamlaması

eşidü (F) y(a)rlıkap- (YF): Birleşik fiil grubu

inçe têp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **161** edgü edgü ağır ulug yèr hatınıya kim s(e)n çın kèrtü ötügin bo nom erdinig nomladaçı nomçı birle küyü küzetü tutgalı tınl(ı)glar küsüşin kanturgalı ötüntün bo ok avant tıltagdın yana ülgüsüz üküş buyan edgü kılınçlar tüşin utlısın aşagay s(e)n tēp y(a)rlıkadı (B920-B928)

(İyi iyi ey büyük yer hatunu! Öyle ki sen hakiki dileğinle bu öğreti mücevherini öğreten vaazcı ile koruyup gözeten canlıların dileklerini yerine getirmek için arzda bulundun. Bu sebeple yine sayısız sevap sağlayan semereyi artıracaksın diye buyurdu.)

edgü edgü ağır ulug yèr hatınıya kim s(e)n çın kèrtü ötügin bo nom erdinig nomladaçı

CDU.

nomçı birle küyü küzetü tutgalı tınl(ı)glar küsüşin kanturgalı ötüntün bo ok avant

tıltagdın yana ülgüsüz üküş buyan edgü kılınçlar tüşin utlısın aşagay s(e)n tēp

Z.

y(a)rlıkadı

Y.

(Gizli özne: ol)

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

edgü edgü ağır ulug yèr hatınıya kim s(e)n çın kèrtü ötügin bo nom erdinig nomladaçı

CDU.

nomçı birle küyü küzetü tutgalı tınl(ı)glar küsüşin kanturgalı ötüntün bo ok avant

N.

tıltagdın yana ülgüsüz üküş buyan edgü kılınçlar tüşin utlısın aşagay s(e)n tēp

N.

Y.

1. İç cümle:

edgü edgü ağır ulug yér hatınıya

Y. CDU.

(Gizli özne: sen)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre isim cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

edgü (İ) edgü (İ): Tekrar grubu

ağır ulug (S) yér hatını (İ): Sıfat tamlaması

ağır (İ) ulug (İ): Tekrar grubu

yér (TY) hatını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

2. İç cümle:

kim s(e)n çın kértü ötügin bo nom erdinig nomladaçı nomçı birle küyü küzetü tutgalı

CDU. Ö.

tınl(ı)glar küsüşin kanturgalı ötüntün

Z. Y.

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

çın kértü ötügin bo nom erdinig nomladaçı nomçı birle küyü küzetü tutgalı tınl(ı)glar

Z.

küşün kanturgalı: Zarf fiil grubu

N. Y.

çın kærtü ötügin bo nom erdinig nomladaçı nomçı birle: Edat grubu

çın kærtü (S) ötüg (İ): Sıfat tamlaması

çın (İ) kærtü (İ): Tekrar grubu

bo nom erdinig nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom erdini: Eksiz tamlama

küyü küzetü tutgalı tınl(1)glar (TY) küşü (TN): Belirtisiz isim tamlaması

küyü küzetü tutgalı (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

3. İç cümle:

bo ok avant tıtagdın yana ülgüsüz üküş buyan edgü kılınçlar tüşin utlısın aşagay s(e)n

Z.

Z.

N.

Y.

(Gizli özne: sen)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) avant tıtag (İ): Sıfat tamlaması

avant (İ) tıtag (İ): Tekrar grubu

ülgüsüz üküş buyan edgü kılınçlar (TY) tüşü utlısı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ülgüsüz üküş (S) buyan edgü kılınçlar (İ): Sıfat tamlaması

ülgüsüz (S) üküş (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

tüş (İ) utlı (İ): Tekrar grubu

→ **162** altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(1)g nom bitigde t(e)ñriler uruñutı <atl(1)g ötüg ötünmek tokuz y(è)g(i)rminç bölük <<erür>> (B929-B932)

(Altun renkli, parlak ışıklı her şeyden yüceltilmiş olan öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabında tanrılar generalinin arzı adlı yirmi dokuzuncu bölümdür.)

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(1)g nom bitigde t(e)ñriler

Y.T.

uruñutı atl(1)g ötüg ötünmek atl(1)g sekiz y(è)g(i)rminç bölük> <<erür>>

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(1)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) êligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

t(e)nriler uruñutı atl(ı)g ötüğ ötünmek tokuz y(è)g(i)rminç bölük (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

t(e)nriler uruñutı atl(ı)g (S) ötüğ ötünmek (İ): Sıfat tamlaması

t(e)nriler (TY) uruñutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ötüğ (İ) ötüñ- (YF): Birleşik fiil grubu

tokuz y(è)g(i)rminç (S) bölük (İ): Sıfat tamlaması

tokuz y(è)g(i)rmi: Sayı grubu

→ **163** ol üdüñ sançanaçayı atl(ı)g t(e)nriler uruñutı sekiz otuz bag t(e)nriler erkligi birle ulut terin kuvrag arasinta yumğı olurmış orunlarıntın örü turup birdin sñar oñ 'eginlerindeki p(a)t(a)r tonların açınıp oñ tizlerin çökutip ayaların kavşurup ağır ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yolanıñ inçe tēp ötüñtiler (B932-B942)

(O zamanda Sançanaçayı adlı tanrılar generali yirmi sekiz sınıf gök güçlülere ile büyük cemaat arasında toplu olarak oturdukları yerlerinden ayağa kalkarak sağ taraftaki omzundaki giysilerini açıp sağ dizleri üzerine çöküp avuçlarını birleştirip büyük bir saygıyla Tanrılar Tanrısı Buda'ya yönelerek şöyle dediler.)

ol üdüñ sançanaçayı atl(ı)g t(e)nriler uruñutı sekiz otuz bag t(e)nriler erkligi birle
Z.

ulut terin kuvrag arasinta yumğı olurmış orunlarıntın örü turup birdin sñar oñ

Z.

'eginlerindeki p(a)t(a)r tonların açınıp oñ tizlerin çökutip ayaların kavşurup ağır

Z.

Z.

Z.

ayamakın t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yolanıñ inçe tēp ötüñtiler

Z.

Z.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

sançanaçayı atl(ı)g t(e)nriler urunutu sekiz otuz bag t(e)nriler erkligleri birle ulut terin

Ö.

Z.

kuvrag arasinta yumgi olurmış orunlarıntın örü turup: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.T.

Y.

sançanaçayı atl(ı)g t(e)nriler (TY) urunutu (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sekiz otuz bag t(e)nriler erkligleri birle: Edat grubu

sekiz otuz bag t(e)nriler (TY) erkligleri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

sekiz otuz (S) bag (İ): Sıfat tamlaması

sekiz otuz: Sayı grubu

ulut terin kuvrag (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ulut (S) terin kuvrag (İ): Sıfat tamlaması

terin (İ) kuvrag (İ): Tekrar grubu

yumgi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olurmış orunları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

olurmış (S) orun (İ): Sıfat tamlaması

örü (F) tur- (YF): Birleşik fiil grubu

birdin sıñar oñ 'eginlerindeki p(a)t(a)r tonların açınıp: Zarf fiil grubu

Z.

N.

Y.

birdin (İ) sıñar (ÇE): Edat grubu

oñ 'eginlerindeki tonları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oñ 'eginlerindeki (S) tonlar (İ): Sıfat tamlaması

oñ 'eginleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oñ tizlerin çökitip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

oñ tizleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oñ (S) tizler (İ): Sıfat tamlaması

ayaların kavşurup: Zarf fiil grubu

N. Y.

ayaları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yolanıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **164** atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom èligi atl(ı)g nom bitig kayu kayu yēr orunta bar erser ötrü m(e)n sançanaçayı uruñut takı yme sekiz otuz bag yekler erkligleri birle ol yēr orunta barıp öñin öñin közünmez et'özün bo nom erdinig nomladaçı nomçıg tıñladaçı tözünler oğlın tözünler kızın küyü küzetü tuta teginip busuşın sakınçın kēterip ènç meñilig kılı tegingey biz (B942-B955)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım bu altın renkli, parlak ışıklı her şeyden yüceltilmiş olan öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabı hangi yerde varsa ben General Sançanaçayı ve yirmi sekiz sınıf şeytanlar, onların güçlülere ile o yere giderek farklı farklı görünmez bedenle bu öğreti mücevherini öğreten vaazcını dinleyen soylular oğlu ve soylular kızını koruyup gözeterek keder ve düşüncelerini giderip huzurlu kılacağız.)

atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda

CDU.

kötrülmiş nom èligi atl(ı)g nom bitig kayu kayu yēr orunta bar erser ötrü m(e)n

Z.

CDU.

sançanaçayı uruñut takı yme sekiz otuz bag yekler erkligleri birle ol yēr orunta barıp

Z.

öñin öñin közünmez et'özün bo nom erdinig nomladaçı nomçıg tıñladaçı tözünler

oglin tözünler kızın küyü küzetü tuta teginip busuşın sakınçın kéterip ênç meñilig kılı

Z.

Z.

tegingey biz

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(ı)g nom bitig kayu kayu

N.

yér orunta bar erser: Şart unsuru

Y.T.

Y.

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmiş (S) ayagka tegimlig t(e)ñrim (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmiş: İsnat grubu

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

bo altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) altun öñlög y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun öñlög (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öñ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) éligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

kayu kayu (S) yér orun (İ): Sıfat tamlaması

kayu (İ) kayu (İ): Tekrar grubu

yér (İ) orun (İ): Tekrar grubu

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

m(e)n sançanaçayı uruñut takı yme sekiz otuz bag yekler erkligleri birle ol yér orunta

Ö.

Z.

Y.T.

barıp: Zarf fiil grubu

Y.

m(e)n sançanaçayı uruñut **takı yme** sekiz otuz bag yekler: Bağlama grubu

erkligleri birle: Edat grubu

erkligleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sançanaçayı uruñut: Unvan grubu

sekiz otuz bag (S) yekler (İ): Sıfat tamlaması

sekiz otuz (S) bag (İ): Sıfat tamlaması

sekiz otuz: Sayı grubu

ol (S) yér orun (İ): Sıfat tamlaması

yér (İ) orun (İ): Tekrar grubu

öñin öñin közünmez et'özin bo nom erdinig nomladaçı nomçığ tıñladaçı tözünler oglın

tözünler kızın küyü küzetü tuta teginip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

öñin öñin közünmez et'özin bo nom erdinig nomladaçı nomçığ tıñladaçı (S) tözünler

oglı (İ) tözünler kızı (İ): Sıfat tamlaması

öñin öñin közünmez et'özin bo nom erdinig nomladaçı nomçığ tıñladaçı: Sıfat fiil

Z.

N.

Y.

Grubu

öñin öñin közünmez et'özi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öñin öñin (S) közünmez et'öz (İ): Sıfat tamlaması

öñin (İ) öñin (İ): Tekrar grubu

közünmez (S) et'öz (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

tözünler (TY) oğlı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tözünler (TY) kızın (TN): Belirtisiz isim tamlaması

küyü küzetü tuta (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

busuşın sakınçın kéterip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

busuşın sakınçın: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ênç meñilig kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ênç meñilig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ênç (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

→ **165** 'eñ mintin bo nom erdini içinteki bir şlok bir padak nomug bir burhannıñ bir bodis(a)t(a)vniñ atın bo nom erdininiñ baştıkı atın yme boşgunup tutup öser sakınsar atasar yükünser ağır ayag tapıg udug kılsarlar olarnı barça küyü küzetü tuta tegingey biz (B955-B962)

(En azından bu öğreti mücevheri içindeki bir dizeyi, bir şiiri, bir Buda'nın, bir Bodisatav'ın adını bu öğreti mücevherinin baştaki adını da öğrenip düşünürse, zikrederse, hürmet ederse, büyük hizmet ederse onları bütünüyle koruyup gözeteceğiz.)

'eñ mintin bo nom erdini içinteki bir şlok bir padak nomug bir burhannıñ bir

bodis(a)t(a)vniñ atın bo nom erdininiñ baştıkı atın yme boşgunup tutup öser sakınsar

atarar yükünser ağır ayag tapıg udug kılsarlar olarnı barça küyü küzetü tuta tegingey

Z. N. Z.

biz

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsurları (yardımcı cümleler) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümleler:

'eñ mintin bo nom erdini içinteki bir şlok bir padak nomug bir burhannıñ bir

bodis(a)t(a)vniñ atın bo nom erdiniñ baştıñkı atın yme boşgunup tutup öser sakınsar

Z. Y.

atarar yükünser ağır ayag tapıg udug kılsarlar: Şart unsuru

Y. Y. Y.

Kelime Grupları:

'eñ mintin bo nom erdini içinteki bir şlok bir padak nomug bir burhannıñ bir

Z.

bodis(a)t(a)vniñ atın bo nom erdiniñ baştıñkı atın yme boşgunup tutup: Zarf fiil

N. N. CDU. Y.

grubu

'eñ (S) mintin (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdini içinteki (S) bir şlok bir padak nom (İ) bir burhannıñ bir bodis(a)t(a)vniñ

atı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdini (TY) içi (TN): Belirtisiz isim tamlaması
bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması
nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama
bir şlok bir padak (S) nom (İ): Sıfat tamlaması
bir şlok (İ) bir padak (İ): Tekrar grubu
bir (S) şlok (İ): Sıfat tamlaması
bir (S) padak (İ): Sıfat tamlaması
bir burhannıñ (TY) bir bodis(a)t(a)vnıñ (TY) atı (TN): Belirtili isim tamlaması
bir (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması
bir (S) bodisatav (İ): Sıfat tamlaması
bo nom erdiniñ (TY) baştınkı atı (TN): Belirtili isim tam
bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması
nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama
baştınkı (S) at (İ): Sıfat tamlaması
boşgun- (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu
ö- (F) sakın- (F): Tekrar grubu
agır ayag tapıg udug (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu
agır ayag (S) tapıg udug (İ): Sıfat tamlaması
agır (İ) ayag (İ): Tekrar grubu
tapıg (İ) udug (İ): Tekrar grubu
küyü küzetü tut- (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu
küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu
kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

→ **166** yana atı kötrülmiş t(e)ñrim ne avant tıtag üze meniñ sançanaçayı könisiñçe bilteçi tęp <añanu teginmiş ugrın siz k(e)ntü tükeli bilü y(a)rılıkayur siz> (B962-B964)

(Yine adı yüceltilmiş Tanrım, hangi sebeple benim Sançanaçayı doğrusunu bilecek diye isimlendirilme sebebini siz tamamıyla kendiniz bilirsiniz.)

yana atı kötrülmiş t(e)ñrim ne avant tıtag üze meniñ sançanaçayı könisiñçe bilteçi tęp

Z.

CDU.

Z.

<atanu teġinmiř uġurın siz k(e)ntü tüköl bilü y(a)rıkayur siz>

N. Ö. Z. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümle zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

ne avant tıtag üze meniñ sançanaçayı köniñçe bilteçi tēp

N. Y.

İç cümle:

ne avant tıtag üze meniñ sançanaçayı köniñçe bil

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmiş (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmiş: İsnat grubu

ne avant tıtag üze: Edat grubu

ne (S) avant tıtag (İ): Sıfat tamlaması

avant (İ) tıtag (İ): Tekrar grubu

meniñ sançanaçayı köniñçe: İlgi grubu

sançanaçayı (TY) könisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ašanu teğınmış (TY) uğurı (TN): Belirtisiz isim tamlaması
ašanu (F) teğın- (YF): Birleřik fiil grubu
uğurı: Tamlayanı dışmüş iyelik grubu

→ **167** birdin sığar oę <'eğninlerindeki tonların açınıp oę> tizlerin çökutip <ayaların kavşurup> ağır ayamakın t(e)ęri <t(e)ęrisi burhanka> yolanıp inçe tęp <ötüntiler> (B965-B968)

(Sağ taraftaki omzundaki giysilerini açıp sağ dizleri üzerine çöküp avuçlarını birleştirip büyük bir sayğıyla Tanrılar Tanrısı Buda 'ya yönelerek şöyle dediler.)

birdin sığar oę <'eğninlerindeki tonların açınıp oę> tizlerin çökutip <ayaların
Z. Z.
kavşurup> ağır ayamakın t(e)ęri <t(e)ęrisi burhanka> yolanıp inçe tęp <ötüntiler>
Z. Z. Z. Z. Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

birdin sığar oę 'eğninlerindeki tonların açınıp: Zarf fiil grubu

Z. N. Y.

birdin (İ) sığar (ÇE): Edat grubu

oę 'eğninlerindeki tonları: Tamlayanı dışmüş iyelik grubu

oę'eğninlerindeki (S) tonlar (İ): Sıfat tamlaması

oę'eğninleri: Tamlayanı dışmüş iyelik grubu

oę tizlerin çökutip: Zarf fiil grubu

N. Y.

oñ tizleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

oñ (S) tizler (İ): Sıfat tamlaması

ayaların kavşurup: Zarf fiil grubu

N. Y.

ayaları: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

agır (İ) ayamak (İ): Tekrar grubu

t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yolanıp: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **168** atı kötrülmüş t(e)ñrim <bo altun öñlüg yaruk> yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom 'ëligi <atl(ı)g nom bitig> kayu kayu yēr orunta bar erser >ötrü m(e)n sançanaçayı> uruñut takı yme sekiz otuz <bag yekler> erkligleri birle ol yēr orun<ta barıp öñin> öñin közünmez et'öz<in bo nom erdinig nomladaçı nomçıg> tıñladaçı tözün<ler oglın tözünler kızın> küyü küzetü <tuta teginip busuşın sakınçın kēterip ènç meñilig kılıu tegingey biz> (B969-B976)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım bu altın renkli, parlak ışıklı her şeyden yüceltilmiş olan öğreti hükümdarı adlı öğreti kitabı hangi yerde varsa ben General Sançanaçayı ve yirmi sekiz sınıf şeytanlar, onların güçlülere ile o yere giderek farklı farklı görünmez bedenle bu öğreti mücevherini öğreten vaazcıyı, dinleyen soylular oğlu ve soylular kızını koruyup gözeterek keder ve düşüncelerini giderip huzurlu kılacağız.)

atı kötrülmüş t(e)ñrim <bo altun öñlüg yaruk> yaltrıklıg kopda kötrülmüş nom 'ëligi

CDU.

<atl(ı)g nom bitig> kayu kayu yēr orunta bar erser> ötrü m(e)n sançanaçayı> uruñut

Z.

CDU.

takı yme sekiz otuz <bag yekler> erkligleri birle ol yēr orun<ta barıp öñin> öñin

Z.

közünmez et'öz<in bo nom erdinig nomladaçı nomçıg> tınladaçı tözün<ler oglin

tözünler kızın> küyü küzetü <tuta teginip busuşın sakınçın kéterip ênç mejilig kılı

Z.

Z.

tegingey biz>

Y.

(Gizli özne: biz)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(ı)g nom bitig kayu kayu

Ö.

yêr orunta bar erser: Şart unsuru

Y.T. Y.

Kelime Grupları:

atı kötrülmiş t(e)ğrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmiş (S) t(e)ğri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmiş: İsnat grubu

bo altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi atl(ı)g (S) nom bitig (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) altun önlüg y(a)ruk yaltrıklıg kopda kötrülmiş nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun önlüg (S) y(a)ruk yaltrıklıg (S) kopda kötrülmiş (S) nom êligi (İ): Sıfat tamlaması

altun (S) öğ (İ): Sıfat tamlaması

y(a)ruk (İ) yaltrık (İ): Tekrar grubu

kopda kötrülmiş: Ayrılma grubu

nom (TY) éligi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

nom bitig: Eksiz tamlama

kayu kayu (S) yér orun (İ): Sıfat tamlaması

kayu (İ) kayu (İ): Tekrar grubu

yér (İ) orun (İ): Tekrar grubu

bar (İ) er- (YF): Birleşik fiil grubu

m(e)n sançanaçayı uruñut takı yme sekiz otuz bag yekler erkligleri birle ol yér orunta

Ö.

Z.

Y.T.

barıp: Zarf fiil grubu

Y.

m(e)n sançanaçayı uruñut **takı yme** sekiz otuz bag yekler: Bağlama grubu

erkligleri birle: Edat grubu

erkligleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

sançanaçayı uruñut: Unvan grubu

sekiz otuz bag (S) yekler (İ): Sıfat tamlaması

sekiz otuz (S) bag (İ): Sıfat tamlaması

sekiz otuz: Sayı grubu

ol (S) yér orun (İ): Sıfat tamlaması

yér (İ) orun (İ): Tekrar grubu

öñin öñin közünmez et'özün bo nom erdinig nomladaçı nomçıg tıñladaçı tözünler oglın

tözünler kızın küyü küzetü tuta teginip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

öñin öñin közünmez et'özün bo nom erdinig nomladaçı nomçıg tıñladaçı (S) tözünler

oglı (İ) tözünler kızını (İ): Sıfat tamlaması

öñin öñin közünmez et'özün bo nom erdinig nomladaçı nomçıg tıñladaçı: Sıfat fiil

Z.

N.

Y.

Grubu

öñin öñin közünmez et'özün: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

öñin öñin (S) közünmez et'öz (İ): Sıfat tamlaması

öñin (İ) öñin (İ): Tekrar grubu

közünmez (S) et'öz (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı (S) nomçı (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

tözünler (TY) oğlı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

tözünler (TY) kızın (TN): Belirtisiz isim tamlaması

küyü küzetü tut- (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

küyü küzetü (F) tut- (YF): Birleşik fiil grubu

kü- (F) küzet- (F): Tekrar grubu

busuşın sakınçın kéterip: Zarf fiil grubu

N.

Y.

busuşı sakınçı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ênç meñilig kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ênç meñilig (İ) kılı (YF): Birleşik fiil grubu

ênç (İ) meñi (İ): Tekrar grubu

→ **169** avant tıltagın m(e)n t(e)ñriler urungutınıñ kónisinçe bilteçi sançanaçayı tęp atım teginür (B977-B978)

(Bu sebeple ben tanrılar generalinin tarzına göre doğrusunu bilecek Sançanaçayı deyip adım zikredilir.)

avant tıltagın m(e)n t(e)ñriler urungutınıñ kónisinçe bilteçi sançanaçayı tęp atım

Z.

Z.

N.

teginür

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

m(e)n t(e)nriler urungutunıñ könisinçe bilteçi sançanaçayı tęp

N.

Y.

İç cümle:

m(e)n t(e)nriler urungutunıñ könisinçe bilteçi sançanaçayı

CDU.

Z.

Y.

N.

(Gizli özne: ol)

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre devrik cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

avant (İ) tıtag (İ): Tekrar grubu

t(e)nriler urungutunıñ (TY) könisi (TN): Belirtili isim tamlaması

t(e)nriler (TY) urungutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

atım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **170** bo montag ugur yık üze bo nom erdinig nomladaçı nomçılarıg tılañurmakın asgalı ögin köñülin üstegeli tüü<y>ütlerintin kirip küçlüg küsünlüg kılğalı çoğın yalının bilge sekizinç beş altmış biligin étitgeli (düz. yétitgeli) ömekde köñülkermekde yanmaksız turıtmaksız kılğalı et'özlerin igsiz kemsiz kaçığıların ênç meñilig ürüg uzaçı ögrünçlüg sevinçlig kılğalı uyu tegingey m(e)n (B979-B987)

(Bundan dolayı bu fırsat ile bu öğreti mücevherini öğreten vaazcıların hitabet yeteneğini artırmak için, aklını gönlünü üstün kılmak için, saç diplerindeki tüylerden girip güçlü kuvvetli kılmak için, parıltısını, tam bilgiyi elde etmesini sağlamak için, düşünme konusunda sağlam kılmak için, bedenlerini sağlıklı, duyu organlarını huzurlu daima sevinçli kılmak için muktedir olacağım.)

bo montag ugur yık üze bo nom erdinig nomladaçı nomçılarig tılañurmakın asgalı ögin

Z.

könülin üstegeli tüü<y>ütlerintin kirip küçlüg küsünlüg kılğalı çoğın yalının bilge

Z.

Z.

biligin éitigeli (düz. yétigeli) ömekde köñülkermekde yanmaksız turıtmaksız kılğalı

Z.

Z.

et'özlerin igsız kemsiz kaçığların éñç menjilig ürüg uzatı ögrünçlüg sevinçlig kılğalı

Z.

uyu tegingey m(e)n

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo montag ugur yık üze bo nom erdinig nomladaçı nomçılarig tılañurmakın asgalı:

Z.

N.

Y.

Zarf fiil grubu

bo montag ugur yık (İ) üze (ÇE): Edat grubu

bo montag (S) ugur yık (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

ugur (İ) yık (İ): Tekrar grubu

bo nom erdinig nomladaçı nomçılarig (TY) tılañurmakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı (S) nomçılar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

ögin köñülin üstegeli: Zarf fiil grubu

N. N. Y.

ögi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köñüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tüüyütlerintin kirip küçlüg küsünlüg kılğalı: Zarf fiil grubu

Z. Y.

tüüyütlerintin kirip: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

tüüyütleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küçlüg küsünlüg kılğalı: Zarf fiil grubu

Y.

küçlüg küsünlüg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

küçlüg (İ) küsünlüg (İ): Tekrar grubu

çoğın yalının bilge biligin ètitgeli: Zarf fiil grubu

N. N. Y.

çoğı yalını: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

bilge biligi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bilge (İ) bilig (İ): Tekrar grubu

ömekde köñülkermekde yanmaksız turıtmaksız kılğalı: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ömek (İ) köñülkermek (İ): Tekrar grubu

yanmaksız turıtmaksız (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yanmaksız (İ) turıtmaksız (İ): Tekrar grubu

et'özlerin igtsiz kemsiz kaçığların ènç menilig ürüg uzatı ögrünçlüg sevinçlig kılğalı:

Z.

Z.

Z.

Y.

Zarf fiil grubu

et'özleri igsiz kemsiz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

et'özleri igsiz kemsiz: İsnat grubu

kaçıgları ênç meñilig: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kaçıglar ênç meñilig: İsnat grubu

ürüg (İ) uzatı (İ): Tekrar grubu

ögrünçlüg sevinçlig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ögrünçlüg (İ) sevinçlig (İ): Tekrar grubu

uyu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 171 takı yme bo kamağ tınl(ı)glar arasın̄ta kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar nomın̄ta şazın̄n̄ta üküş törlüg <buyan edgü kılınç kılmış erserler ol antag tınl(ı)gların̄ köñüllerine kirip bo nom erdinig kênjürü nomlatıp t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz yokadguluksuz kılıu tegingey m(e)n> (B987-B989)

(Ve dahi bu bütün canlılar arasında hangi canlı önceki Budaların öğretisiyle çok çeşitli sevap kılmış iseler onun gibi canlıların gönüllerine girip bu öğretiyi mücevherini ayrıntılı olarak öğretip tez vakitte sonsuz kılmayı başaracağım.)

takı yme bo kamağ tınl(ı)glar arasın̄ta kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar nomın̄ta

CDU.

şazın̄n̄ta üküş törlüg <buyan edgü kılınç kılmış erserler ol antag tınl(ı)gların̄

Z.

könüllerine kirip bo nom erdinig kênjürü nomlatıp t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz

Z.

Z.

Z.

yokadguluksuz kılıu tegingey m(e)n>

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

a. Yapısına göre şartlı birleşik cümle

- b. Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
c. Yüklemin yerine göre kurallı cümle
d. Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo kamag tınl(1)glar arasınta kayu kayu tınl(1)glar öñreki burhanlar nomınta şazınınta

Ö.

Y.T.

üküş törlüg <buyan edgü kılınç kılmiş erserler: Şart unsuru

Y.

Kelime Grupları:

bo kamag tınl(1)glar arasınta (S) kayu kayu tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo kamag tınl(1)glar (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo (S) kamag tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

öñreki burhanlar (TY) nomı şazını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öñreki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

nom (İ) şazın (İ): Tekrar grubu

üküş törlüg buyan edgü kılınç (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

üküş törlüg (S) buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

üküş (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

ol antag tınl(1)glarnıñ köñüllerine kirip: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ol antag tınl(1)glarnıñ (TY) köñülleri (TN): Belirtili isim tamlaması

ol antag (S) tınl(1)glar (İ): Sıfat tamlaması

ol (S) antag (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig kênürü nomlatıp: Zarf fiil grubu

N.

Z.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

t(e)rk (S) üçün (İ): Sıfat tamlaması

yitlingülsüz yokağguluksuz kılı tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülsüz yokağguluksuz (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülsüz (İ) yokağguluksuz (İ): Tekrar grubu

→ **172** <bo avant tıltagın m(e)n> t(e)nriler uruñutı <könisinçe bildeçi sançanaçayı>
têp atım teginür (B990-991)

(Bu sebeple ben tanrılar generali doğrusunca bilecek Sançanaçayı diye adım zikredilir.)

<bo avant tıltagın m(e)n> t(e)nriler uruñutı <könisinçe bildeçi sançanaçayı> têp atım

Z.

Z.

N.

teginür

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

m(e)n> t(e)nriler uruñutı <könisinçe bildeçi sançanaçayı> têp

Z.

Y.

İç cümle:

m(e)n> t(e)nriler uruñutı <könisinçe bildeçi sançanaçayı>

CDU.

Z.

Y.

N.

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre devrik cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) avant tıltag (İ):Sıfat tamlaması

avant (İ) tıltag (İ): Tekrar grubu

t(e)ñriler uruñutı (TY) köñisi(TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ñriler (TY) uruñutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

atım: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

añanu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

ugurı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

→ **173** <bo montag ugur yık> üze bo nom erdinig <nomçılarıg> tılañurmakın asgalı <ögin köñülin üstegeli> tüü yütlerintin <kirip küçlüg küsünlüg kılğalı> çoğın yalının bilge <biligin yétitgeli> ömekde köñülkermekde yanmaksız <turıtmaksız kılğalı> et'özlerin <ıgsız kemsiz kaçığların> ênç meñilig ürüg uzatı <ögrünçlüg sevinçlig> kılğalı uyu teginür <m(e)n (B992-B999)

(Bundan dolayı bu fırsat ile bu öğreti mücevherini öğreten vaazcıların hitabet yeteneğini artırmak için, aklını gönlünü üstün kılmak için, saç diplerindeki tüylerden girip güçlü kuvvetli kılmak için, parıltısını, tam bilgiyi elde etmesini sağlamak için, düşünme konusunda sağlam kılmak için, bedenlerini sağlıklı, duyu organlarını huzurlu daima sevinçli kılmak için muktedir olacağım.)

<bo montag ugur yık> üze bo nom erdinig <nomçılarıg> tılañurmakın asgalı <ögin

Z.

köñülin üstegeli> tüü yütlerintin <kirip küçlüg küsünlüg kılğalı> çoğın yalının bilge

Z.

Z.

<biligin yétitgeli> ömekde köñülkermekde yanmaksız <turıtmaksız kılğalı> et'özlerin

Z.

Z.

<igsiz kemsiz kaçıkların> enç menjlig ürüg uzatı <ögrünçlüg sevinçlig> kılğalı uyu

Z.

teginür <m(e)n

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo montag ugur yık üze bo nom erdinig nomladaçı nomçılarig tılañurmakın asğalı:

Z.

N.

Y.

Zarf fiil grubu

bo montag ugur yık (İ) üze (ÇE): Edat grubu

bo montag (S) ugur yık (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) montag (İ): Sıfat tamlaması

ugur (İ) yık (İ): Tekrar grubu

bo nom erdinig nomladaçı nomçılarig (TY) tılañurmakı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı (S) nomçılar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig nomladaçı: Sıfat fiil grubu

N.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

ögin köñülin üstegeli: Zarf fiil grubu

N.

N.

Y.

ögi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

köñüli: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tüüyütlerintin kirip küçlüg küsünlüg kılğalı: Zarf fiil grubu

Z. Y.

tüüyütlerintin kirip: Zarf fiil grubu

tüüyütleri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

küçlüg küsünlüg kılğalı: Zarf fiil grubu

Y.

küçlüg küsünlüg (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

küçlüg (İ) küsünlüg (İ): Tekrar grubu

çoğın yalının bilge biligin étitgeli: Zarf fiil grubu

N. N. Y.

çoğı yalını: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çoğ (İ) yalın (İ): Tekrar grubu

bilge bilgisi: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bilge (İ) bilig (İ): Tekrar grubu

ömekde köñülkermekde yanmaksız turıtmaksız kılğalı: Zarf fiil grubu

Y.T. Y.

ömek (İ) köñülkermek (İ): Tekrar grubu

yanmaksız turıtmaksız (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yanmaksız (İ) turıtmaksız (İ): Tekrar grubu

et'özlerin igsiz kemsiz kaçıgların ênç meñilig ürüg uzatı ögrünçlüg sevinçlig kılğalı:

Z. Z. Z. Y.

Zarf fiil grubu

et'özleri igsiz kemsiz: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

et'özler igsiz kemsiz: İsnat grubu

kaçıgları ênç meñilig: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kaçıglar ênç meñilig: İsnat grubu

ürüg (İ) uzatı (İ): Tekrar grubu

ögrünçlüg sevinçlig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ögrünçlüg (İ) sevinçlig (İ): Tekrar grubu

uyu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ 174 <takı yme bo kamag tınl(ı)glar arasinta kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar>
nomınta şazınınta <üküş törlüg buyan edgü kılınç kılılmış erserler ol antag tınl(ı)glarınñ
köñüllerine kirip bo nom erdinig kênürü nomlatıp t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz
yokadguluksuz kılıu tegingey m(e)n> (B1000-B1001)

*(Ve dahi bu bütün canlılar arasında hangi canlı önceki Budaların öğretisiyle çok
çeşitli sevap, iyi amel kılmiş iseler onun gibi canlıların gönüllerine girip bu öğreti
mücevherini ayrıntılı olarak öğretip tez vakitte sonsuz kılmayı başaracağım.)*

<takı yme bo kamag tınl(ı)glar arasinta kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar>

CDU.

nomınta şazınınta <üküş törlüg buyan edgü kılınç kılılmış erserler ol antag tınl(ı)glarınñ

Z.

köñüllerine kirip bo nom erdinig kênürü nomlatıp t(e)rk üdüñ yitlingülüksüz

Z.

Z.

Z.

yokadguluksuz kılıu tegingey m(e)n>

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle
bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo kamag tınl(ı)glar arasinta kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar nomınta şazınınta

Ö.

Y.T.

üküş törlüg <buyan edgü kılınç kılılmış erserler: Şart unsuru

Y.

Kelime Grupları:

bo kamağ tınl(ı)glar arasına (S) kayu kayu tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) kamağ tınl(ı)glar arası (İ): Sıfat tamlaması

kamağ (S) tınl(ı)glar arası (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)glar (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öğreki burhanlar (TY) nomı şazını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öğreki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

nom (İ) şazın (İ): Tekrar grubu

üküş törlüg buyan edgü kılınç (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

üküş törlüg (S) buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

üküş (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

ol antağ tınl(ı)glarının köñüllerine kirip: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ol (S) antağ tınl(ı)glarının köñülleri (İ): Sıfat tamlaması

antağ tınl(ı)glarının (TY) köñülleri (TN): Belirtili isim tamlaması

antağ (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig kênürü nomlatıp: Zarf fiil grubu

N.

Z.

Y.

bo (S) nom erdini (İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

t(e)rk (S) üdüñ (İ): Sıfat tamlaması

yitlingülüksüz yokağguluksuz kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülüksüz yokağguluksuz (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülüksüz (İ) yokağguluksuz (İ): Tekrar grubu

→ **175** <enç meñilig> ürüg uzatı <öğrünçlüğ> sevinçlig kılğalı uyu teginür m(e)n
(B1002-B1003)

(Huzurlu, daima sevinçli kılmak için muktedir olacağım.)

<ëñç meñilig> ürüğ uzatı <ögrünçlüğ> sevinçlig kılğalı uyu teginür m(e)n

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemine türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemine yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ëñç meñilig ürüğ uzatı ögrünçlüğ sevinçlig kılğalı: Zarf fiil grubu

Y.

ürüğ (İ) uzatı (İ): Tekrar grubu

ögrünçlüğ sevinçlig (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

ögrünçlüğ (İ) sevinçlig (İ): Tekrar grubu

uyu (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **176** bo kamag tnl(1)glar arasinta <kayu kayu> tnl(1)glar öñreki burhanlar <nominta> şazınınta üküş törlüğ buyan<edgü kılınç> kılmış erserler <ol antag> tnl(1)glarınıñ köñülleriñe <kirip bo nom> erdinig kēñürü <nomlatıp t(e)rk üçün yitlingülüksüz yokağguluksuz kılı teginğey m(e)n> (B1002-B1009)

(Bu bütün canlılar arasında hangi canlı önceki Budaların öğretisiyle çok çeşitli sevap, iyi amel kılmış iseler onun gibi canlıların gönüllerine girip bu öğretiyi mücevherini ayrıntılı olarak öğretip tez vakitte sonsuz kılmayı başaracağım.)

bo kamag tnl(1)glar arasinta <kayu kayu> tnl(1)glar öñreki burhanlar <nominta>

şazınınta üküş törlüg buyan<edgü kılınç> kılmış erserler <ol antag> tınl(ı)glarının

Z.

könüllerine <kirip bo nom> erdinig kênürü <nomlatıp t(e)rk üdün yitlingülüksüz

Z.

Z.

Z.

yokadguluksuz kılı tegingey m(e)n>

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

bo kamag tınl(ı)glar arasında kayu kayu tınl(ı)glar öñreki burhanlar nomında şazınınta

Ö.

Y.T.

üküş törlüg <buyan edgü kılınç kılmış erserler> Şart unsuru

Y.

Kelime Grupları:

bo kamag tınl(ı)glar arasında (S) kayu kayu tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) kamag tınl(ı)glar arası (İ): Sıfat tamlaması

kamag (S) tınl(ı)glar arası (İ): Sıfat tamlaması

tınl(ı)glar (TY) arası (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öñreki burhanlar (TY) nomı şazını (TN): Belirtisiz isim tamlaması

öñreki (S) burhanlar (İ): Sıfat tamlaması

nom (İ) şazın (İ): Tekrar grubu

üküş törlüg buyan edgü kılınç (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

üküş törlüg (S) buyan edgü kılınç (İ): Sıfat tamlaması

üküş (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

buyan (İ) edgü kılınç (İ): Tekrar grubu

edgü (S) kılınç (İ): Sıfat tamlaması

ol antag tınl(ı)glarınñ köñüllerine kirip: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

ol (S) antag tınl(ı)glarınñ köñülleri (İ): Sıfat tamlaması

antag tınl(ı)glarınñ (TY) köñülleri (TN): Belirtili isim tamlaması

antag (S) tınl(ı)glar (İ): Sıfat tamlaması

bo nom erdinig kênürü nomlatıp: Zarf fiil grubu

N.

Z.

Y.

bo (S) nom erdini(İ): Sıfat tamlaması

nom (TY) erdini (TN): Eksiz tamlama

t(e)rk (S) üçün (İ): Sıfat tamlaması

yitlingülüksüz yokağguluksuz kılı (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülüksüz yokağguluksuz (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yitlingülüksüz (İ) yokağguluksuz (İ): Tekrar grubu

→ 177 burhanka ötünti (B1010-B1011)

(Buda 'ya arz etti.)

burhanka ötünti

Y.T.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

→ **178** atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n amtı sizin <üşkünüzte> tınl(1)glarka edgüliğin tınl(1)glarig <ërinçkeyü> teginmekim üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin tęp <ötrü d(a)r(a)nısın inçe> tęp tedi (B1011-B1016)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım ben şimdi sizin huzurunuzda canlılara iyilikle affetme arzum ile gizli büyüümü söylemek isterim diyerek sonra büyüsunü şöyle söyledi:)

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n amtı sizin <üşkünüzte> tınl(1)glarka

CDU.

edgüliğin tınl(1)glarig <ërinçkeyü> teginmekim üze kizlençü d(a)ranim ötünü

teginmeyin tęp <ötrü d(a)r(a)nısın inçe> tęp tedi

Z. Z. N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

m(e)n amtı sizin üşkünüzte tınl(1)glarka edgüliğin tınl(1)glarig ërinçkeyü teginmekim

üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin tęp: Zarf fiil grubu

N. Y.

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig t(e)ŋri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

m(e)n amtı siziŋ üskünüzte tınl(ı)glarka edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmekim

Ö. Z. Y.T. Y.T.

üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin

Z. N. Y.

kizlençü d(a)ranim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kizlençü (S) d(a)rani (İ): Sıfat tamlaması

ötünü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

d(a)r(a)nısı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

siziŋ (TY) üskünüz (TN): İyelik grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmekim üze: Edat grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmeki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmek: İsim fiil grubu

Z. N. Y.

érinçkeyü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **179** <kutrulmıklıg> tüşke teggeyler ançaka teŋi erklig han élinteki üç yavlak yoltakı açıg emgeklerig idi körmegey tēp tēdi (B1017-B1020)

(Kurtuluş ödülüne ulaşırlar. O zamana kadar Güçlü Han ülkesindeki üç kötü yoldaki acı (ve) ıstıraplarını asla görmeyecek dedi.)

<kutrulmıklıg> tüşke teggeyler ançaka teŋi erklig han élinteki üç yavlak yoltakı açıg

emgeklerig idi körmegey tēp tēdi

Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümleler ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnelere durumundadır:

kutrulmaklıg tüşke teggeyler ançaka teği erklig han èlinteki üç yavlak yoltakı açığ

N.

emgeklerig idi körmegey tęp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

1. İç cümle:

<kutrulmaklıg> tüşke teggeyler

Y.T.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

kutrulmaklıg (S) tüş (İ): Sıfat tamlaması

2. İç cümle:

ançaka teği erklig han èlinteki üç yavlak yoltakı açığ emgeklerig idi körmegey

Z.

N.

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ançaka teği: Edat grubu

erklig han elinteki üç yavlak yoltakı (S) açığı emgekler (İ): Sıfat tamlaması

erklig han elinteki (S) üç yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

erklig han (TY) eli (TN): Belirtisiz isim tamlaması

erklig (S) han (İ): Sıfat tamlaması

üç (S) yavlak yol (İ): Sıfat tamlaması

yavlak (S) yol (İ): Sıfat tamlaması

açığı (İ) emgek (İ): Tekrar grubu

→ **180** ol üdün t(e)ñriler uruñutı sançanaçayı t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yana inçe tęp ötünti (B1020-B1023)

(O zaman Tanrılar generali Sançanaçayı, Tanrılar Tanrısı Buda'ya yine şöyle arz etti.)

ol üdün t(e)ñriler uruñutı sançanaçayı t(e)ñri t(e)ñrisi burhanka yana inçe tęp ötünti

Z.

Ö.

Y.T.

Z.

Z.

Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol (S) üdün (İ): Sıfat tamlaması

t(e)nriler uruñutı sançanaçayı: Unvan grubu

t(e)nriler (TY) uruñutı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

t(e)ñri t(e)ñrisi (S) burhan (İ): Sıfat tamlaması

t(e)ñri (TY) t(e)ñrisi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

inçe têt: Zarf fiil grubu

Z. Y.

→ **181** atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n amtı sizin üskünüzde tınl(ı)glarka edgölükün tınl(ı)glarığ erinçkeyü teginmekim üze kizlençü dar(a)nim teginür anı ötünü tegineyin têt ötrü dar(a)nısın inçe têt tedi (B1023-B1029)

(Adı yüceltilmiş saygıdeğer Tanrım, ben şimdi sizin huzurunuzda canlılara iyilik olarak onları affetme arzum üzerine gizli büyüümü söylemek isterim diyerek sonra büyüsunü şöyle söyledi.)

atı kötrülmiş ayagka tegimlig t(e)ñrim m(e)n amtı sizin üskünüzde tınl(ı)glarka

CDU.

edgölükün tınl(ı)glarığ erinçkeyü teginmekim üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin

têt ötrü d(a)r(a)nısın inçe têt tedi

Z. Z. N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

- İç cümle ana cümlenin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

m(e)n amtı sizin üşkünüzde tınl(ı)glarka edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmekim

üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin tēp: Zarf fiil grubu

N. Y.

İç cümle:

m(e)n amtı sizin üşkünüzte tınl(ı)glarka edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmekim

Ö. Z. Y.T. Y.T.

üze kizlençü d(a)ranim ötünü tegineyin

Z. N. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

atı kötrülmüş ayagka tegimlig t(e)ñrim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

atı kötrülmüş (S) ayagka tegimlig t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

atı kötrülmüş: İsnat grubu

ayagka tegimlig (S) t(e)ñri (İ): Sıfat tamlaması

ayagka tegimlig: Yönelme grubu

kizlençü d(a)ranim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

kizlençü (S) d(a)rani (İ): Sıfat tamlaması

ötünü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

d(a)r(an)ısı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

inçe tēp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

siziñ (TY) üşkünüz (TN): İyelik grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmekim üze: Edat grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmeki: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

edgölükün tınl(ı)glarıg érinçkeyü teginmek: İsim fiil grubu

Z. N. Y.

érinçkeyü (F) tegin- (YF): Birleşik fiil grubu

→ **182** birök kim kayu kişi bo dar(a)ni arvışıg boşgunsar tutsar sakınsar sözleserler m(e)n ötrü olarka kop törlüg öz iltıngülük ed tavar agı barım altun kümüş erdini yinçü çaç kaş aş içgü ton kedim hua çeçek tüş yemiş alku barça bergey m(e)n (B1040-B1048)

(Eğer her kim bu büyüyü dikkate alıp anlasalar, düşünüp söyleseler ben sonra onlara kendisi için arzu ettiği çok çeşitli mal mülk, altın, gümüş, mücevher, inci, firuze taşı, yeşim taşı, yiyecek içecek, kıyafet, çiçek, yemiş (gibi) bütün hepsini vereceğim.)

birök kim kayu kişi bo dar(a)ni arvışıg boşgunsar tutsar sakınsar sözleserler m(e)n ötrü

Z. Ö. Z.

olarka kop törlüg öz iltıngülük ed tavar agı barım altun kümüş erdini yinçü çaç kaş aş

Y.T.

içgü ton kedim hua çeçek tüş yemiş alku barça bergey m(e)n

N. CDU. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök kim kayu kişi bo dar(a)ni arvışıg boşgunsar tutsar sakınsar sözleserler: Şart

CDU. Ö. N. Y. Y. Y. Y.
unsurları

Kelime Grupları:

kayu (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

bo (S) dar(a)ni arvış (İ): Sıfat tamlaması

dar(a)ni (İ) arvış (İ): Tekrar grubu

kop törlüg (S) öz iltینگülük (S) ed tavar (İ) agı barım (İ) altun kümüş (İ) erdini (İ)
yinçü (İ) çaç (İ) kaş (İ) aş içgü (İ) ton kedim (İ) hua çeçek (İ) tüş yemiş (İ): Sıfat
tamlaması

ed tavar agı barım altun kümüş erdini yinçü çaç kaş aş içgü ton kedim hua çeçek tüş
yemiş: Edatsız bağlama grubu

kop (S) törlüg (İ): Sıfat tamlaması

öz (S) iltینگü (İ): Sıfat tamlaması

ed (İ) tavar (İ): Tekrar grubu

agı (İ) barım (İ): Tekrar grubu

altun (İ) kümüş (İ): Tekrar grubu

aş (İ) içgü (İ): Tekrar grubu

ton (İ) kedim (İ): Tekrar grubu

hua (İ) çeçek (İ): Tekrar grubu

tüş (İ) yemiş (İ): Tekrar grubu

alku (İ) barça (İ): Tekrar grubu

→ **183** azu ogulsuz kızsız erip ogul kız küselerler ol küsüşlerin yme kanturgay m(e)n
(B1048-B1051)

(Ya da evlatsız olup evlat dileseler o dileklerini de yerine getireceğim.)

azu ogulsuz kızsız erip ogul kız küselerler ol küsüşlerin yme kanturgay m(e)n

Z.

N.

CDU.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

azu ogulsuz kızsız erip ogul kız küseserler: Şart unsuru

Z. N. Y.

Kelime Grupları:

azu ogulsuz kızsız erip: Zarf fiil grubu

CDU. N. Y.

ogul (İ) kız (İ): Tekrar grubu

ol küşşeri: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

ol (S) küşşer (İ): Sıfat tamlamas

→ **184** birök bo dar(a)nig tutayın tēp sakınsar 'eñ aşnu meniñ körkümin edizi uluğı dört çıg turkı azu beş çıg turkı kılıp eki eligimde bügde baltu tuta bedizetzün (B1051-1055)

(Eğer bu büyüğü tutayım diye düşünürlerse en önce benim resmimin büyüklüğünü dört ayak uzunluğu veya beş ayak uzunluğunda yapıp iki elimde hançer, balta tutarak resmetsin.)

birök bo dar(a)nig tutayın tēp sakınsar 'eñ aşnu meniñ körkümin edizi uluğı dört çıg

Z.

turkı azu beş çıg turkı kılıp eki eligimde bügde baltu tuta bedizetzün

Z. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre şartlı birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ Cümlelerin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

birök bo dar(a)nig tutayın tēp sakınsar: Şartlı unsuru

Z.

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

birök bo dar(a)nig tutayın tēp: Zarf fiil grubu

N.

Y.

İç cümle:

birök bo dar(a)nig tutayın

CDU.

N.

Y

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- a. Yapısına göre basit cümle
- b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- c. Yüklem yerine göre kurallı cümle
- d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

'eş aşnu meniñ körkümin edizi uluğı tört çıg turkı azu besh çıg turkı kılıp: Zarf fiil grubu

Z.

N.

Y.

'eş (S) aşnu (İ): Sıfat tamlaması

meniñ körkümin (TY) edizi uluğı (TN): Belirtili isim tamlaması

meniñ (TY) körkümi (TN): İyelik grubu

ediz (İ) uluğ (İ): Tekrar grubu

tört çıg turkı azu besh çıg turkı (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

tört çıg turkı **azu** besh çıg turkı: Bağlama grubu

tört çıg turkı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

tört (S) çıg turk (İ): Sıfat tamlaması

besh çıg turkı: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

çıg (İ) turk (İ): Tekrar grubu

besh (S) çıg turk (İ): Sıfat tamlaması

eki eligimde bügde baltu tuta: Zarf fiil grubu

Y.T.

N.

Y.

eki eligim: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

eki (S) elig (İ): Sıfat tamlaması

→ **185** bo körküm üskinte törtgil mandal kılıp tört burnaçda tolu mir suvı azu panit suvı kodup saçzun (B1056-B1058)

(Bu resmim huzurunda dört köşeli alan yapıp dört kaba çokça bal suyu veya şurup suyu koyup dağıtsın.)

bo körküm üskinte törtgil mandal kılıp tört burnaçda tolu mir suvı azu panit suvı kodup

Z.

Z.

saçzun

Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklem türüne göre fiil cümlesi
- Yüklem yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bo körküm üskinte törtgil mandal kılıp: Zarf fiil grubu

Y.T.

Y.

bo (S) körküm üski (İ): Sıfat tamlaması

körküm (TY) üski (TN): Belirtisiz isim tamlaması

körküm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

törtgil mandal (İ) kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

törtgil (S) mandal (İ): Sıfat tamlaması

tört burnaçda tolu mir suvı azu panit suvı kodup: Zarf fiil grubu

Y.T.

N.

Y.

tört (S) burnaç (İ): Sıfat tamlaması

tolu (S) mir suvı azu panit suvı (İ): Sıfat tamlaması

tolu mir suvı **azu** panit suvı: Bağlama grubu

mir (TY) suvı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

panit (TY) suvı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

→ **186** türtgü saçgu köyürgü ıslagular ulatı hualıg b(e)zekler urzunlar (B1058-B1060)

(*Merhem, pudra, tütsü, parfüm ve çiçekli bezekler koysunlar.*)

türtgü saçgu köyürgü ıslagular ulatı hualıg b(e)zekler urzunlar

N.

Y.

(Gizli özne: olar)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

türtgü saçgu köyürgü ıslagular **uladı** hualıg b(e)zekler: Bağlama grubu
hualıg (S) b(e)zekler (İ): Sıfat tamlaması

→ **187** yana ol mandal üskinte yer ootçuk kılıp kömür ootı urup kaz üyüri öleñ çeçeki birle köyürüp meniñ dar(a)nimin yüz sekiz kata sözlezün (B1060-B1064)

(Yine o daire önünde yer ocağı yapıp kömür ateşi koyarak beyaz hardal ve sulak yer çiçeği ile yakıp benim büyümü yüz sekiz defa söylesin.)

yana ol mandal üskinte yer ootçuk kılıp kömür ootı urup kaz üyüri öleñ çeçeki birle

Z. Y.T. Z.

köyürüp meniñ dar(a)nimin yüz sekiz kata sözlezün

Z. N. Z. Y.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

ol mañdal (TY) üski (TN): Belirtisiz isim tamlaması

ol (S) mandal (İ): Sıfat tamlaması

yèr ootçuk (İ)kıl- (YF): Birleşik fiil grubu

yèr ootçuk: Eksiz tamlama

kömür ootı urup: Zarf fiil grubu

N. Y.

kömür (TY) ootı (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kaz üyüri öleñ çeçeki birle köyürüp: Zarf fiil grubu

Z. Y.

kaz üyüri öleñ çeçeki birle: Edat grubu

kaz üyüri ölen çeçeki: Edatsız bağlama grubu

öleñ (TY) çeçeki (TN): Belirtisiz isim tamlaması

kaz (TY) üyüri (TN): Belirtisiz isim tamlaması

meniñ dar(a)nim: İyelik grubu

yüz sekiz (S) kata (İ): Sıfat tamlaması

yüz sekiz: Sayı grubu

→ **188** bir sözlemişde birer köyürzün m(e)n kelginçeke tegi (B1064-B1066)

(Her söyleyişte birer defa ben gelinceye kadar yaksın.)

bir sözlemişde birer köyürzün m(e)n kelginçeke tegi

Z. Z. Y. Z.

(Gizli özne: ol)

Bu cümle;

a. Yapısına göre basit cümle

b. Yüklem türüne göre fiil cümlesi

c. Yüklem yerine göre devrik cümle

d. Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

bir sözleşmişde: Zarf fiil grubu

Z. Y.

m(e)n kelginçeke (İ) tegi (ÇE): Edat grubu

m(e)n kelginçe: Zarf fiil grubu

Ö. Y.

→ **189** kaçan m(e)n kelser m(e)n öz et'öz körkümin körkitip bo dar(a)ni sözleşdeçi kişike ya tözün saña negü k(e)rgek tęp ayıtgay m(e)n (B1066-B1069)

(Ne zaman ben gelirim bu büyüyü söyleyecek kişiyeye kendi bedenimi göstererek "Ey asil sana ne gerek?" diye soracağım.)

kaçan m(e)n kelser m(e)n öz et'öz körkümin körkitip bo dar(a)ni sözleşdeçi kişike ya

Z.

Z.

Y.T.

tözün saña negü k(e)rgek tęp ayıtgay m(e)n

Y.T.

Z.

Y.

(Gizli özne: men)

Bu cümle;

- Yapısına göre iç içe birleşik cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

➤ İç cümle ana cümlelerin zarfını oluşturan zarf fiil grubunun nesnesi durumundadır:

negü k(e)rgek tęp

N.

Y.

İç cümle:

negü k(e)rgek

Z. Y.

➤ Cümlenin şart unsuru (yardımcı cümle) ana cümleye zarf göreviyle bağlanmıştır.

Yardımcı cümle:

kaçan m(e)n kelse m(e)n: Şart unsuru

Z. Ö. Y.

Bu cümle;

- Yapısına göre basit cümle
- Yüklemin türüne göre fiil cümlesi
- Yüklemin yerine göre kurallı cümle
- Anlamına göre olumlu cümle

Kelime Grupları:

öz et'öz körkümin körkitip: Zarf fiil grubu

N. Y.

öz et'öz (TY) körkümi (TN): Belirtisiz isim tamlaması

körküm: Tamlayanı düşmüş iyelik grubu

bo dar(a)ni sözledeçi (S) kişi (İ): Sıfat tamlaması

bo dar(a)ni sözledeçi: Sıfat fiil grubu

N. Y.

bo (S) dar(a)ni (İ): Sıfat tamlaması

SONUÇ

“Altun Yaruk’un Sekizinci Kitabı (1-1069) Üzerine Söz Dizimi İncelemeleri” adlı bu tezde bahsi geçen kitabın ilgili bölümlerinden yola çıkarak Eski Uygur Türkçesinin söz dizimi açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışma ile şu sonuçlara varılmıştır:

Öncelikle eserde yer alan her bir cümlelerin müstakil olarak incelenip günümüz Türkçesi karşılığının verilmesiyle daha sağlıklı bir sonuç elde edilmesi amaçlanmıştır. Bahsi geçen eserden hareketle cümlelerin ve kelime gruplarının analizi hakkında genel bir kaniya varmak adına elde edilen sonuç istatistik olarak gösterilmiştir. Buna göre yapısına, yerine, anlamına ve türüne göre incelenen cümleler hakkında şunlar söylenebilir:

Yapısına göre cümleler incelendiğinde cümlelerin %61’i basit, %18’i şartlı birleşik, %13’ü iç içe birleşik ve %8’si sıralı cümle olduğu görülmüştür. (Tablo 1) Yüklemin türüne göre cümlelerin %96’sı fiil cümlesi, %4’ü ise isim cümlesidir. (Tablo 2) Yüklemin yerine göre cümlelerin %87’si kurallı, %13’ü devriktir. (Tablo 3) Anlamına göre cümlelerin %98’si olumlu, %1’i olumsuz, % 1’i ise soru cümlesidir. (Tablo 4) Bu istatistikten hareketle Uygur Türkçesinde cümlelerin çoğunluğu yapısına göre basit, türüne göre fiil, yerine göre kurallı, anlamına göre olumludur denilebilir. Basit cümlelerin çoğunlukta olmasında iç içe birleşik cümleleri oluşturan yardımcı cümlelerin genelinin basit yapıda olmasının önemli bir payı vardır. Sıralı cümlelerin de neredeyse tamamına yakını basit yapı cümlelerin sıralanmasıyla oluşturulmuştur.

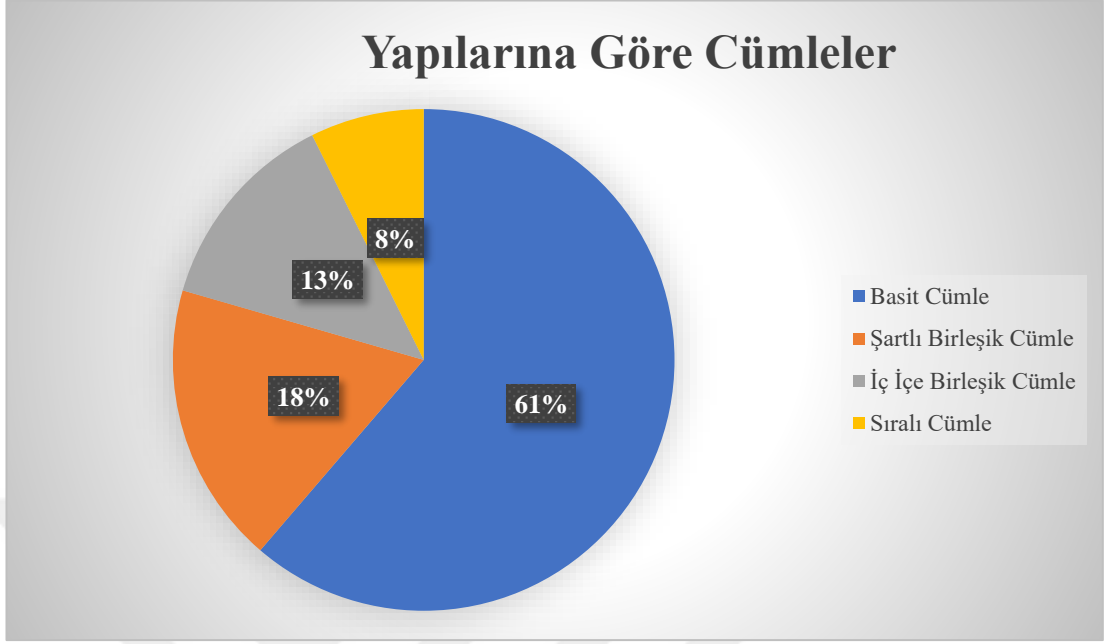
Cümleler öğelerine ayrılıp incelendiğinde kelime grupları hakkında şunlar söylenebilir:

Eserde Türkiye Türkçesinde kullanılan hemen hemen bütün kelime gruplarına rastlanmıştır. Bu eserden yola çıkarak Eski Uygur Türkçesinde sıfat tamlamalarının diğer kelime gruplarına oranla daha çok kullanıldığı görülmüştür. Ardından sırasıyla tekrar grupları, zarf fiil grupları, belirtisiz isim tamlamaları, birleşik fiil gruplarının da yoğun olarak kullanılması dikkat çeker. En az kullanılan kelime grupları ise ilgi grubu ve vasıta grubudur. (Tablo 5)

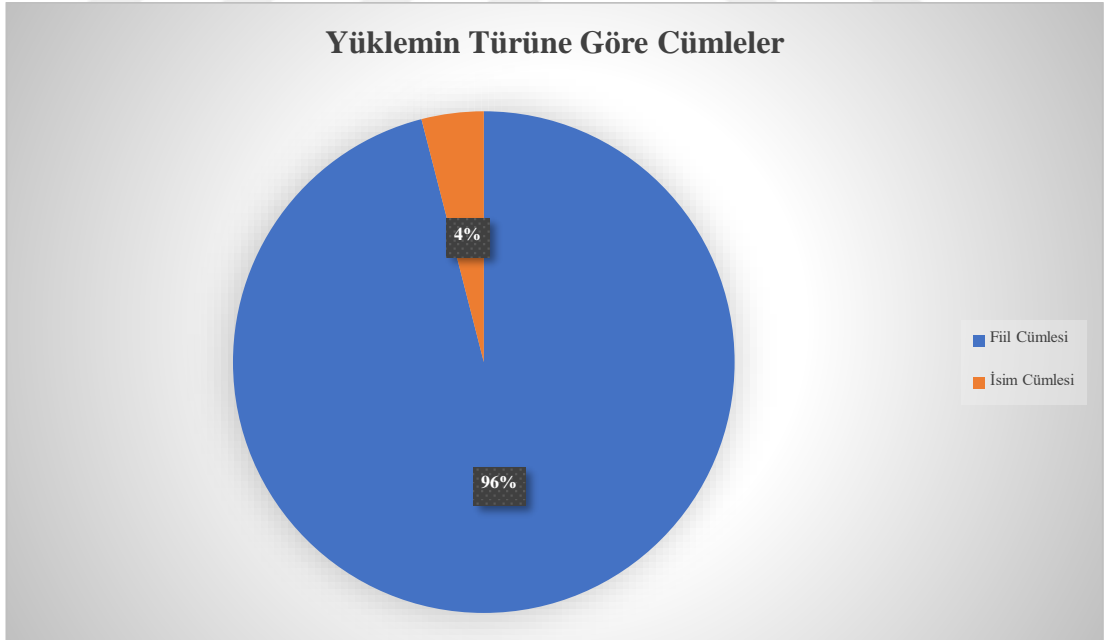
Çeviri eser olması inceleme yaparken pek çok problemi beraberinde getirdiyse de döneme has özellikleri görmemizi de sağlamıştır. Tekrar gruplarının, eksiz tamlamaların, unvan gruplarının içinde yabancı kelimelerin yer alıyor olması ve devrik yapıları kelime gruplarıyla sıkça karşılaşılması bundan kaynaklanır. Genellikle bu gruplarda geçen kelimelerin ilki yabancı ikincisi ise Türkçedir. Tekrar gruplarında anlamı pekiştirmek amacıyla iki kelimenin de Türkçe olarak kullanıldığı örnekler de sayıca fazladır. Üç kelimeyi tekrar grupları ile de sıkça karşılaşılır.

Eski Uygur Türkçesinde birleşik fiil gruplarının genelde “tegin-, yarlıka- ötün- ve yükün-” yardımcı fiilleriyle kurulduğu görülmüştür. Altun Yaruk Sudur’un Buda ile öğrencileri arasında geçen karşılıklı konuşmaları konu edinmesinden dolayı saygı bildiren bu yardımcı fiillerin kullanıldığı söylenebilir. Çoğunlukla bu cümlelerin önünde yer alan “tép” kelimesi zarf unsuru olarak yer alıp esas yargıyı nitelemiştir. (Yine bu kelimeye bağlanan yüklem ile iç içe birleşik cümle çeşidi oluşturulmuştur.)

Cümle dışı unsurlar genellikle hitap unsuru olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda cümlede açıklayıcı unsur olarak da yer almışlardır. Gizli öznelerin kullanılması da oldukça yaygındır.

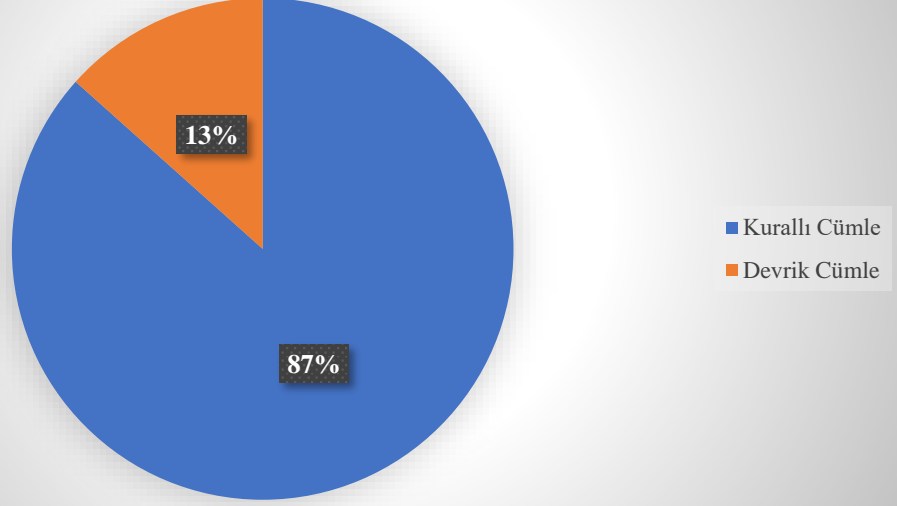

Tablo 1: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yapılarına göre cümleler

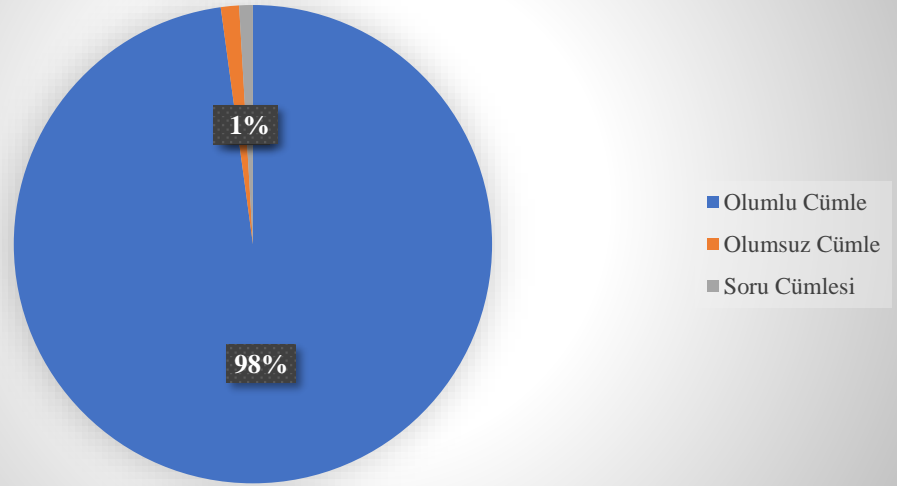
Tablo 2: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yüklem türüne göre cümleler

Yüklemin Yerine Göre Cümleler

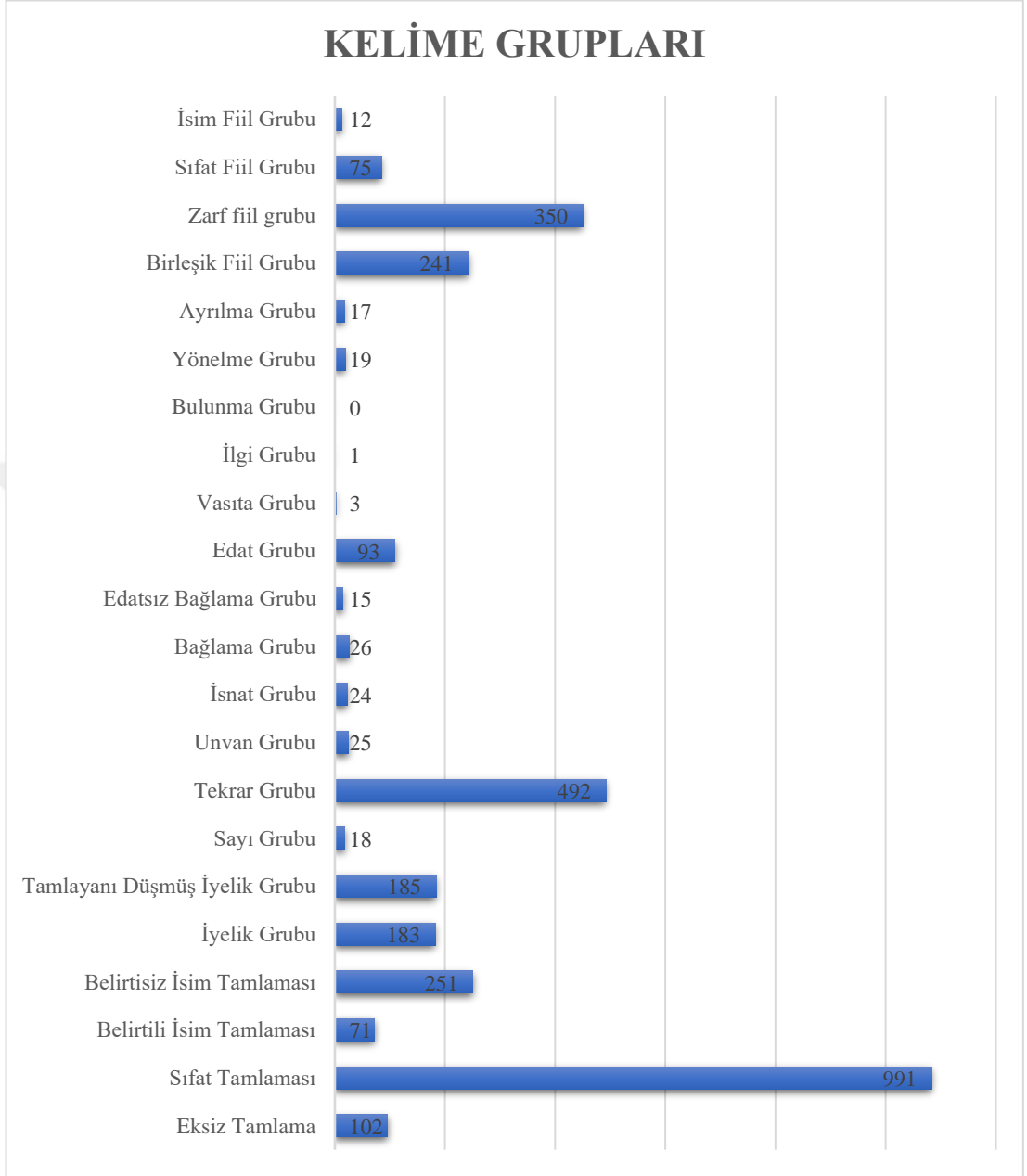

Tablo 3: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta yüklem yerine göre cümleler

Anlamına Göre Cümleler

Tablo 4: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'ta anlamına göre cümleler

Tablo 5: Altun Yaruk Sekizinci Kitap'taki kelime grupları

KAYNAKÇA

- Ayazlı, Özlem: **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap**, İstanbul, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, 10. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.
- Barutçu Özönder, F. Sema: **Üç İtigsizler**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998.
- Caferoğlu, Ahmet: **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, 2. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Clauson, Gerard: **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Oxford, 1972.
- Çağatay, Saadet: **Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler**, Ankara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1978.
- Çandarlıoğlu, Gülçin: **Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü: Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre**, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2004.
- Çetin, Engin: **Altun Yaruk Yedinci Kitap**, Adana, Karahan Kitapevi, 2012.
- Çetin, Engin: **Altun Yaruk Sekizinci Kitap**, Adana, Karahan Kitapevi, 2017.
- Elmalı, Murat: **Daśakarmapathāvadānamālā: Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbası**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016.
- Eraslan, Kemal: **Eski Uygur Türkçesi Grameri**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

- Ercilasun, Ahmet Bican: **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, 15. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları, 2015.
- Erdal, Marcel: **Old Turkic Word Formation: A Functional Approach to the Lexicon**, c. I-II, Wiesbaden, 1991.
- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Bayrak Basım Yayım Tanıtım, 2013.
- Gabain, A. von: **Eski Türkçenin Grameri**, Çeviren Mehmet Akalın, 5. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2007.
- Gencan, Tahir Nejat: **Dilbilgisi**, 2. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1971.
- Goldstücker, Theodor: **A Dictionary Sanskrit and English**, London, 2012.
- Gömeç, Saadettin: **Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1997.
- Karahan, Leyla: **Türkçede Söz Dizimi**, 24. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları, 2017.
- Kaya, Ceval: **Uygurca Altun Yaruk (Giriş, Metin ve Dizin)**, Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları, 1994.
- Kaya, Korhan: **Sanskrit-Türkçe Sözlük**, Ankara, İmge Kitapevi, 2006.
- Korkmaz, Feryal; Keskin Berker: “İpek Yolundaki Eski Uygur Ticari İlişkileri”, **Uluslararası İpek Yolu Sempozyumu: Türkiye ile Kore Arasında Uygarlıkların Etkileşimi Bildirileri**, İstanbul, 2018, s.105.
- Hamilton, James Russell: **Budacı İyi ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası Kalyanamkara ve Papamkara**, Ankara, Simurg, 1998.
- Müller, F. W. K., A. von Gabain:

- Çaştani Bey Hikâyesi**, Çeviren S. Himran, İstanbul, Türk Dili Kurumu Yayınları, 1945.
- Ölmez, Mehmet: **Altun Yaruk III. Kitap (=5. Bölüm)**, Ankara, Türk Dilleri Araştırma Dizisi:1, 1991.
- Ölmez, Mehmet: “Eski Uygurca İkillemeler Üzerine”, **TDAY Belleten**, Cilt 65/2, Ankara, 2017, s. 243-312.
- Özkan, Mustafa; Veysi Sevinçli: **Türkiye Türkçesi Söz Dizimi**, İstanbul, Akademik Kitaplar, 2009.
- Şen, Serkan: **Eski Uygur Türkçesi Dersleri**, 2. Baskı, İstanbul, Kesit Yayınları, 2006.
- Taşagıl, Ahmet: **Kök Tengri'nin Çocukları**, 9. Baskı, İstanbul, Bilge Kültür Sanat, 2017.
- Tekin, Şinasi: “Uygur Edebiyatının Meseleleri (Şekiller-Vezinler)”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Ankara, 1965, s. 26-68.
- Tekin, Şinasi: **Uygurca Metinler I Kuanşi İm Pular (Ses İşiten İlâh)**, Ankara, Türk dil Kurumu Yayınları, 1993.
- Türk Dil Kurumu: **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Yelten, Muhammet: **Türk Dili ve Anlatım Bilgileri**, 2. Baskı, İstanbul, Doğu Kütüphanesi Yayınları, 2010.